

Treball de Fi de Grau

Títol

Autoria

Professorat tutor

Grau

Tipus de TFG

Data

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Castellà:

Anglès:

Autoria:

**Professorat
tutor:**

Curs:

Grau:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès:

ÍNDEX

1. Introducció	2
2. Marc teòric	4
a. Violència sexual	4
i. Què és: marc legal i aproximació feminista	4
ii. La violència sexual als mitjans de comunicació	8
b. Anàlisi de discurs	12
i. Què és el discurs, quina importància té i com el construeixen els mitjans de comunicació?	12
ii. Breu introducció a l'anàlisi del discurs	13
c. Ètica i bones pràctiques periodístiques a l'hora de tractar la violència sexual	14
3. Metodologia	16
a. Hipòtesi i objectius	16
b. Objecte d'estudi	16
c. Justificació de la mostra	18
d. Mostra seleccionada	19
e. Indicadors	23
4. Anàlisi de les notícies	26
- Cas 1: Miriam García, Toñi Gómez i Dessirée Hernández	26
- Cas 2: María de los Ángeles Pomares	35
- Cas 3: Sandra Palo	40
- Cas 4: Nagore Laffage	46
- Cas 5: Diana Quer	54
5. Conclusions	63
6. Bibliografia	71
7. Annexos	79
Taula 1. Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández	79
Taula 2. María de los Ángeles Pomares	92
Taula 3. Sandra Palo	100
Taula 4. Nagore Laffage	107
Taula 5. Diana Quer	117

1. Introducció

L'any 1992, Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández van ser segrestades, violades i assassinades. La cobertura d'aquest crim, conegut popularment com el cas de les nenes d'Alcàsser, ha estat molt estudiada i criticada al llarg dels anys, ja que és considerada l'inici de la premsa groga espanyola. Des d'aleshores, hi ha hagut altres casos que han saltat a la premsa i que han generat polèmica pel que fa al tractament que s'ha fet d'ells: vam veure el Correo Gallego publicant un article titulat "El cas de la Manada: ¿violació o pel·lícula porno?" o al periodista Javier Negré escriure "Les altres desaparicions de Diana Quer", entre d'altres.

La motivació per realitzar aquest treball naix d'una pregunta que m'he plantejat cada cop que he llegit un d'aquests titulars o que m'he trobat amb notícies que no només no tenien perspectiva de gènere, sinó que eren directament masculines: ha canviat alguna cosa en el tractament que es fa de la violència sexual des de l'assassinat de les nenes d'Alcàsser?

Per tal de donar resposta a aquesta pregunta, la investigació que segueix compta amb una aproximació teòrica, basada en els estudis i les publicacions de diverses acadèmiques, sobre què és la violència sexual i quin paper tenen els mitjans de comunicació en la seva perpetuació; així com amb una anàlisi de 58 notícies sobre 5 casos diferents, separats en el temps, a diaris espanyols (*La Vanguardia, l'ABC i El País*).

Els mitjans de comunicació, com narradors de la realitat, tenen un paper fonamental en la construcció de l'imaginari de les persones i creen imatges que condicionen la visió que tenim com a ciutadanes del nostre entorn i d'allò que passa. La cobertura que es fa de la violència sexual, doncs, contribueix en el discurs que es té sobre ella i en la perpetuació d'estereotips o creences. Hem de tenir en compte que durant el 2019 es van denunciar, només a Catalunya, 3.031 agressions sexuals, i que es calcula que només es denunciïn un 20% d'aquestes. Parlem, aleshores, d'una realitat que afecta moltíssimes dones avui dia, i és necessari que els mitjans de comunicació l'abordin i n'informin sobre ella per tal de poder combatre-la.

Durant els darrers anys, hem viscut un canvi en la percepció social de la violència sexual: allò que sempre havia estat reservat a l'àmbit privat, és assenyalat pel moviment feminista com un fet sistemàtic a combatre, i en veiem l'exemple a moviments com el #MeToo o a respostes com el "Hermana, yo sí te creo" després de la violació múltiple de 2016 a Pamplona. És necessari que els mitjans de comunicació facin aquest canvi també, cal construir discursos contundents contra la violència sexual, informar d'ella sense perpetuar-la ni justificar-la i escoltar les expertes, les entitats feministes i les persones agredides.

La intenció de les següents pàgines no és una altra que analitzar quins factors han canviat a l'hora de parlar de la violència sexual i quins s'han mantingut, amb la idea sempre d'avançar cap a un periodisme feminista, que contempli les dones com a subjectes actius de la societat i que contribueixi en acabar de soca-rel amb totes les discriminacions que patim.

2. Marc teòric

a. Violència sexual

i. Què és: marc legal i aproximació feminista

Per a fer un anàlisi sobre com es tracta la violència sexual als mitjans de comunicació s'ha d'establir primer què s'entén com a violència sexual, quins actes es cataloguen com a tal i de quines formes es manifesta a la nostra societat. És necessari, per tant, fer un breu repàs d'algunes de les definicions i de les teories que tracten la violència sexual per tal de veure com es traslladen a l'hora de parlar d'ella.

Si ens cenyim al marc jurídic, són diferents els organismes que la defineixen: cada país té la seva pròpia normativa, com és el cas de l'Estat espanyol, i hi ha molts altres agents implicats, com per exemple l'Organització de les Nacions Unides (ONU) o l'Organització Mundial de la Salut (OMS). No obstant això, trobem que unes definicions són més completes i àmplies que altres.

A nivell espanyol, les agressions sexuals són incloses a la Llei Orgànica 1/2004 de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere i els delictes contra la llibertat sexual es recullen al títol VIII del Codi Penal, que tipifica com a tal *les agressions i els abusos sexuals, l'exhibicionisme i la provocació sexual i altres delictes relacionats amb la prostitució i la corrupció de menors*.¹ És rellevant, també, veure que es fa una diferència entre agressió i abús sexual depenent de si hi ha o no violència o intimidació.

L'organisme internacional que fa una definició més completa de què és la violència sexual és l'OMS², que la descriu com “tot acte sexual, la temptativa de consumir un acte sexual, els comentaris o insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per comercialitzar o utilitzar de qualsevol altre forma la sexualitat d'una persona mitjançant coacció per una altra persona, independentment de la relació d'aquesta amb la víctima, a qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de feina”, i que inclou (especificant que no

---

¹ Llei Orgànica 1/2004 de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere i els delictes contra la llibertat sexual, títol VIII:

https://www.oas.org/dil/esp/Articulos_178_a_183_185_a_196_Codigo_Penal_Espana.pdf

²OMS: *Comprender y abordar la violencia contra las mujeres*

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/98821/WHO_RHR_12.37_spa.pdf?sequence=1

només es limita a això) les següents accions: “violació dins el matrimoni o durant cites romàntiques; violació per desconeguts o coneguts; insinuacions no desitjades o assetjament sexual (a l’escola, el lloc de feina, etc); violació sistemàtica, esclavitud sexual altres formes particularment comuns als conflictes armats (com la fecundació forçada); abús sexual de persones física o mentalment discapacitades; violació i abús sexual de menors i altres formes de violació “tradicionals”, com el matrimoni o la cohabitació forçats i l’herència de viuda”.

Si sortim del marc legal i legislatiu, hi ha diverses teories que busquen les arrels de la violència sexual i que van més enllà de definir-la com un llistat de fets o de situacions. Malgrat que aquesta mena d’agressions han existit sempre, no van començar a contemplar-se i a analitzar-se com un problema social fins a la dècada dels 70 del segle passat, amb l’arribada de l’anomenada “segona onada” del moviment feminista.

La periodista i activista Susan Brownmiller va ser una de les primeres en treure la violència sexual de l’àmbit personal i situar-la a l’esfera social i política. En el seu llibre *“Against Our Will: Men, Women, and Rape”*(1975) , explica que tota violació és un exercici de poder i que aquest poder va més enllà de la força física.

L'autora defensa que els agressors sexuals molts cops compten amb un entorn institucionalitzat que legitima la violència que exerceixen i que, a més, també influeixen dependències emocionals i estructures jeràrquiques que es donen dins les relacions i que poden distorsionar la perspectiva i la voluntat de les persones agredides.

Posteriorment, ha hi hagut moltes altres autores, com Kate Millett, que han parlat de la violència sexual com un fet de caràcter polític. En aquest sentit, l’autora defensa que la violació és la representació més crua de les estructures de poder que conformen la sexualitat, ja que considera que el domini sexual és probablement la ideologia més arraigada a la nostra cultura i que això es deu al caràcter patriarcal de la nostra societat i de totes les civilitzacions històriques (Millett, 2010). Seguint aquesta idea, doncs, arribem a la conclusió de que la violència sexual no es pot abordar sense abordar l’estructura social, política i econòmica en la qual es dona i que se sustenta sobre un sistema heteropatriarcal.

Són varies les autores que han assenyalat la violència sexual com una forma més de control de l'home sobre la dona i que han posat en manifest, com Brownmiller (1975), el paper de les estructures jeràrquiques i dels rols de poder establerts. En el seu llibre *La teoria King Kong*, publicat al 2007, l'escriptora Virginie Despentes narra la seva pròpia violació i defineix aquest tipus de violència com la *representació crua i directa de l'exercici del poder*, afirmant a més que la representació que s'ha fet sempre de la violència sexual (ja des de les religions i la mitologia) responsabilitza les dones i designa un dominant (l'home), organitza les lleis del joc per a que pugui exercir el seu poder sense restricció alguna. L'autora també explica que la majoria d'agressors (com els que van violar-la a ella) no es definirien a sí mateixos mai com a agressors. El pes d'aquesta agressió recau sobre la persona agredida, *com portem faldilla, com tenim una el cabell verd i una altra taronja, sens dubte 'follem com meuques', així que la violació que s'està cometent no és una violació realment* (Despentes, 2007).

Aquesta responsabilització de la dona sobre la violència que pateix, especialment en el cas de la violència sexual, és qüestió molt teoritzada també per diverses autores feministes. Nerea Barjola, doctora en Feminismes i Gènere i llicenciada en Ciències Polítiques, explica a *Microfísica sexista del poder* com es construeix el relat del terror sexual i fa especial èmfasi en la figura de la "dona pública". L'autora parteix del cas de Jack el Destripador, que assassinava dones a finals del segle XIX, i sobre el qual es va construir un relat terrorífic que allisonava les dones per envair l'espai públic, ocupat només pels homes fins el moment. Així mateix, Barjola defensa que durant l'assassinat i la violació de Miriam García, Toñi Gómez i Desirée Hernández a Alcasser el 1992, es va repetir aquest fenomen i es va produir una tendència a resituar a les dones a les seves cases i sota la protecció masculina. De la mateixa forma, se les va instar a procedir amb més cautela si no volien posar-se a si mateixes en perill (Barjola, 2018). Veiem, doncs, que es tendeix a construir un relat on la responsabilitat d'una agressió sexual no la té l'agressor, sinó la persona agredida, que hauria pogut evitar-la o protegir-se d'ella.

Aquesta idea s'ha vist reafirmada en múltiples estudis que demostren que hi ha un seguit de mites sobre la violència sexual la legitimen i assenyalen la persona agredida com a causant de la mateixa. L'any 1980, la psicòloga Martha Burt va realitzar un anàlisi sobre la percepció de la societat sobre les agressions sexuals i va descobrir que

hi havia certs mites i estereotips que les persones entrevistades relacionaven amb la violència sexual. En quasi entre el 30% i el 40% dels casos, per exemple, els entrevistats consideraven que les dones agredides sexualment acostumaven a ser persones promiscues o amb mala reputació, de la mateixa forma que pensaven que la seva forma de vestir o els seus desitjos sexuals eren en part responsables de les agressions.³

Malgrat que fa ja més de cinquanta anys d'aquest estudi, aquesta tendència d'acceptar els mites sobre la violació i de fer-los servir com a atenuants s'ha mantingut al llarg del temps i s'han adaptat a les realitats socials i culturals: tenim casos recents on el moviment feminista ha denunciat l'ús de mites envers la violència sexual per intentar eximir o disminuir la responsabilitat dels agressors, com és el cas de la violació múltiple de Pamplona l'any 2016, on la defensa va aferrar-se a que la noia agredida havia accedit a anar-se'n amb els seus agressors, que havia estat fent-se petons amb un d'ells i que havia consumit grans quantitats d'alcohol.

Els mites sobre la violació són creences estereotipades sobre la violació que propicien l'atribució de responsabilitat cap a la víctima (per l'agressió patida) i l'exoneració del violador. Aquests mites giren sobre quatre eixos: la violació no és perillosa, les dones acusen en fals els homes de violar-les, les dones gaudeixen i desitgen una violació, i les dones tenen comportaments inapropiats o arriscats que provoquen la violació (Burt, 1980).

Aquests factors suposen un element de coacció sobre les dones, que veuen la por a la violació com una por quotidiana, com una realitat que existeix i que han d'evitar. Així ho reflexa l'antropòloga Carole Vance (1989) quan diu, en un article titulat *El plaer i el perill: cap a una política de la sexualitat*, que les dones hereten una feina considerable: el control del seu propi desig sexual i de la seva expressió pública, explicant que amb la cultura de la violació el autodomini i la vigilància es converteixen en virtuts femenines principals i necessàries.

---

³ Burt, Martha R. (Febrero de 1980). «Cultural myths and supports for rape». *Journal of Personality and Social Psychology* (en anglès) (Asociación Estadounidense de Psicología via PsycNET)

També Barjola, ja referida abans, parla de com es construeix la disciplina del del terror sexual, fent un especial èmfasi en el discurs que es fa servir al parlar de la violència sexual i de com aquest alligona les dones i les responsabilitza de les seves agressions. Així doncs, al concepte de “dona pública”, explicat anteriorment, s’afegeix també la coartació de la seva llibertat en moltes altres esferes: de la mateixa forma que se les considera invasores, éssers aliens a l’espai públic que representa un perill sexual, també es restringeix la seva llibertat a l’hora d’expressar el seu desig sexual (Barjola, 2018). D’aquesta manera, el que es cuestiona no és per què existeix una agressió sexual o per què un agressor sexual la comet, sinó què ha fet la dona per evitar-ho i, fins i tot, si realment no ha estat responsable de la seva agressió.

Així doncs i en conclusió, trobem que hi ha un seguit de factors que perpetuen la violència sexual i que contribueixen al que denominem la cultura de la violació, una herència social adquirida generació rere generació que presenta les agressions sexuals com una realitat inevitable i que, a través dels factors ja mencionats (els mites, els rols de poder, l’estructura institucional), justifica les agressions i eximeix de culpa als responsables.

ii. La violència sexual als mitjans de comunicació

Per a la redacció d’aquest apartat farem servir sobretot dos llibres com a referència: *La violència sexual y su representación en la prensa*, de Natalia Fernández Díaz (2003); i *Microfísica sexista del poder*, de Nerea Barjola (2018). La intenció és fer una aproximació de què s’ha dit fins ara sobre la representació de la violència sexual als mitjans de comunicació i quin ha estat el seu paper a l’hora d’abordar-la.

Joana Gallego (2008), periodista experta en gènere i comunicació, afirma que la representació informativa que se’n fa d’homes i dones és molt asimètrica, desigual, injusta i, no en poques ocasions, pejorativa i discriminatòria, assenyalant que al construir la imatge femenina, moltes vegades es fa a través d’una narració on es representa les dones com a objectes en lloc de com a subjectes. L’autora afirma que els mitjans de comunicació tenen una perspectiva de gènere masculina i que la informació està esbiaixada per la cosmovisió del gènere dominant, que està constituïda per tots aquells valors, creences, actituds i idees que han conformat la identitat masculina en

front de la femenina. Així, doncs, veiem que l'arrel de la desigualtat en el tractament neix ja de la forma de relatar els fets des d'una visió masculina.

D'aquesta opinió és també la periodista Marian Meyers (1997), que afirma que la cobertura que fan els mitjans de comunicació sobre la violència masclista perpetua el sistema patriarcal i que reproduïxen mites i estereotips que l'alimenten. Això, segons l'autora, és difícil de combatre, ja que els i les periodistes no són agents aliens a la societat i, per tant, la seva socialització es dona dins el mateix sistema heteropatriarcal que la resta.

En traslladar aquest fet al tractament de la violència sexual, trobem que aquesta visió masculina ja es dona des d'un principi, a l'hora de buscar les fonts d'informació que omplen les notícies de contingut. Natalia Fernández (2003), doctora en Lingüística i Filosofia de la ciència i experta en violència sexual, defensa que els mitjans són els qui decideixen a qui donar veu i que, aquestes veus, acostumen a ser membres d'elits o de grups dominants dins la nostra societat, normalment masculinitzats. En parlar de la violència sexual, es consulten especialment fonts policials i judicials (autoritats normalment masculinitzades), però poques vegades es dona espai als col·lectius afectats i/o especialitats (com les entitats feministes), cosa que fa que aquestes notícies parteixin ja d'una visió masculina.

Pel que fa a la imatge de l'agressor i de la persona agredida, trobem també una diferenciació en el tractament que es fa. Els agressors sexuals es presenten com una figura aliena i estranya, tot i que la majoria d'agressions sexuals són comeses per homes que coneixen a la dona a la qual agredeixen -com exemplifica la Macroencuesta de Violencia contra la Mujer realitzada al 2015, que diu que un 70,2% de les violacions són comeses per persones conegudes-. Fernández (2003), defensa que la premsa basa moltes de les seves informacions en dades policials (denuncies, principalment), i la majoria de denúncies parlen d'agressions a llocs públics i no a l'esfera privada, ja que la intimitat encara és vista d'alguna forma com un espai privat on la llei no hi pot entrar. Barjola (2018) també parla d'aquesta construcció que fan els mitjans del "no-home" i afirma que al identificar els agressors com alimanyes, bèsties o psicòpates s'exclou l'home racional de tota responsabilitat, separant els homes "normals" dels "no normals"

i tractant, de nou, la violència sexual com una realitat puntual i no arrelada a la nostra cultura.

Així mateix, Barjola (2018) explica que en assenyalar els agressors sexuals com a éssers diferents a l'home és una forma més d'exculpació, de trobar un motiu que d'alguna forma expliqui (si no justifiqui) l'agressió. Durant la cobertura de l'assassinat de les tres nenes d'Alcàsser l'any 1992, els mitjans van teoritzar sobre les raons que Antonio Anglés i Miguel Ricart (els dos únics jutjats pel crim) haurien pogut tenir per atacar les joves. Es va posar a debat la sexualitat d'Anglés, arribant a dir fins i tot que *“Anglés havia matat a les adolescents per ràbia, perquè les veia guapes i triomfadores i, com sabia que agradaven als homes, el va dominar una espècie d'impotència per no poder ser com elles i tenir tots els homes que volgués”*⁴. Es va assenyalar l'entorn familiar dels acusats, en especial la figura de la mare de Ricart, com a detonador de l'agressió i fins i tot es van publicar entrevistes on psiquiatres, com Luis Rojas-Marcos, que va afirmar a El País que *“darrere del violador hi ha una psicopatia, una incapacitat per sentir el dolor que causa a la seva víctima”*⁵, i que *“alguns homes canalitzen aquest odi a l'àmbit domèstic i altres surten fora, atacant a dones alienes”*⁶. En definitiva, els mitjans van cercar totes les explicacions possibles d'aquesta agressió, desresponsabilitzant l'home de l'agressió i sense posar el focus en la cultura de la violació.

L'agredida, d'altra banda, és tractada com l'objecte de la notícia i no com un subjecte que ha patit una agressió. En aquest sentit, Fernández (2003) afirma que per a que una dona no sigui sotmesa a un judici públic per part dels mitjans, ha de resistir-se, ha de ser un subjecte actiu de la notícia. Aquest fenomen l'anomena *passivitat transgredida*, i tot i que aquesta passivitat tampoc és vista com un acte positiu. Segons l'autora, les dones que agredeixen en legítima defensa són considerades monstres anormals, perquè aquest triomf en una lluita desigual sembla posar enganyosament en evidència que, en un moment determinat, gaudeixen d'una major força física que l'home (Fernandez, 2003).

---

⁴El Levante Valenciano, 6 de febrero de 1993

⁵ El País, 31 de gener de 1993

⁶ Ídem

En conclusió, si la dona es resisteix es mostrada com una anormalitat, i si no és resisteix es posa en dubte la seva voluntat i la responsabilitat que ha tingut sobre els fets.

Un dels exemples recollits per aquesta mateixa autora és una notícia de El País que porta per títol “*15 anys per un homicidi motivat per una frustració sexual*” i que, en el cos, explica que la dona assassinada havia acompanyat el seu agressor a un descampat. Aquest fragment fica sobre la taula el ja comentat sobre la imatge que es dona de cadascun dels implicats: es presenta de forma implícita l’assetjador com una víctima de la seva *frustració sexual* i la dona agredida com la que va decidir acompanyar-lo, com si això fos atenuant de l’homicidi o ho hagués provocat ella d’alguna forma.

Aquesta responsabilització de la dona està molt present als mitjans de comunicació i la trobem especialment en forma de dubte cap allò que explica la persona agredida i cap als seus actes. Tal i com s’exposa a l’apartat anterior, quan es produeix una agressió sexual hi ha una tendència generalitzada a qüestionar si el que ha succeït ha estat o no consentit. Els delictes sexuals són els únics delictes en els quals es qüestiona si la persona que els ha patit volia o no volia patir-los, i aquest qüestionament es trasllada també als mitjans.

Meyers (1997), ja mencionada anteriorment, va estudiar la cobertura de la violència masculista des del periodisme i va concloure que es tendeix a responsabilitzar les dones de les agressions que pateixen, ja sigui pel seu comportament o per no haver evitat l’agressió. Segons un estudi de l’autora, les notícies retrataven que les dones eren d’alguna forma culpables i responsables del que els va passar i afegeix que aquesta narració serveix d’alerta a la resta de dones, delimitant els límits socials al voltant dels quals es pot valorar la seva culpa davant un fet així.

Això es veu reflectit també en la obra de Fernández (2003), ja que segons ella els mitjans fan judicis implícits (en les paraules utilitzades, les fotografies escollides, les fonts consultades) on les agressions passen a ser relacions sexuals depenent del grau de “violabilitat” que s’atorgui a la dona. L’autora afirma que el fet de que existeixin creences tan esteses que suggereixen que hi ha un correlat entre l’actitud o el físic de la víctima i les probabilitats de que sigui sexualment assaltada, o entre la incontinència

sexual masculina i la violació, posa de manifest que preveu la visió de l'acte d'agressió com un acte d'intercanvi sexual .

Fernández (2003) diferencia entre dues estratègies de legitimització de la violència sexual: per una banda estan les estratègies de substitució, on entren les metàfores o els eufemismes, per exemple quan els diaris parlen de “*relacions sexuals no consentides*” enlloc de “*violació o agressió sexual*”; i les estratègies d'addició, on trobem per exemple els pleonasmes, com adjectivar una retenció com a “*involuntària*”.

Barjola (2018) també analitza en el seu llibre aquesta culpabilització: els mitjans que van cobrir el segrest de les nenes d'Alcàsser van posar en dubte si aquesta era forçada o no i, un cop van aparèixer els cossos, van qüestionar per què havien sortit de festa “soles” (malgrat ser tres persones), per què havien pujat a un cotxe amb desconeguts i per què no s'havien defensat. Algunes notícies assenyalaven que les noies podrien haver caminat una mica més per arribar a la discoteca i, d'aquesta forma, no els hauria passat el que els va passar. Aquesta forma de narrar la notícia no és merament descriptiva dels fets, sino que recrea la idea de que les noies van assumir riscos innecessaris. La redacció no qüestionava per què existeixen aquests riscos, sinó que més bé considera que elles mateixes es van situar per sí mateixes al lloc del perill (Barjola, 2018).

Veiem, en resum, que tots aquells factors que influeixen en la violència sexual es veuen reflectits (i ajuden a perpetuar-la) des dels mitjans de comunicació: la visió masculina de la societat i els rols de poder que adopta cada gènere, la responsabilització de la persona agredida d'allò que li ha passat i la justificació de l'agressor.

b. Anàlisi de discurs

i. Què és el discurs, quina importància té i com el construeixen els mitjans de comunicació?

Per entendre què és l'anàlisi del discurs hem de reflexionar també sobre què vol dir discurs i com contribueixen els mitjans de comunicació, a través d'ell, a construir el relat social. Hem de tenir en compte que quan els mitjans donen una informació, no ho fan només a través d'allò que expliquen: les paraules escollides, les imatges que

l'acompanyen, les fonts consultades i fins i tot l'espai on se situa la notícia dins el diari o la pàgina web donen un missatge.

Aquesta tesi ha estat defensada per diferents autors i autores al llarg dels anys: segons Xavier Giró (1999), per comprendre el que un text diu és necessari tenir en compte no només què diu el emissor, sinó, què vol dir i per això s'ha de prestar atenció a un cert nombre de nous elements englobats dins el que anomenem com a univers comunicatiu. Així, doncs, hem d'estar atentes al missatge, a la forma i al context.

Aquests discursos generats pels mitjans de comunicació tenen un paper molt important en la construcció de la societat. La teoria de l'Agenda Setting, impulsada per Maxwell McCombs i Donal Shaw l'any 1972 i estudiada al llarg dels anys com una de les realitats del periodisme, parla de com els mitjans situen els focus de l'interès social en determinades temàtiques i en com marquen la importància que dóna el receptor a certes qüestions a través del *priming*. En aquest sentit, a més, se suma la teoria de l'enquadrament, que diu que per molt que una notícia es reforci en dades objectives, sempre hi haurà un punt de subjectivitat en les paraules escollides pel periodista per explicar-les (McCombs, 2004).

Si tenim en compte aquests factors, la deducció més lògica és que el periodisme, al cap i a la fi, és un agent molt influent en l'opinió pública i en la visió de la realitat que té la societat: el *priming* situa les temàtiques en el debat públic i en el ideari de les persones i el *framing* (enquadrament) construeix una visió entorn a elles a través del discurs. Per tant, no podem negar la responsabilitat que com a professionals de la comunicació tenim a l'hora de transmetre certes informacions, especialment quan parlem de qüestions que poden afectar psíquica i emocionalment a les persones implicades, com és el cas de la violència masculista i, especialment, la sexual.

ii. Breu introducció a l'anàlisi del discurs

Arribats a aquest punt, cal parlar de les eines que utilitzarem durant aquest treball: l'Anàlisi Crític del Discurs (d'ara endavant, ACDD) i l'Anàlisi Feminista del Discurs (d'ara endavant, AFDD).

Van Dijk (2009) va definir l'anàlisi crític del discurs com un tipus d'investigació anallítica sobre el discurs, que estudia primàriament la forma en que l'abús del poder social, el domini i la desigualtat són practicats, reproduïts i ocasionalment combatuts, pels textos i la parla en el context social i polític. D'aquesta forma, defineix el llenguatge i la comunicació com una eina de reproducció ideològica i l'ACDD del discurs com a eina de dissecció dels jocs de poder dels grups dominants en aquests discursos.

Per a entendre això, hem de parlar no només dels elements fonamentals de la comunicació (emissor, receptor, canal i missatge) sinó també d'altres que tenen igual d'importància, com són la situació i el context, la intenció o els silencis (entenent-los, en el marc d'aquest estudi, com la no-informació sobre un fet o una realitat). Així ho defensa Xavier Giró (1999):

“Per aconseguir la comprensió no és suficient amb observar el text -material del que s'ha ocupat tradicionalment la lingüística-, és necessari tenir en compte no només què diu l'emissor, sino què vol dir i per això s'ha de prestar atenció a un cert nombre de nous elements, allò que la sociolingüística anomena l'*univers comunicatiu*.”

Veiem, doncs, que la comprensió que podem tenir d'un discurs va més enllà del discurs en sí i que, per tant, es pot veure condicionat per altres factors. L'ACDD pretén entendre quines estratègies fan servir els grups dominants existents per a reafirmar el seu poder. De la mateixa forma que va ser necessari fer servir l'ACDD per analitzar el discurs tenint en compte les estructures de poder existents, va ser-ho (re)apropiar-se d'aquesta eina des d'una visió feminista, donant pas a l'AFDD.

Si parlem del discurs que es fa de la violència sexual, a través de l'ACDD i l'AFDD podem veure quines estratègies discursives es fan servir per perpetuar-la i per reproduir idees estereotipades i patriarcals.

c. Ètica i bones pràctiques periodístiques a l'hora de tractar la violència sexual

Durant els darrers anys, arreu del món s'han promogut diferents guies i decàlegs sobre com informar de forma correcta de la violència sexual des dels mitjans de comunicació.

Algunes de les més importants són “Reporting on sexual violence. A dart centre Europe TIP sheet.”⁷, publicada l’any 2011 a Gran Bretanya, o “Informar de la violència sexual: consells per periodistes”⁸, l’any 2017 al Centre Nacional d’Investigació sobre Violència Sexual als Estats Units.

Per a establir els indicadors d’aquest treball, ens basarem en el decàleg “Recomanacions per a informar sobre agressions sexuals”⁹, desenvolupat per la periodista Isabel Muntané i la psicòloga Violeta García.

En aquesta guia, s’estableixen un total de 30 recomanacions dividides en tres apartats: com informar sobre les dones, com informar sobre els agressors i les agressions i quin llenguatge fotogràfic i audiovisual utilitzar. Entre d’altres consells, el document fa èmfasi en la importància de presentar la persona agredida com a subjecte actiu de la notícia, sense responsabilitzar-la ni revictimitzar-la, respectant la seva individualitat i la seva intimitat i tenint cura a l’hora d’informar dels processos judicials i de recuperació. De la mateixa forma, destaca la importància de no difuminar la responsabilitat de l’agressor, ni d’exposar les agressions com a fets puntuals o comesos per persones no integrades a la societat.

---

⁷ Dart Centre Europe, 2011: *Reporting on sexual violence*.

https://dartcenter.org/sites/default/files/sexual%20violence%20tipsheet_final_27.08.11.pdf

⁸ Centre Nacional d’Investigació sobre Violència Sexual als Estats Units (2017): *Reporting on Sexual Violence: Tips for Journalists*

https://www.nsvrc.org/sites/default/files/2017-03/nsvrc_tip_sheet_reporting-on-sexual-violence-tips-for-journalists.pdf

⁹ *Recomanacions per a informar sobre agressions sexuals* (2018)

<http://aadas.org.es/wp-content/uploads/2019/02/GuiaDONES-VALENTES.pdf>

3. Metodologia

a. Hipòtesi i objectius

L'objectiu principal d'aquest treball és fer una aproximació de l'evolució del discurs dels mitjans escrits a l'hora de comunicar aquelles notícies relacionades amb la violència sexual a Espanya des de principis de la dècada dels 90 fins l'actualitat. La intenció és comparar, a través d'indicadors, la cobertura que es va fer de casos similars, als mateixos mitjans de comunicació, en moments temporals diferents.

Partim de la idea de que els mitjans de comunicació escrits a Espanya han reproduït pràctiques que contribueixen a la perpetuació de les agressions sexuals durant les darreres dues dècades.

Així, doncs, es volien demostrar les següents hipòtesis:

1. Els mitjans de comunicació han mantingut durant les darreres dècades un discurs similar pel que fa a les agressions sexuals, que les perpetua i les justifica.
2. Els mitjans de comunicació desresponsabilitzen els agressors i els justifiquen
3. Els mitjans de comunicació responsabilitzen les dones de les agressions sexuals que pateixen.

Si ens basem en la idea de que no ha hi hagut una evolució, és degut a que, en consultar les fonts acadèmiques per a construir el marc teòric, hem pogut comprovar que moltes de les teories establertes fa uns anys, com la d'els mites de la violació estudiats per Burt l'any 1980, es veuen integrades, reflectides o relacionades amb obres posteriors, com a l'anàlisi de Fernández (2003) sobre el tractament de la violència sexual als mitjans de comunicació, o a *Microfísica sexista del poder*, escrit per Barjola al 2018.

b. Objecte d'estudi

L'objecte d'estudi d'aquest anàlisi son 58 notícies que informen sobre cinc agressions sexuals succeïdes entre el 1992 i el 2016. Els casos a analitzar són:

- La violació i assassinat de Miriam García, Toñi Gómez i Desirée Hernández l'any 1992, a la ciutat d'Alcasser. L'únic condemnat va ser Miguel Ricart, tot i que hi havia un altre acusat, Antonio Anglés, que va desaparèixer. Les tres joves van ser segrestades quan anaven de camí a la discoteca Coolor i els seus cossos van aparèixer tres mesos després semienterrats, amb signes d'haver estat torturades i agredides sexualment.
- La violació i assassinat de Maria de los Ángeles Pomares l'any 1999, a la ciutat d'Elx, per José Antonio D.C. (mai es va publicar el nom complet del seu agressor, malgrat que aquest va ser condemnat). Va ser assaltada quan tornava de celebrar el Carnaval i la van trobar al dia següent, assassinada després d'haver estat agredida sexualment.
- La violació i assassinat de Sandra Palo l'any 2003, a la ciutat de Getafe, per Francisco Astroga, Ramón Santiago, José Ramón Manzano i Rafael Fernández. Va ser segrestada, agredida sexualment, atropellada i cremada viva. Aquest cas va generar una gran polèmica sobre la llei del menor degut a que els agressors, en la seva majoria, no arribaven a la majoria d'edat.
- L'intent de violació i assassinat de Nagore Laffage l'any 2008, a la ciutat de Pamplona, per José Diego Yllanes. Laffage va defensar-se quan Yllanes va agredir-la i ell va asfixiar-la.
- La violació i assassinat de Diana Quer l'any 2016, a la localitat de Puebla del Caramiñal, per Enrique Abuín Gey. Va segrestar-la quan ella tornava de festa i, després de violar-la, la va asfixiar i va llançar a un pou. No van trobar el cos fins un any després de la seva desaparició.

Per tal que la mostra sigui el més hegemònica possible i es pugui fer una comparació que determini l'evolució dels indicadors establerts, els cinc casos escollits tenen els següents factors en comú:

- Tots els crims han succeït a Espanya a partir de la dècada dels 90.
- Els agressors han estat localitzats, jutjats i condemnats com a culpables de les agressions i els assassinats.

- Els agressors no eren de l'entorn de les dones a les quals van agredir.
- Després de l'agressió sexual, les dones van ser assassinades.

c. Justificació de la mostra

Per aquest treball, s'analitzaran les notícies publicades per tres diaris generalistes (El País, l'ABC i La Vanguardia) sobre cinc agressions sexuals. Com ja s'ha explicat, s'han agafat cinc casos amb característiques similars, diferenciats en el temps, per tal de poder comparar-los entre ells.

En començar, la meua intenció era analitzar totes les notícies existents sobre cada cas a cadascun dels diaris, però un cop començada la recerca vaig haver de limitar la mostra seleccionada per diverses raons.

En començar la cerca, em vaig adonar que hi havia una desproporció molt gran entre la quantitat de notícies sobre uns casos i altres. Moltes de les publicacions, a més, no tenen gaire contingut a analitzar que aportí interès a l'objectiu que ens ocupa: en el cas de l'assassinat de les nenes d'Alcàsser, per exemple, hi ha un munt de notícies sobre el documental estrenat per la plataforma Netflix sobre la desaparició de Miriam, Toñi i Desirée; articles en memòria de les noies de molts anys després del crim; i notícies sobre la vida dels seus familiars i amics, així com de diferents persones que van ser rellevants pel cas (com Juan Ignacio Blanco). Aquesta diferència temporal (en alguns casos han passat dècades i, en altres, només un parell d'anys) suposava també una diferència que podia afectar l'estudi.

Davant això, vaig prendre la decisió d'acotar la recerca de notícies a publicacions realitzades des del moment de l'agressió sexual fins el judici del o els agressors. De la mateixa forma, vaig seleccionar les notícies més rellevants, centrant-me especialment en aquelles que fan referència als fets més destacables: la desaparició, la trobada del cos o dels cossos, la confirmació de l'agressió sexual, la detenció de l'agressor i el seu judici. Això deixa, aproximadament, un total d'entre 10 i 20 notícies per cas i hegemunitza l'anàlisi.

d. Mostra seleccionada

Miriam García, Desirée Hernández i Toñi Gomez		
Alarma a València per la desaparició de tres menors d'edat	16/11/1992	ABC
Més de vuitanta radioaficionats col·laboren en la recerca de les nenes desaparegudes	18/11/1992	ABC
Apareixen enterrades a Tous les adolescents d'Alcàsser	28/01/1993	ABC
Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions	30/01/1993	ABC
Detinguts els suposats autors del triple crim d'Alcàsser	30/01/1993	ABC
Ricart, condemnat a 170 anys de presó per l'assassinat de Miriam, Toñi i Desirée	06/09/1997	ABC
La desaparició de tres nenes causa alarma a dues localitats de valència	16/11/1992	El País
Trobats els cadàvers de les tres nenes desaparegudes d'Alcàsser amb indicis d'haver estat assassinades	18/01/1993	El País
Tres detinguts per l'assassinat de les nenes d'Alcàsser	29/01/1993	El País
Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	30/01/1993	El País
Tres detinguts per l'assassinat de les nenes d'Alcàsser	29/01/1993	El País
Miguel Ricart, condemnat a 170 anys per assassinat	06/09/1997	El País
La desaparició de tres adolescents desde divendres sembla l'angoixa a València	17/11/1992	La Vanguardia

Troben enterrades a prop de Tous a les tres adolescents que buscava tota Espanya	28/01/1993	La Vanguardia
Les víctimes van ser violades, torturades i rematades d'un tret a la nuca	30/01/1993	La Vanguardia
La Guàrdia Civil deté a tres veïns de la comarca pel crim de les tres nenes	30/01/1993	La Vanguardia
Alcàsser desenterra l'horror	11/05/1997	La Vanguardia
L'Audiència de València condemna a Ricart a 170 anys de presó pel crim d'Alcàsser	06/09/1997	La Vanguardia
María de los Ángeles Pomares		
Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició	16/02/1999	ABC
Capturat el suposat assassí de la jove trobada a una sèquia d'Elche	20/02/1999	ABC
Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassinat d'una jove a la que va raptar a Elche	19/02/1999	El País
Elche reviu el síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	16/02/1999	La Vanguardia
Sandra Palo		
Detingut un menor per la seva relació amb la jove deficient de Getafe	14/06/2003	ABC
La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van acarnissar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal	27/01/2005	ABC

'Rafita': retrat d'un assassí	24/06/2007	ABC
Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient	13/06/2003	El País
64 anys de presó pel Malagueta per l'assassinat de Sandra Palo	04/02/2005	El País
La jove assassinada a Leganés va ser raptada a una parada d'autobús	20/05/2003	El País
Els menors acusats de la mort de Sandra Palo reconeixen la seva participació al crim	06/10/2003	El País
Els pares d'un dels assassins de Sandra accepten que el seu fill pagui pel que ha fet	18/10/2003	La Vanguardia
Detingut un menor per l'assassinat d'una discapacitada	14/06/2003	La Vanguardia
Nagore Laffage		
L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore Laffage	06/09/2009	ABC
Diu l'assassí de Nagore Laffage tota la veritat?	04/11/2009	ABC
El fiscal demana 20 anys de presó pel presumpte assassí d'una jove durant els Sanfermins	03/11/2009	ABC
Detingut un home pel cas de la jove de 20 anys trobada morta a Navarra	09/07/2008	ABC
El jurat popular declara culpable d'homicidi al jove que va matar a Nagore Laffage	14/11/2009	ABC
"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	13/07/2008	El País
El Suprem confirma la condemna de 12 anys i mig de	27/12/2010	El País

presó pel crim de Nagore Laffage		
La fugida cap endavant d'Yllanes	09/11/2009	El País
Dotze anys i sis mesos de presó pel jove que va matar a Nagore	20/11/2009	La Vanguardia
Diana Quer		
La jove desapareguda va alertar un amic de que un home li deia: 'morena, vine aquí'	25/08/2016	ABC
El camí que Diana Quer no va arribar a completar	25/08/2016	ABC
Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar	26/08/2016	ABC
Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	03/09/2016	ABC
La Guardia Civil troba el cadàver de Diana Quer a un pou dins una antiga fàbrica	31/12/2017	ABC
Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	10/11/2019	ABC
El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la	10/10/2018	ABC
El Chicle, culpable de l'assassinat i l'agressió sexual de Diana Quer	30/11/2019	ABC
La Guardia Civil busca a una jove madrilenya desapareguda a A Pobra	24/08/2016	El País
El Chicle confessa que va intentar violar Diana Quer però ella es va resistir i la va escanyar	31/12/2017	El País

Detingut 'El Chicle', 41 anys i amb antecedents per tràfic de drogues	29/12/2017	El País
Veritats, mentides i infinits caps per lligar al 'cas Diana Quer'	30/08/2016	El País
La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer	31/12/2017	El País
L'enigma de la desaparició de Diana Quer	27/08/2016	La Vanguardia
La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer a un pou de Rianxo	31/12/2017	La Vanguardia
Veredict del cas Diana Quer: 'El Chicle', declarat culpable d'assassinat però no de violació	30/12/2019	La Vanguardia
Comença el judici pel crim de Diana Quer	12/11/2019	La Vanguardia
El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer	02/01/2018	La Vanguardia

e. Indicadors

Dividirem en tres els indicadors:

INDICADORS GENERALS

1.1. Ús de les imatges

- Què es veu a la imatge? Hi apareix algú? Qui? I com?
- Promou el morbo?

1.2. Ús de fonts

- Hi ha diversitat en les fonts consultades?

- Hi ha més fonts masculines que femenines? Quina diferència hi ha entre elles?
- Quines veus expertes hi ha?

1.3. Ús d'expressions eufemístiques al parlar de la violència exercida sobre la dona

- No parla de violació o agressió, sinó de relació sexual no consentida
- Fa servir expressions evasores

1.4. Ús d'un llenguatge sensacionalista

- Construeix un relat novel·lesc de l'agressió, fent servir expressions pròpies de la ficció
- Utilitza adjectius innecessaris i completament subjectius
- Informa com si es tractés d'un programa d'entreteniment
- Fa servir metàfores per parlar de l'agressió com "la salvatjada" o "la bestialitat"

1.5. Explicació de detalls morboses

1.6. Publicació d'informació sense contrastar i/o d'especulacions

1.7. Abús del dubte ("suposada desaparició" "suposada agressió" "presumpte agressor")

INDICADORS SOBRE LA FIGURA DE LA PERSONA AGREDIDA

2.1. Qüestionament de la persona agredida i de la seva relació amb l'agressor

- Específica o especula sobre quina mena de relació existia entre l'agressor i la persona agredida
- Qüestiona què estava fent la persona agredida en el moment de patir l'agressió

2.2. Qüestionament de la vida de la persona agredida

- Dona importància a les relacions que ha tingut prèviament la persona agredida

- Dona importància a la relació que té la persona agredida amb el seu entorn
- Dona importància al nivell d'estudis de la persona agredida

2.3. Debat la resposta de la dona

- Parla de si la persona agredida va utilitzar la força per a defensar-se o no
- Posa en dubte la capacitat de la persona agredida per a defensar-se
- Parla del consentiment
- Infantilització/vulnerabilització de la persona agredida

2.5. Objectivització de la dona

- Fa servir verbs amb els quals normalment ens referim a objectes com “portar”, “utilitzar” o “gaudir de” per a referir-se a la persona agredida
- Fa servir comparacions entre les persones agredides i objectes
- Fa servir adjectius propis d'objectes, com “fet malbé”, “utilitzat” o “ultratjat”

INDICADORS SOBRE LA FIGURA DE L'AGRESSOR

3.1. Desvinculació de l'agressor de l'home “normatiu”

- Suggestiment de que està en l'instint de l'home violar dones, que no poden controlar els seus impulsos
- Insisteix en el historial delictiu de l'agressor i en el seu caràcter marginal per allunyar la figura de l'agressor de la normalitat
- Es vincula l'agressor amb el seu origen, la seva etnia o algun trastorn mental.

3.2. Justificació/desresponsabilització de l'agressor

- Parla de la infància i de la família de l'agressor
- Parla de les relacions prèvies de l'agressor
- Presenta atenuants

4. Anàlisi de les notícies

- Cas 1: Miriam García, Toñi Gómez i Dessirée Hernández

Breu resum del cas

El 13 de novembre de 1992, Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández van ser segrestades, violades i assassinades. Tres mesos després, el 27 de gener de 1993, es van trobar els cossos de les tres noies enterrats a una fossa propera al lloc on havien estat vistes per darrer cop.

Les investigacions policials van conduir fins a dos sospitosos: Antonio Anglés i Miguel Ricart. Anglés va fugir abans de ser capturat i, avui dia, segueix desaparegut, motiu pel qual mai va ser jutjat. Ricart, en canvi, sí que va ser jutjat i condemnat a 170 anys de presó. Va ser posat en llibertat el 2013, amb l'aplicació de la Doctrina Parot.

Aquest cas, conegut popularment com “el crim de les nenes d’Alcàsser”, va ser molt mediàtic i va aparèixer a multitud de programes, com *De tú a tú*, (*Antena 3*) presentat per Nieves Herrero i Olga Viza o *Quién sabe dónde*, presentat per Paco Lobatón. La nit del 27 de gener del 93, després de la trobada dels cossos, es va muntar un plató de televisió a Alcàsser i es va emetre un especial sobre el cas amb les famílies de Miriam, Toñi i Desirée que ha estat fortament criticat des d’aleshores degut al seu caràcter macabre i sensacionalista. Molts analistes consideren la cobertura televisiva de l’assassinat de les tres noies l’inici de la premsa groga a Espanya.

Anàlisi dels titulars

Per iniciar aquest anàlisi, farem un repàs dels titulars de les notícies. En el cas de l’agressió i l’assassinat de Miriam, Toñi i Desirée, trobem que quatre de les notícies van ser publicades abans de que els cossos de les menors fossin desenterrats, i tots quatre titulars utilitzen la paraula desaparició o alguna derivada:

Alarma a València per la desaparició de tres menors d’edat
Més de vuitanta radioaficionats col·laboren en la recerca de les nenes desaparegudes

La desaparició de tres nenes causa alarma a dues localitats de valència
La desaparició de tres adolescents desde divendres sembla l'angoixa a València

Parlar de desaparicions en aquesta mena de casos, segons Barjola, és una forma d'invisibilitzar la violència masclista i reivindica que és important parlar de desaparicions forçades.

De les notícies relacionades amb la trobada dels cadàvers de Miriam, Toñi i Desirée, destaca el titular de l'ABC: "Apareixen enterrades a Tous les adolescents d'Alcàsser". Per una banda, l'ús del verb aparèixer objectivitzava les persones agredides i desresponsabilitza els agressors, ja que en cap moment es diu que han estat assassinades i sembla que, simplement, hagin aparegut per art de màgia els seus cossos enterrats. Els altres dos titulars relacionats amb la trobada dels cossos són "Troben enterrades a prop de Tous a les tres adolescents que buscava tota Espanya" i "Trobats els cadàvers de les tres nenes desaparegudes d'Alcàsser amb indicis d'haver estat assassinades". Al primer cas, hi ha un toc sensacionalista en dir que a les adolescents "les buscava tota Espanya", ja que és una forma d'apel·lar els sentiments de lectors i les lectores i de fer sentir Miriam, Toñi i Desirée com a persones properes. Al segon, s'utilitza de nou la paraula desaparegudes, ja comentada anteriorment, però es fa incís en que hi ha indicis de que han estat assassinades.

Un cop va ser confirmada l'agressió sexual, tots tres mitjans van publicar titulars molt similars, explicant que Miriam, Toñi i Desirée van ser torturades i agredides sexualment abans de morir:

Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions
Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir
Les víctimes van ser violades, torturades i rematades d'un tret a la nuca

En analitzar aquests titulars, veiem que, al primer exemple, s'utilitza l'expressió “calvari” per referir-se a les agressions que van patir les noies. L'ús d'aquesta paraula és una mostra del sensacionalisme amb el qual es va abordar tot el cas, de la mateixa forma que ho és dir que van ser “rematades”.

Posteriorment, quan es va detenir a tres persones que podien estar relacionades amb el cas, destaca que tots els titulars parlen del “crim d'Alcàsser” o de “l'assassinat de les nenes”. Això reflecteix que l'agressió i l'assassinat de Miriam, Toñi i Desirée va ser tan mediàtic que tothom sabia de qui parlaven les notícies. Això es veu també en el judici, de Miguel Ricart, on els titulars van ser els següents:

Miguel Ricart, condemnat a 170 anys per assassinat
Ricart, condemnat a 170 anys de presó per l'assassinat de Miriam, Toñi i Desirée
L'Audiència de València condemna a Ricart a 170 anys de presó pel crim d'Alcàsser

Com es veu, el nom de Ricart era tan conegut aleshores que en el primer exemple ni tan sols es fa menció a les nenes i, en el darrer, es parla del crim d'Alcàsser directament, donant per fet que tothom sap de què es tracta. A cap dels titulars es fa menció a la condemna per agressió sexual.

Per últim, analitzarem un titular publicat per La Vanguardia el dia del judici: “Alcàsser desenterra l'horror”. Aquesta frase, d'una banda, és molt sensacionalista, ja que utilitza la paraula horror per referir-se a l'agressió i l'assassinat de Miriam, Toñi i Desirée i, a sobre, fa servir l'expressió “desenterrar”, que és clarament desafortunada tenint en compte que les nenes van estar enterrades més de tres mesos.

Anàlisi conjunt de les notícies

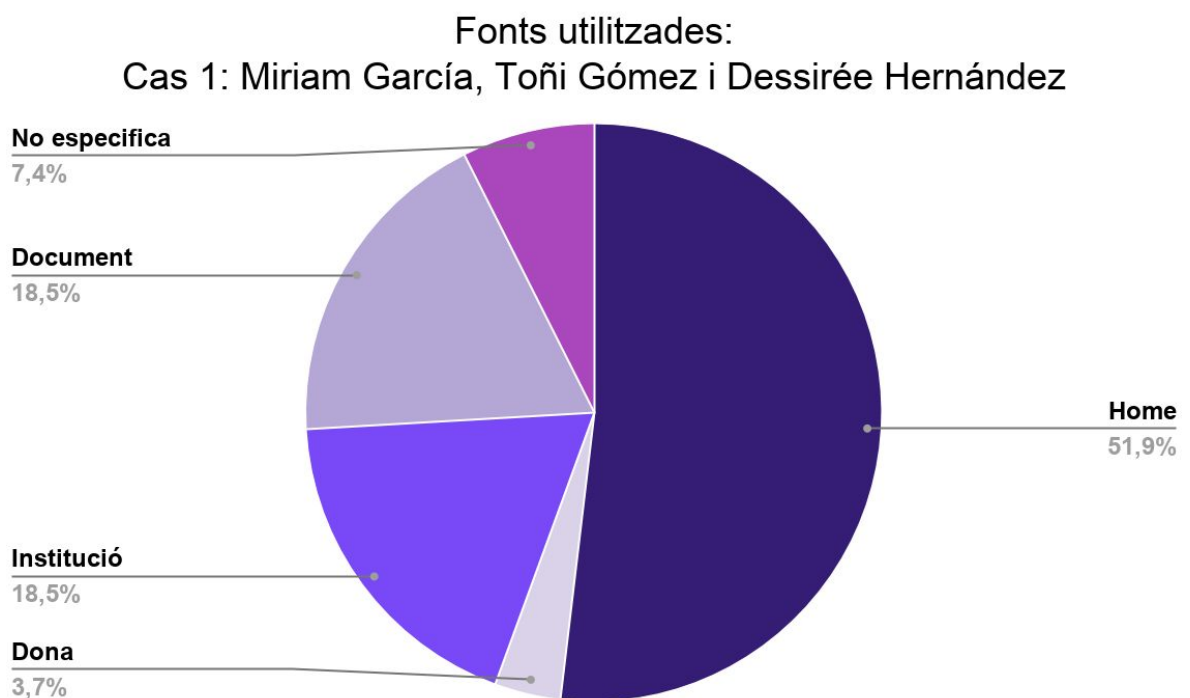
En las següents pàgines analitzarem un total de 17 notícies: 6 publicades pel diari *ABC*, 5 del diari *El País* i 6 de *La Vanguardia*. Totes elles van ser publicades entre el 16 de novembre de 1992, dia en que les menors van ser vistes per darrera vegada, i el 9 de

setembre de 1997, que va publicar-se la sentència que condemnava Miguel Ricart a 170 anys de presó.

El primer a destacar és que la majoria de les notícies no anaven acompanyades d'una imatge: només 9 de les 17, és a dir, menys de la meitat, comptava amb una il·lustració. Pel que fa al contingut de les mateixes, trobem que a les notícies prèvies a la trobada dels cossos, es van publicar tres notícies acompanyada d'una fotografia de Miriam, Toñi i Desirée demanant si algú les havia vist. La resta d'imatges són un retrat del sergent encarregat del cas, un mapa de la zona on es van trobar els cossos, dues imatges de Miguel Ricart, dues fotografies dels familiars de les noies i una de l'enterrament.

En general, totes les imatges publicades respecten la intimitat de les joves i del seu entorn, exceptuant dues: la fotografia de l'enterrament i una de les que mostra als familiars de Toñi.

Sobre les fonts utilitzades, trobem el següent:

10

¹⁰ Gràfic d'elaboració pròpia

Com es pot veure a la gràfica, la meitat de les fonts utilitzades pels mitjans en la cobertura d'aquest cas són homes.

Aquest fet és especialment rellevant si, a més, tenim en compte que les fonts institucionals mencionades en aquestes notícies són la policia i els jutjats, dos estaments generalment masculinitzats, i que les fonts documentals a les quals es refereixen (la sentència i l'autòpsia), van estar redactades per homes també. L'única veu femenina que apareix en el total de les notícies és la d'Encarna Ricart, la germana de Miguel Ricart. En definitiva, no hi ha cap dona experta entre les fonts consultades.

Veiem, doncs, que la mirada general de la notícia és una mirada masculina, així com les persones expertes consultades i referides durant els articles.

Pel que fa a l'ús d'eufemismes al parlar de la violència que van patir Miriam, Toñi i Desirée, trobem els següents exemples:

“Jose Manuel Alcayna, va assegurar ahir que no han desaparegut per pròpia voluntat ”
“[...] aportar proves en el sentit de violacions i, fins i tot, si les víctimes van ser forçades a ingerir alcohol o algún tòxic que omnuvilés els seus sentits i permetés als criminals -és obvi pensar que serà més d'un- actuar amb completa impunitat ”
“[...] potser amb intenció d' abusar d'elles ”
“[...] després de convidar-les a pujar”
“[...] un home amb unes desviacions del tipus sexual [...]”
“[...] on suposadament van intentar una relació sexual ”
“[...] el segrest amb fins sexuals [...]”

En el primer fragment, es diu que la policia assegura que les noies no han “desaparegut per voluntat pròpia” i que ha pogut passar “alguna cosa greu”, sense fer menció directa a un segrest. Això és un exemple del que senyala Barjola, mencionada al marc teòric,

quan reivindica el terme “desaparició forçada” i defensa que parlar de desaparicions en el cas de la violència contra les dones, és una forma d’invisibilitzar-la. Considerem aquest exemple un eufemisme perquè es fa un rodeig, utilitzant una negació (no han desaparegut per voluntat pròpia) enlloc de dir el que ha passat realment (han desaparegut de forma forçada) per tal de suavitzar el significat.

Posteriorment, trobem altres eufemismes que difuminen la violència exercida sobre les dones, les responsabilitzen de l’agressió o desresponsabilitzen els agressors. Això ho veiem en exemples com parlar de “segrest amb fins sexuals” per referir-se a un segrest amb l’objectiu de violar o prostituir a les noies; fer ús d’expressions com “abusar d’elles” o “intentar una relació sexual” enlloc de parlar directament d’agressions sexuals i violacions; i definir a Antonio Anglés com un “home amb unes desviacions del tipus sexual” enlloc de fer-ho com a violador o agressor sexual.

D’altra banda, a les notícies analitzades d’aquest cas, destaquen especialment la narració sensacionalista i l’explicació desmesurada dels detalls de les agressions que van patir Miriam, Toñi i Desirée. L’ús d’expressions sensacionalistes i l’explicació de detalls morboses es dona especialment en les notícies publicades després de l’autòpsia de les menors, tot i que abans ja s’havia fet menció a l’estat dels cossos i s’havien publicat suposicions escabroses i macabres sobre el que podia haver passat. Tal i com es menciona al marc teòric, l’anàlisi de Dones valentes va reflectir que el fet de donar detalls morboses, moltes vegades a més basats en fitxes policials que no tenen en compte la versió de la persona agredida i que la presenten com un objecte, és innecessari i pot contribuir en la revictimització de les dones agredides (Dones Valentes, 2016).

Un cop confirmada l’agressió, trobem paràgrafs sencers que descriuen la violència a les que van ser sotmeses, en alguns casos, fins i tot, fent una narració seguint l’ordre cronològic per intentar reconstruir la nit en la qual van ser assassinades. Un dels exemples és el següent fragment:

“A més de consumir allà violacions anals i vaginals que van incloure la introducció d’un pal per l’anus a Toñi i a Desirée. Fins i tot, per fer callar els crits de dolor i angouxa, [...], no van dubtar en colpejar-les amb pals [...]”, “ja inmovilitzades Miriam

*i Desirée, van llençar Toñi i, després de despullar-la contra la seva pròpia voluntat, va ser violada reiteradament, fins i tot amb un pal, [...]”, “Seguidament, van deslligar a Desirée, li van tallar el sostén i la camisa, [...]”, “[...] va arrencar amb unes alicates el mugró i l’aureola dreta de Desirée”*¹¹

En aquestes línies, podem veure com es relata la violació de les nenes pas per pas, fent servir un relat novel·lesc i un llenguatge sensacionalista a través d’afirmacions com “crits de dolor i angoixa” o “no van dubtar en colpejar-les”. Com això, trobem altres fragments on s’utilitzen paraules i expressions de l’estil, com anomenar “botxins” als assassins. A més, se suma l’exposició de detalls innecessaris que atempten contra la intimitat de les noies i de les famílies i col·laboren en la construcció del que Nerea Barjola anomena “el terror sexual”.

De la mateixa forma que es van publicar tota mena de detalls, també es van publicar un munt de suposicions i d’informacions que no havien estat contrastades i que, en molts casos, van acabar resultant falses. En un principi, es va parlar de la possibilitat de que les joves s’haguessin fugat de forma voluntària i, a les primeres notícies publicades, es veia reflectit en fragments com “tot apuntava a que les menors podrien trobar-se en algun centre de diversió” o a que “una de les hipòtesis més fiables” les situava a Madrid. Durant els mesos posteriors i fins que es van trobar els seus cossos, va hi haver diverses publicacions informant de que les nenes havien estat vistes a diversos llocs, fet que no era possible, ja que segons l’autòpsia van ser assassinades a les poques hores de ser segrestades. En aquest sentit, de nou, es va qüestionar la presència de les dones a l’espai públic i se les va assenyalar com a responsables.

Amb la trobada dels cossos, les especulacions no van parar: abans dels resultats de l’autòpsia, els mitjans van confirmar que es tractava de Miriam, Toñi i Desirée, quan les famílies encara no ho sabien. Així mateix, tampoc van cesar un cop confirmada l’agressió sexual, ja que aleshores es va especular sobre els detalls de les agressions sexuals sense tenir informació contrastada.

---

¹¹ Dominguez, R; Alonso, G (1993). Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions. ABC. 1p-2p.

Pel que fa a la presència d'expressions que posen en entredit la violència que van patir les persones agredides, trobem diferents exemples de l'ús de paraules com "suposadament" o "presumptes". També és remarcable que a un parell de notícies es posa en entredit si la intenció dels agressors al segrestar les menors era violar-les, dient que les van raptar "potser amb intenció d'abusar d'elles" i que les van obligar a pujar al cotxe "possiblement a la força". Aquestes frases són de notícies posteriors a la trobada dels cossos i a l'autòpsia, quan l'agressió sexual ja estava confirmada, de forma que els mitjans van posar en entredit l'agressió sexual malgrat estar ja confirmada.

Si entrem a analitzar com es presenta la figura de les noies a les notícies, veiem, en primer lloc, existeix una objectivització en algunes de les notícies, on es presenta les noies com objectes sobre els quals s'ha exercit una violència i no com a persones que han estat agredides. Un dels exemples més clars és el següent:

*"[...] a la que també van vestir i lligar un cop **ultratjada** [...]", " [...] van portar les nenes com si fossin **xais** a l'escorxador"*

L'ús de la paraula ultratjada, apart d'objectivitzar la noia, denota una connotació negativa sobre ella, com si el fet d'haver patit una agressió sexual la desvaloritzés. De la mateixa forma, se la objectivitza al dir que va ser vestida i lligada, i al fer la comparació entre les noies i els xais.

Si entrem a analitzar com es presenta la figura de la persona agredida, veiem que a la gran majoria de les publicacions es qüestiona el seu comportament al fer menció a que van ser segrestades mentre anaven a una discoteca quan feien autoestop. És resaltable, a més, que en dues d'aquestes notícies la informació es presenta de la següent forma:

"Com és habitual entre els joves de la zona, [...], les noies **van decidir** anar caminant."

"[...] Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández **van accedir a** prendre unes copes a un lloc no precisat"

En aquests dos fragments, l'ús dels verbs "decidir" i "accedir a" connoten certa responsabilitat sobre l'acció realitzada per les noies. En cas que fos important donar

aquesta informació, es podria fer d'altres formes, com dient simplement “les noies van anar caminant”, però s'opta per fer servir el verb decidir, com la decisió d'anar caminant fos el desencadenant de l'agressió i, en cas d'haver-ne pres una altra, la poguessin haver evitat.

Apart d'aquest qüestionament sobre l'acció realitzada per les noies, també trobem una valoració sobre la seva vida en altres peces periodístiques. En el cas de Miriam, Toñi i Desirée, les publicacions fan èmfasi en que les noies duïen vides normals en famílies estables i estructurades:

*“[...] no pot tractar-se d'una trapelleria d'adolescents. Cap d'elles té problemes amb els seus estudis [...], ni amb les seves famílies. 'Eren noies normals, no solien freqüentar discoteques [...]”*¹²

El fet de destacar que Miriam, Toñi i Desirée no tenien problemes a casa i d'assenyalar-les com a “noies normals” té dues implicacions. Per una banda, és una forma implícita de dir que si una dona no entra dins del model normatiu, la seva agressió pot ser qüestionada i posada en dubte; i, per l'altra, també s'està dient que encara que una dona sigui considerada normativa en la seva vida social, si en algun moment té un comportament que surti d'aquesta normativitat, pot acabar sent agredida. Això, de nou, forma part de la construcció del terror sexual del qual ja hem parlat anteriorment: a través d'aquesta mena d'idees o de mites, es constitueix un patró de vigilància social pel qual les dones corregeixen conductes, modelen el seu cos, es neguen espais, es controlen horaris i es coarten moviments i gestos (Barjola, 2018). Si les noies no haguessin anat a la discoteca Coolor, si no haguessin fet autoestop, si s'haguessin quedat a casa... tots aquests suggeriments implícits en les notícies analitzades fomenten la creació d'aquesta concepció de perill sexual.

Com les lesions de Miriam, Toñi i Desirée eren moltes i molt greus, un cop van ser trobats els seus cossos no es va qüestionar si havia estat una agressió sexual o no, tot i que a una de les notícies analitzades sí que deixa entreveure que potser no van defensar-se:

---

¹² Redacció (1992). La desaparició de tres adolescents des de divendres sembla angoixa a València. La Vanguardia. 25p.

*“[...] és estrany que, fins i tot, estiguessin calçades, ja que si es va entaular una lluita el més normal és que perdessin, al menys, una sabata”*¹³

En entrar a analitzar com es presenta la figura dels agressors, trobem que, en primer lloc, tant a Miguel Ricart com a Antonio Anglés se’ls presenta com a persones que se surten de la normativitat, problemàtics i amb llargs historials delictius. Això ho veiem des del moment on se’ls deté, ja que a les notícies es fa especial èmfasi en que els joves sospitosos són homes “violents” i “perillosos”. Aquesta insistència en la perillositat dels agressors i en la seva trajectòria delictiva els assenjala com a “estrany”, com a éssers que no formen part de la societat i que han agredit sexualment a tres noies, per després assassinar-les, degut a aquesta anormalitat.

De la mateixa forma, una de les cites més utilitzades pels mitjans en parlar de la detenció de Miguel Ricart és la del ex-ministre de l’interior, José Luís Corcuera, que va definir-los a ell i a Anglés com a “feres”. Així mateix, trobem altres exemples on se’ls titlla de “raters” i fins i tot on es defineix Ricart com “un home amb unes desviacions del tipus sexual”, presentant la violència sexual com un fet anecdòtic que se surt de la norma i que només es troba present en individus “desviat”.

- Cas 2: María de los Ángeles Pomares

Breu resum del cas

María de los Ángeles Pomares va ser segrestada, violada i assassinada el 14 de febrer de 1998, quan tornava cap a casa seva.

El seu agressor, del qual només es van publicar les inicials J. A. D. C., va declarar haver-la violat repetides vegades i haver-la assassinat després.

Tot i que el cas no va tenir una gran cobertura mediàtica, si que va ser comparat per diversos mitjans amb l’assassinat de Miriam, Toñi i Desirée i es va relacionar en un principi amb dos casos similars, succeïts mesos enrere a la mateixa zona, que mai van ser resolts.

---

¹³ Alonso, G; S, S. (1993). Detinguts els suposats autors del triple crim d’Alcàsser. ABC. 62p.

Anàlisi dels titulars

D'aquest cas, els diaris ABC, El País i La Vanguardia només van publicar quatre notícies i, per tant, l'anàlisi serà breu. Els titulars publicats van ser els següents:

Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició
Capturat el suposat assassí de la jove trobada a una séquia d'Elche
Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassinat d'una jove a la que va raptar a Elche
Elche reviu el síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista

Al primer exemple, veiem que malgrat haver trobat María Ángeles Pomares assassinada (al cos de la notícia s'explica), no es fa menció ni a l'agressió ni a l'assassinat i, a més, es parla de desaparició, que com ja hem mencionat anteriorment és una forma d'invisibilitzar la violència que va patir (Barjola, 2018).

Posteriorment, al tercer titular, es fa menció a que l'home detingut pel segrestament i l'assassinat de Pomares té antecedents penals. D'aquesta forma, s'allunya la figura de l'agressor sexual de la imatge de l'home blanc normatiu: és una manera de dir que només els homes que estan fora de la normativitat, que no encaixen a la societat i que tenen antecedents penals agredeixen sexualment, quan en realitat no existeix un perfil d'agressor sexual i n'hi ha de tota mena.

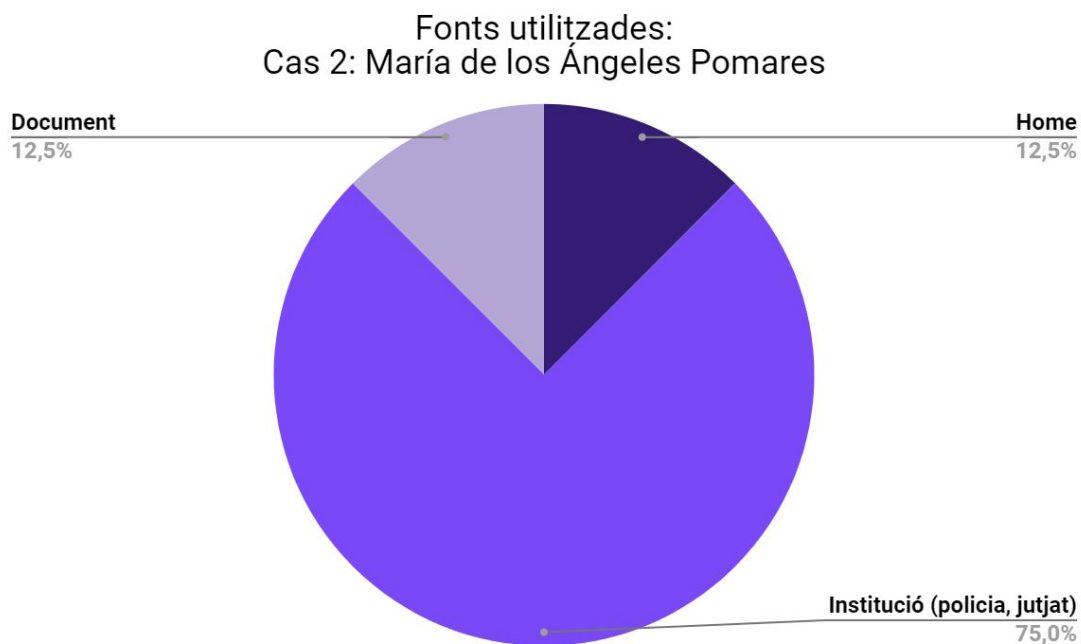
Per últim, trobem un llenguatge sensacionalista al parlar de "síndrome Alcàsser", com si es tractés d'un esdeveniment d'entreteniment o del segon capítol d'una sèrie de televisió. A més, s'afegeix l'adjectiu "oficinista", com si el cas fos més greu perquè la jove assassinada i agredida fos oficinista.

Anàlisi conjunt de les notícies

D'aquest cas, analitzarem un total de 5 notícies: 2 publicades pel diari *ABC*, 2 del diari *El País* i 1 de *La Vanguardia*. Totes elles van ser publicades entre el 16 de febrer de 1999, dos dies després de que María de los Ángeles Pomares fos agredida i assassinada, i el 20 de febrer de 1999, quan van arrestar a l'agressor.

De les notícies analitzades, trobem que 2 anaven acompanyades de la mateixa imatge, una fotografia dels inspectors, homes amb autoritat, al lloc on Pomares va ser assassinada, mentre que la resta de publicacions no compten amb cap peça visual. En aquest sentit, destaca que no hi hagi cap imatge de l'agressor ni (com veurem posteriorment) cap descripció de com és físicament.

Pel que fa a les fonts utilitzades, trobem el següent:

14

Com es pot veure a la gràfica, la gran majoria de les fonts referides a les publicacions són institucions entre les quals destaca la policia. De nou, és especialment rellevant tenint en compte el que ja s'ha mencionat, que és un col·lectiu generalment masculinitzat. L'única persona a la que se cita directament, fent menció al seu nom, és un home, en aquest cas Luis Garrido, subdelegat del Govern a Alicante. No hi ha veus femenines. En aquest sentit, recordem que Dones valentes recomana donar veu a les expertes i a les entitats feministes i no centrar-se en fonts autoritàries com la policia,

---

¹⁴ Gràfic d'elaboració pròpia

que no tenen mirada de gènere. Així, doncs, en aquest cas comprovem que és tot el contrari.¹⁵

Veiem, per tant, que en aquest cas la mirada general de la notícia torna a ser masculina, així com les persones expertes consultades i referides durant els articles.

Pel que fa a l'ús d'eufemismes al parlar de l'agressió sexual i de la violència patida per Pomares, veiem els següents exemples:

"L'home va intimidar la jove i la va obligar a anar en el seu propi cotxe [...]"
"Possiblement, van abusar d'ella a Santa Pola i després la van llençar a una sèquia, a uns 30 quilòmetres d'on tot va començar."
"L'autòpsia va revelar que va ser estrangulada amb el seu propi jersei i que hi ha indicis de violació."

Com es pot veure, s'utilitza "intimidar" per fer referència a una amenaça; "abusar d'ella", quan l'autòpsia havia determinat que es tractava d'una violació i no d'un abús sexual; i es diu que "hi havia indicis" quan ja estava confirmada l'agressió.

D'altra banda, destaca especialment a una de les notícies analitzades la comparació que es fa de l'agressió de Pomares amb el de Miriam, Toñi i Desirée. La forma en la qual està redactat ja el titular de la notícia ("Elche reviu el síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista") té un toc d'espectacle. Parlar de "reviure", com si es tractés d'una pel·lícula, i de "síndrome", és sensacionalista i contribueix en la construcció del relat del terror sexual.

De la mateixa forma, trobem altres expressions que contribueixen a aquesta narració no-informativa de l'agressió, com les frases "on tot va començar" o "va celebrar el carnaval fins la matinada, però mai va arribar a casa seva".

És destacable, també, que en una de les notícies analitzades es digui, en primer lloc, que va ser violada, però no es torni a mencionar en cap altre moment de la peça. En aquest

---

¹⁵ Recomanacions per a informar sobre agressions sexuals (2018)
http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/sensibilitzacio/mitjans_comunicacio/Recomana-cions-AGRESSIONS-SEXUALS.pdf

sentit, trobem que al titular de la notícia (“Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l’assassinat d’una jove a la que va raptar a Elche”), així com al *lead* de la notícia, si que es fa menció a l’agressió sexual, però posteriorment es fa una breu reconstrucció dels fets i es publica el següent fragment:

*“Eren les vuit del matí del diumenge i la jove acabava de despedir-se d’uns amics amb els quals havia assistit al Carnaval a una discoteca d’Altabix. L’home va intimidar la jove i la va obligar a anar en el seu propi cotxe fins una finca al parc natural de Fondo on la va assassinar. Posteriorment, l’agressor va abandonar el vehicle [...]”*¹⁶

Deixant de banda que, de nou, es narren els fets com si es tractés d’una història fictícia, veiem que en cap moment es fa al·lusió a l’agressió sexual.

Pel que fa a la presentació de la figura de la persona agredida, veiem que des d’un principi es senyala el fet de que ella estigués de festa i s’arriba a suggerir que potser va “conèixer algun desconegut” i va marxar amb ell. Així mateix, en una de les frases mencionades anteriorment s’explica que Pomares va “celebrar el carnaval fins la matinada”, qüestionant-la. També es posa en dubte si va anar fins el lloc on va ser assassinada de forma violenta o si, en canvi, va anar-hi de forma voluntària.

També destaca un fragment que diu el següent:

*“[...] per garantir la tranquil·litat familiar, va **prometre** els seus pares que dormiria a casa la seva tieta i que posteriorment tornaria al domicili patern a primera hora del matí de diumenge. **Però no ho va fer.**”*¹⁷

En aquesta frase, el que s’està senyalant és que Pomares va trencar la promesa de dormir a casa la seva tieta i, de forma implícita, se la responsabilitza i es qüestiona el seu comportament, suggerint que va mentir i que si no ho hagués fet, no hauria estat agredida. Això se suma amb el relat construït a altres notícies, on s’especifica que la jove “sempre es mantenia en contacte amb els seus pares quan sortia de festa”. De nou,

---

¹⁶ El País: Detenido un hombre con antecedentes penales por la violación y asesinato de una joven a la que raptó en Elche (1999)

https://elpais.com/diario/1999/02/20/espana/919465221_850215.html

¹⁷ La Vanguardia: 16 febrero 1999, página 28

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1999/02/16/pagina-28/34487171/pdf.html?search=MARIA%20ANGELES%20POMAREs>

aquestes afirmacions tenen dues implicacions: senyalar com a “estrany” que una dona com Pomares sigui agredida sexualment, construint el relat de que hi ha formes d’evitar la violència sexual (en aquest cas, avisant els pares), i alhora senyalar que el fet de no complir aquestes normes (no avisant, sortint de festa) poden desencadenar una agressió.

L’agressor, d’altra banda, es manté pràcticament en l’anonimat a les cinc notícies. No hi ha imatges seves i només es donen a conèixer les sigles del seu nom (J. A. D. C.). Tot i així, la poca informació publicada d’ell és que vivia a un barri “marginal”, que tenia antecedents penals i havia estat a presó, i que va confesar actuar sota l’efecte de les drogues.

- Cas 3: Sandra Palo

Breu resum del cas

El 17 de maig de 2003, Sandra Palo va ser segrestada, violada i assassinada mentre esperava l'autobús per tornar a casa seva. Al juny d’aquell mateix any, van ser detinguts quatre sospitosos: Francisco Javier Astorga (El Malaguita), Ramón Santiago Jiménez, José Ramón Manzano (Ramoncín) i Rafael García (El Rafita). Tots, exceptuant Astorga, eren menors d’edat en el moment de la detenció.

El judici va finalitzar amb una pena de 64 anys de presó per Astorga, 8 anys d’internament per Jiménez i Manzano i 4 per García. La família de Sandra Palo va iniciar aleshores una recollida de signatures per demanar la reforma de la Llei del Menor que va aixecar molta polèmica i va tenir molta presència als mitjans de comunicació.

Anàlisi dels titulars

En el cas de Sandra Palo, destaca en primer lloc que, a tres dels titulars de les notícies analitzades, es fa menció a la seva discapacitat i, en dues ocasions, fins i tot es parla d’ella com a “una deficient” o “una discapacitada”, sense dir el seu nom, com si la seva disfuncionalitat fos el que la definís:

Detingut un menor per la seva relació amb la jove deficient de Getafe
---

Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient
Detingut un menor per l'assassinat d'una discapacitada

Com es veu, a dos d'aquests tres titulars es fa menció, a part d'a la discapacitat de Sandra Palo, a que els detinguts per la seva agressió fossin menors. Això també es veu a un dels titulars d'*El País*, que diu "Els menors acusats de la mort de Sandra Palo reconeixen la seva participació en el crim". És important ressaltar també que només a un dels tres titulars sobre la detenció es diu que Palo va ser agredida sexualment, a més d'assassinada.

La confirmació de l'agressió sexual només es veu reflectida en el titular que acabem de mencionar i a un altre, publicat per l'*ABC*, que diu: "La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van acarnissar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal". Així, doncs, quan es parla de la condemna dels agressors només se'ls defineix com a assassins:

'Rafita': retrat d'un assassí
64 anys de pres'pel Malagueta per l' assassinat de Sandra Palo
Els pares d'un dels assassins de Sandra accepten que el seu fill pagui pel que ha fet

Aquesta ommissió de l'agressió sexual fa que l'arrel del problema quedi oculta: els agressors de Sandra Palo van ser agressors sexuals abans que assassins i el seu assassinat va ser per ocultar la violació que va patir, així que és necessari que aquesta informació aparegui al titular.

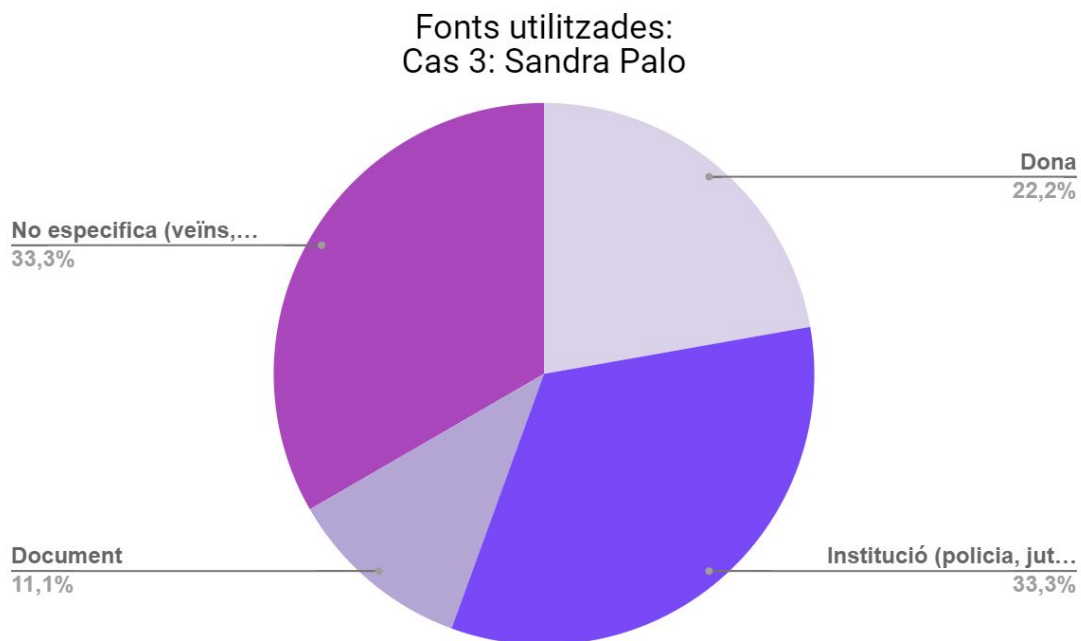
Anàlisi conjunt de les notícies

D'aquest cas, analitzarem un total d'11 notícies: 3 publicades pel diari *ABC*, 4 del diari *El País* i 4 de *La Vanguardia*. Totes elles van ser publicades entre el 18 de maig de

2003, dia en que es va trobar el cos de Sandra Palo, i el 27 de gener de 2005, dia que es va dictar la sentència del judici del seus agressors.

De les notícies analitzades, 4 tenien imatges. En una d'aquestes imatges es veu un dels acusats, tot i que no es distingeix qui és perquè està d'esquenes. En aquest sentit, cal destacar que en el moment en el qual es van publicar les notícies, tres dels acusats eren menors i no es podien mostrar imatges seves als mitjans, tot i que tampoc es mostra cap d'Astorga, que ja havia complert els 18 anys. Les altres tres imatges són de la família de Sandra Palo: una de la seva mare i dues de la seva àvia plorant. Aquesta mena d'imatges són morboses i violen la intimitat de la família.

Pel que fa a les fonts utilitzades, trobem el següent:

18

En aquest cas, veiem que les fonts utilitzades són força diverses. Destaca la presència de dues veus femenines: la de la mare de Sandra Palo, María del Mar Bermúdez, i la de l'advocada de la part acusada, Emilia Zabollos. Veiem també que s'utilitzen com a fonts la policia, l'Audiència Provincial i el Ministeri Fiscal; així com es fa referència a la sentència del judici. És important, també, senyalar que a tres de les notícies apareixen

---

¹⁸ Gràfic d'elaboració pròpia

fonts sense especificar (veïns, fonts “properes a la família” i “fonts de la investigació”). Així, doncs, sí que hi ha una font femenina experta (la de l’advocada), tot i que segueixen sent bàsicament fonts institucionals masculinitzades i documents escrits per homes.

Pel que fa als eufemismes presents a les notícies analitzades, trobem els següents exemples:

"[...] després d'abusar d'ella [...]"
"L'autòpsia va demostrar que els homicides havien abusat sexualment de la víctima [...]"
"[...] van permetre el noi abandonar el vehicle, cosa que també va voler fer Sandra, però li va ser impedit per l'acusat, que havia decidit tenir una relació sexual amb ella "
"[...] que el seu fill pagui pels fets", "[...] la seva participació als fets", "[...] van reconèixer la seva intervenció als fets"
"[...] reconeix que va mantenir relacions sexuals amb ella [...]"

En els dos primers fragments, s’evita parlar de violació (en el primer cas no s’especifica ni tan sols que quan es diu abús es fa referència a una agressió sexual) i es tipifica com abús. Posteriorment, en dues ocasions es fa servir l’expressió “relacions sexuals” per referir-se a una agressió demostrada i condemnada, i en diverses notícies es parla d’“els fets” o “el que va passar”, com si fos un succés sense responsables. El fet de definir una agressió sexual fent servir un terme com “relació sexual” té com a implicació relacionar aquesta agressió amb la sexualitat, amb el desig, tot el contrari del que recomana Dones valentes quan diu que “les relacions sexuals mai son motivades pel desig sexual. Sempre és per imposar el poder de l’home sobre la dona”.

D’altra banda, trobem diferents exemples d’un ús sensacionalista del llenguatge, en especial quan es fa menció a la família de Palo i al seu dol. Així és quan, en parlar de judici, diu textualment que María del Mar Bermúdez va assistir acompanyada “de la seva filla Jessica -per desgràcia, ja, l’única femella”. A la mateixa notícia, trobem el següent fragment:

"[...] es contenia, a dures penes, **amb el semblant desencaixat pels sobreacollidors relats** que es van sentir ahir a la sala sobre l'estat del cadàver i la **despiadada mort de la seva 'nena'**, [...]"¹⁹

Com es pot veure, el discurs utilitzat utilitza adjectius com “sobreacollidors” o “despiadada”, que, per molt que puguin ser certs, se surten del llenguatge informatiu i construeixen una narració macabre de la situació.

Pel que fa a la presentació de la persona agredida, en primer lloc trobem el següent exemple, on està molt clar que es qüestiona el seu comportament i se la fica en dubte:

"Diferents veïns de la víctima van assenyalar que **no era la primera vegada que faltava del domicili familiar**. L'estiu passat, **es va fugar** quatre o cinc dies amb l'encarregat d'una paradeta de melons que hi havia al barri [...]"²⁰

Aquest fragment va ser publicat quan ja se sabia que havia estat assassinada i no té cap mena de relació amb l'agressió. La intenció d'explicar-ho, doncs, és assenyalar la dona i responsabilitzar-la, és com si diguéss “altres vegades s'havia escapat de casa, podria haver-ho fet aquesta vegada també”.

D'altra banda, en aquest cas, a més, es produeix una doble deshumanització de Sandra Palo: per una part, trobem que com en els altres casos analitzats es fan servir paraules i expressions que objectivitzen la persona agredida i que no la presenten com a subjecte si no com a objecte:

"[...] el que van fer aquella nit no era, ni molt menys, una experiència totalment nova per aquesta banda [...]"
"Els tres homicides van montar la seva víctima al cotxe amb la mentida de portar-la al seu domicili"
"Després d'introduir a un cotxe a la noia [...]"
"Els nois la van introduir a un cotxe i [...]"
"Astorga i els menors els van amenaçar amb una navalla i se'ls van emportar al cotxe"

¹⁹ ABC (2005): *La muerte de Sandra Palo fue agónica y atroz y se ensañaron para ocultar su violación, dice la fiscal:*

https://www.abc.es/espana/madrid/abci-muerte-sandra-palo-agonica-y-atroz-y-ensanaron-para-ocultar-violacion-dice-fiscal-200501270300-20225061570_noticia.html

²⁰ El País (2003): *La joven asesinada en Leganés fue raptada en una parada de autobús.*

https://elpais.com/diario/2003/05/20/madrid/1053429858_850215.html

Els verbs utilitzats en aquests fragments presenten a Sandra com un objecte al qual van pujar al cotxe, de la mateixa forma que dir que la seva agressió sexual i el seu assassinat no eren experiències noves pels seus agressors (condemnats fins el moment per robatoris i disbauxes) és equiparar l'agressió sexual de Palo amb delictes menors (des-subjectivitzant-la així, al comparar-la amb, per exemple, un objecte robat). No obstant això, trobem que a més moltes de les notícies parlen d'ella basant-se només en la seva discapacitat psíquica amb frases com “els assassins d'una deficient” o “l'assassinat d'una discapacitada”.

De la mateixa forma, veiem que a moltes de les publicacions es dóna especial rellevància a la seva discapacitat. Aquest detall, que podria semblar inofensiu, té diferents implicacions. Analitzem els següents exemples:

"[...] la situació de debilitat i especial vulnerabilitat de la jove -amb un 53 per cent de minusvalia- visible i apreciada per tots els implicats [...]"
--

"Els veïns van assenyalar que Sandra Palo no tenia cap tret físic que denotès el retard mental que tenia [...] només se li notava el retard quan parlava, perquè sempre repetia les mateixes coses [...]"
--

"[...] no podia preveure l'atac que va patir degut a la minusvalia que patia"

Deixant de banda el fet de que són informacions contradictòries, el senyalar si la seva discapacitat era visible o no sembla, al menys en el segon cas, una forma d'excusar els agressors. Donar com a informació que Palo no tenia cap tret físic que fes evident la seva discapacitat és dir, de forma implícita, que si els agressors haguessin estat coneixedors de les capacitats de la jove, potser no l'haurien agredit. És que si una dona no té un discapacitat ha de preveure i evitar una agressió sexual, com es suggereix en el darrer fragment?

Pel que fa a com es presenta la imatge dels agressors a les notícies analitzades, trobem que la majoria se centren en un dels acusats, Rafael García, que en el moment de l'agressió tenia 14 anys. Potser això es deu a la polèmica que va hi haver entorn la Llei del Menor i a la excepcionalitat de l'edat del noi. De totes formes, tornem a trobar la

insistència per part dels mitjans en els historials delictius dels acusats, a qui descriuen en alguna de les peçes com a “delinqüents comuns”, ja que tots pertanyien a una banda coneguda com “la banda del chupete”.

En aquest sentit, comprovem que creen un retrat de García on, el primer que se senyala, és que és d'ètnia gitana i que ve d'un “entorn complicat”. Així ho mostra els següents fragments:

*"'El Rafita' va créixer a un entorn en el qual es va convertir en normal veure entrar i sortir de la presó al cap de família" i "La seva mare es dedicava a vendre al mercadillo del barri [...] el que els seus fills robaven a comerços"*²¹

Presentant així l'acusat, es crea la imatge de que els agressors sexuals són conseqüència d'un entorn desestructurat i de que no són del tot responsables del que fan. Això construeix el relat de que la violència sexual és un fet aïllat, que no es troba present a la nostre societat si no a aquelles parts “marginals” de la mateixa.

- Cas 4: Nagore Laffage

Breu resum del cas

El 7 de juliol de 2008, durant els Santfermins, Nagore Laffage va ser agredida i assassinada. Al dia següent es va detenir al seu agressor, Diego Yllanes, que havia trucat un amic per explicar-li l'assassinat. Laffage va negar-se a mantenir relacions sexuals amb Yllanes i ell va asfixiar-la.

El judici d'aquest cas va finalitzar amb una condemna de 12,5 anys per homicidi, però no va ser condemnat ni per assassinat ni per agressió sexual. Al 2017, Yllanes va sortir de presó en situació de semi-libertat i treballa actualment en l'àmbit de la psiquiatria, fet que va reavivar la indignació de les organitzacions feministes.

Anàlisi dels titulars

---

²¹ Hidalgo, C (2007). 'Rafita': retrat d'un assassí. ABC. Link: https://www.abc.es/espana/abci-rafita-retrato-asesino-200706240300-1633885386803_noticia.html

El primer a destacar dels titulars de les notícies analitzades d'aquest cas, és que a cap fa menció a la violència sexual que va patir Nagore. A les notícies relacionades amb la condemna d'Yllanes, el seu agressor, trobem el següent:

Diu l'assassí de Nagore Laffage tota la veritat?
El fiscal demana 20 anys de presó pel presumpte assassí d'una jove durant els Santfermins
El jurat declara culpable d'homicidi al jove que va matar a Nagore Laffage
El Suprem confirma la condemna de 12 anys i mig de presó pel crim de Nagore Laffage
Dotze anys i sis mesos de presó pel jove que va matar a Nagore
L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore Laffage
Detingut un home pel cas de la jove de 20 anys trobada morta a Navarra

Com es veu, en cap moment es menciona que Yllanes va assassinar a Laffage quan ella es va negar a mantenir relacions sexuals i va intentar marxar del pis. A més, destaca que, mentre els assassins de Miriam, Toñi i Desirée i de Sandra Palo eren anomenats pel seu nom, en aquest cas no només no apareix Yllanes sinó que en un d'ells es refereix a l'agressor com a "el jove".

És destacable, també, ressaltar l'estil sensacionalista del primer titular, on s'especula sobre si Yllanes diu o no la veritat, així com l'eufemisme del darrer, que diu que Nagore va ser "trobada morta".

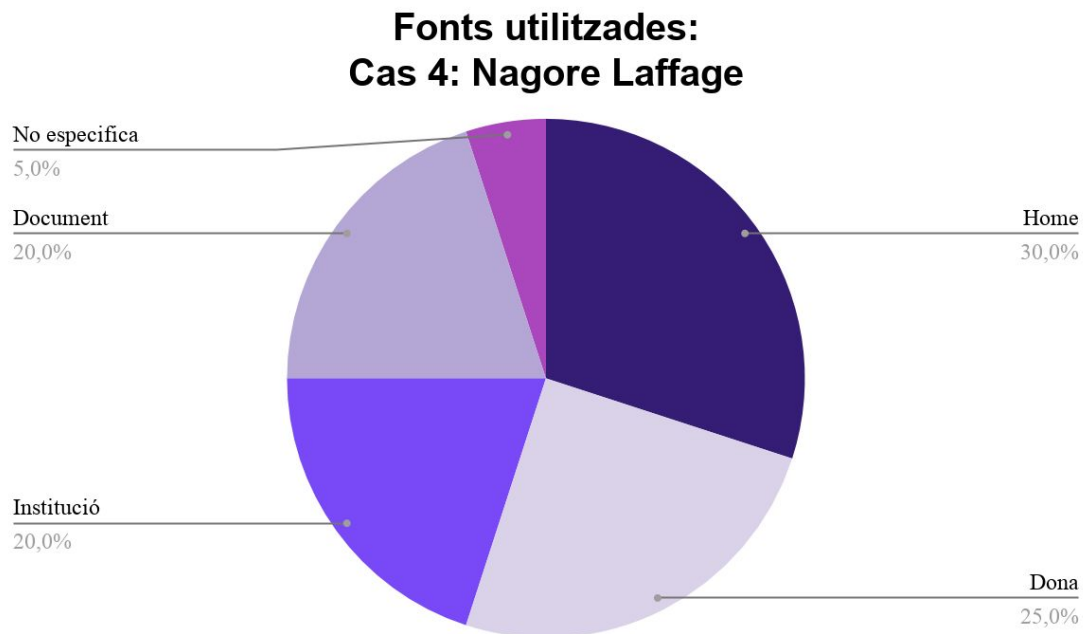
Per últim, hi ha dos titulars més que destaquen, un perquè és una cita directa de l'agressor ("He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta", publicat per *El País*), i el segon perquè diu "La fugida cap endavant d'Yllanes", victimitzant l'agressor i exposant, implícitament, que es va trobar en una situació molt difícil.

Anàlisi conjunt de les notícies

D'aquest cas, analitzarem un total de 10 notícies: 5 publicades pel diari *ABC*, 4 del diari *El País* i 1 de *La Vanguardia*. Totes les publicacions daten d'entre el 9 de juliol de 2008, uns dies després de l'assassinat de Nagore Laffage, i el 27 de desembre de 2010, dia que es va dictar la sentència del judici de Diego Yllanes.

De les notícies analitzades, només 2 tenien imatges. Dues d'aquestes imatges són de Diego Yllanes durant el judici, i la darrera és una fotografia d'Asun Casasola, la mare de Lafage. En aquest cas, veiem que es respecta la intimitat de la família i de la persona agredida, ja que la fotografia de Casasola és una fotografia on ella mateixa mostra una imatge de la seva filla i, per tant, és cedida.

Pel que fa a les fonts utilitzades, trobem el següent:

Com es pot veure, la meitat de les fonts utilitzades són veus d'home directament. En aquest sentit, destaca que a una de les notícies es cita directament a Yllanes, dient que "volia tenir marge per a suïcidar-se" perquè estava "molt arrepentit del que havia fet". Això és precisament el que, des de les recomanacions per informar sobre la violència sexual de Dones Valentes (2018:35), no s'ha de fer: donar veu a l'agressor i permetre que es disculpi o se'n mostri penedit. La resta de fonts masculines consultades són

quatre experts (dos metges, un pèrit forense i l'advocat d'Yllanes) i tres persones properes a Yllanes (un veí, un amic seu i el seu pare).

D'altra banda, trobem que les fonts documentals consultades (la sentència i l'autòpsia), són documents redactats per homes i, les institucions referides (els jutjats, la policia i els bombers); són espais molt masculinitzats.

Pel que fa a les dones que tenen veu a les notícies analitzades, en són tres: una noia de la qual no es menciona al nom que va assistir al judici, una amiga de Laffage i Asun Casasola, la seva mare. Veiem, doncs, que no hi ha cap veu experta de dona, fet especialment rellevant perquè Casasola va col·laborar amb diverses organitzacions feministes després de l'assassinat de la seva filla, fins al punt de rebre diversos premis (com el Pancarta d'Or, el 2011) pel seu activisme contra la violència de gènere. No obstant això, cap de les fonts consultades és una entitat experta en gènere ni en violència masclista.

Quan entrem a analitzar l'ús del llenguatge de les publicacions, trobem el següent:

"[...] va reiterar que no recorda colpejar-la ni voler seguir amb la relació. "
"L'acusat va afirmar tenir parella formal en el moment en el que van ocórrer els fets [...] "
"[...] segons ell, es va produir quan la noia va creure que pretenia forçar-la a mantenir relacions sexuals plenes. "
"[...] al veure que no respirava, el presumpte criminal es va adonar del que havia passat: estava morta. "

Com veiem, per una part es dóna veu en reiterades ocasions a la versió de l'agressor, citant-lo contínuament i reproduint el seu discurs dient que "tot va ser un malentès". D'altra banda, trobem que a través d'eufemismes i d'expressions evasives, s'evita parlar d'agressió sexual en tot moment. No hi ha menció a la violència sexual que va patir Laffage, al contrari, a través de la versió de Yllanes es presenta que Laffage va "creure" que ell intentava violar-la, insinuant d'aquesta forma que tot va ser un malentès. Aquest és un dels exemples trobats de com els mitjans van comprar i reproduir el discurs de l'agressor en aquest cas.

Si bé trobem alguns fragments que utilitzen un llenguatge sensacionalista i morbós, en aquest cas no és especialment rellevant, de la mateixa forma que a les notícies analitzades no s'han publicat detalls innecessaris. Sí que destaca el fet que, els pocs fragments que utilitzen un llenguatge sensacionalista o que fan servir una narració pròpia de la ficció, tenen un component atenuant cap a l'agressor:

"En una actitud submisa i capbaix , sense arribar a emocionar-se, el processat va manifestar [...]
--

"Yllanes estava borratxo i li va costar treball ficar la clau al pany de casa seva. "
--

D'aquesta forma, s'humanitza l'agressor i se'l presenta com una persona submisa, relaxada (allunyant-lo de la violència), i es posa en relleu que en el moment que va cometre l'agressió anava molt borratxo (com si això fos significatiu).

També cal destacar, ja que malgrat no ser un dels indicadors establerts té rellevància per l'anàlisi que ens ocupa, que en dues de les notícies analitzades no es fa cap menció a l'agressió sexual i el relat que es construeix del moment de l'assassinat, basat exclusivament en les declaracions d'Yllanes, és que va hi haver un malentès entre ell i Laffage quan anaven a mantenir relacions sexuals i ell, en un moment de fúria, la va colpejar i assassinar. Així s'allunya l'agressió i l'assassinat de Laffage de la violència sexual i, alhora, se la responsabilitza dels fets (ja que segons el relat de l'agressor, que es reproduceix durant les dues peces, la noia va malinterpretar la situació i el va amenaçar amb denunciar-lo, cosa que el va embogir perquè "tenia molt a perdre"). Així ho veiem al següent exemple:

*"La brusquedat del jove, segons la sentència del TSJN, va ser interpretada 'erròniament' per Laffage com un **intent d'agressió sexual** i el va **amençar amb 'destruir la seva carrera i denunciar-lo'**"²²*

Aquesta responsabilització de la dona la veiem en diferents fragments i de forma reiterada. Tal com explica Barjola a *Microfísica sexista del poder* (2018), els mitjans col·laboren en crear el relat del terror sexual, on les dones han de protegir-se de la

---

²²El País (2010) El Supremo confirma la condena de 12 años y medio de cárcel por el crimen de Nagore Laffag https://elpais.com/sociedad/2010/12/27/actualidad/1293404401_850215.html

violència sexual i han d'evitar posar-se en risc o, d'altra forma, en són en part responsables. Així es veu als següents fragments:

"Els forenses van exposar que la víctima en el moment de la mort **registrava una tasa d'alcohol en sang** d'1, 12 o 0,6 grams d'alcohol [...]"

"El acusat es trobava a un portal del carrer Pedro I amb un grup de noies i ella va aparèixer i **es va dirigir directament a ell, 'dient-li alguna cosa a l'orella'.**"

"El judici m'ha trastocat força. El tipus aquest és metge. Si no et pots fiar d'ells, aleshores de qui? **Haurem de pensar-ho dues vegades abans d'anar a casa algú que no coneguem bé** [...]"

Si analitzem aquests tres fragments, trobem que, al primer, s'assenyala que Laffage havia begut la nit que va ser agredida i assassinada. Aquesta informació, completament irrellevant, serveix exclusivament per a ficar el focus sobre la víctima i els seus actes, com si d'alguna forma l'haguessin conduït a la seva agressió i, en cas de no haver begut, l'hagués pogut evitar. El segon exemple és més explícit: es menciona el primer contacte entre l'agressor i Laffage i se la presenta com a la que busca la relació. Tal com està construït el relat, sembla com si Yllanes es veiés abordat per la noia i com si ella hagués tingut al cap des d'un principi anar-se'n amb ell (fet que, en ser així, tampoc seria rellevant per a informar sobre l'agressió). En darrer lloc, la cita que es presenta d'una noia de la qual no s'anomena el nom contribueix a crear aquest imaginari on les dones han de protegir-se: s'utilitza el testimoni d'una dona que té por per advertir a la resta de que s'ha d'anar amb compte d'amb qui interactua.

Així mateix, a dues notícies es fa menció directa al consentiment inicial de Laffage:

"Tot va començar com una **relació consentida** [...]"

"Nagore i José Diego van començar a parlar i **van simpatitzar**. Tant, que sobre les 7:45 es van dirigir cap un pis del carrer de Sancho Ramírez [...]"

Com es pot veure, en el primer exemple es diu literalment que l'agressió va començar sent una relació consentida. Això, en primer lloc, no està demostrat, ja que l'únic testimoni és l'acusat i tot el relat construït entorn el que va passar quan van arribar al pis es basa en la seva paraula. Assegurar que va començar sent una relació consentida pel

simple fet de que ella va accedir a pujar amb ell al pis és relacionar l'agressió sexual amb el consentiment, una de les coses que des del decàleg per informar sobre les agressions sexuals, de Dones Valentes, es recomana no fer. En el segon fragment, es fa incís en que Laffage i Yllanes van simpatitzar i en que ella va decidir pujar al seu pis per voluntat pròpia. De nou, es responsabilitza de forma indirecta a la persona agredida de no haver-se posat en risc i es construeix el relat del terror sexual.

Si entrem analitzar el tractament que es fa de Diego Yllanes, el que més destaca és el fet que gairebé totes les notícies ressalten l'excepcionalitat de que un noi com ell (amb estudis, sense antecedents) es converteixi en agressor. Relatar amb sorpresa o incredulitat l'agressió d'Yllanes contribueix a crear la imatge de que els agressors sexuals tenen un perfil determinat que no encaixa en el marc normatiu i que és estrany que algú integrat en la societat agredixi sexualment algú. El que es fa, doncs, és fomentar la idea de que els agressors són éssers estranys que no es troben dins la nostra societat, quan en realitat, tal com hem exposat en el marc teòric, la gran majoria de violacions i d'agressions sexuals (denunciades) són comeses per coneguts i persones properes a la persona a la qual agredixen. Alguns exemples de com es ressalta la normativitat d'Yllanes són els següents:

"No és un inadaptat, és una persona normal ."
"[...] és un noi normal, extrovertit, intel·ligent, que mai ha causat problemes [...]"
"La brutalitat del crim confessat per Yllanes perturba en venir d'algú amb la seva trajectòria impoluta ".

A banda d'aquests tres exemples, en trobem d'altres que humanitzen Yllanes i que creen una imatge idíl·lica de la seva vida, com si l'agressió que va acabar amb l'assassinat de Laffage també li hagués destrossat la vida a ell. En aquest sentit, veiem que s'explica que Yllanes tenia parella formal en el moment que va agredir Laffage, fet completament irrellevant, i que va pensar en suïcidar-se.

És interessant, aquí, destacar que una de les recomanacions de Dones Valentes per informar sobre els agressors sexuals és la següent: *"No reproduir les seves paraules de manera acrítica. Els agressors tenen discursos en què sembla que es penedeixen, però*

implícitament culpabilitzen les persones a les quals han fet mal, es justifiquen o minimitzen l'agressió. S'ha de conèixer el llenguatge que fan servir per a no deixar que es justifiquin, o si més no destapar aquests missatges nocius de les seves declaracions”.

Durant la cobertura de l'assassinat de Nagore Laffage, es va donar, com ja hem comentat abans, molta veu al seu agressor i, tal com diu la recomanació mencionada, el seu discurs responsabilitza Laffage del que va succeir. Això ho veiem en el següent exemple:

"Tot perillava si Nagore explicava el que havia passat: la seva reputació a la clínica, la relació amb la seva novia, la seva trajectòria exemplar [...]"

Aquest és un dels fragments més evidents, però n'hi ha d'altres on es repeteix la versió d'Yllanes segons la qual Laffage va pensar erròniament que la volia agredir i el va amenaçar amb denunciar-lo. Així, es construeix el relat de que l'agressió sexual realment va ser una relació consentida que es va malentendre i que Laffage va tenir part de culpa en amenaçar-lo.

Això es veu també en el llenguatge utilitzat pels mitjans a l'hora d'informar sobre l'agressió, ja que en tres notícies trobem la paraula “reaccionar” en referir-se a l'acte realitzat per Yllanes. Aquesta paraula té un significat implícit: en llegir “Yllanes va reaccionar colpejant i estrangulant a Nagore” estem llegint, de forma indirecta, que l'agressió va ser conseqüència d'un acte previ realitzat per ella, ja que una reacció sempre és conseqüència d'alguna cosa.

D'altra banda, també es presenta l'agressió com una reacció inevitable on Yllanes no tenia cap mena de control:

"[...] va actuar com a conseqüència d'un estímul molt fort, un estat pasional que suposava un atac als seus trets de personalitat i no va tenir la capacitat de no fer-ho"

23

Aquest fragment, que és una cita directa de l'acta del judici, és publicat per dos dels tres

---

²³ Redacció (2009). L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore Laffage. ABC. Link: https://www.abc.es/espana/navarra/abci-autopsia-revela-brutal-asesinato-nagore-200911060300-1131258349968_noticia.html

mitjans analitzats, sense ser contrastat amb cap altra font experta. Sumat a la imatge que es crea envers l'agressor i a la reiteració de què va beure aquella nit, s'atenua la seva responsabilitat i es difumina la culpa, com si es tractés d'un accident derivat de l'alcohol i d'una situació d'estrés.

- Cas 5: Diana Quer

Breu resum del cas

El 21 d'agost de 2016, Diana Quer va ser segrestada i assassinada. Més d'un any després, el 31 de desembre de 2017, es va trobar el seu cos dins un pou, a una fàbrica abandonada. Degut al seu estat, no es va poder determinar si havia estat violada, però sí que es va confirmar l'agressió sexual.

La trobada del cos de Diana Quer es va produir després de la confessió del seu agressor, José Enrique Abuín (El Chicle), que va ser detingut per intentar segrestar una altra noia el 25 de desembre de 2017. Abuín va ser jutjat i condemnat a presó permanent revisable per l'assassinat de la noia i per agressió sexual.

Aquest cas, a més, ha estat fortament criticat pel que fa a la seva cobertura mediàtica, ja que des de molts mitjans es va vincular la desaparició de Quer amb la seva forma de vestir i es va posar en dubte el seu entorn familiar i social. També va ser un dels judicis que va obrir el debat social sobre la presó permanent revisable.

Anàlisi dels titulars

El primer a destacar de l'anàlisi dels titulars sobre Diana Quer és que, abans que el seu cadàver fos localitzat, es van publicar un munt d'especulacions i d'informacions sense contrastar, fins i tot als titulars. Així ho veiem als següents exemples:

Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar
Veritats, mentides i infinits caps per lligar el 'cas Diana Quer'
L'enigma de la desaparició de Diana Quer
Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació

Com es veu, es presenta el segrest de Diana Quer com una desaparició i, tal com ja hem comentat a altres anàlisis, així s'invisibilitza la violència que pateixen les dones. A més, al primer cas, es diu directament que probablement es tracta d'una marxa voluntària, quan aquesta hipòtesi no estava confirmada i va resultar, finalment, falsa. Això es veu de nou en el darrer exemple, ja que els mitjans van informar que la policia estava investigant els dies previs al seu segrest (cosa que es fa en tots els casos) com si s'hagués descobert alguna cosa rellevant, quan finalment no tenia cap mena de relació.

També destaca la narració que es fa del succés: parlar del segrest de Diana Quer com si fos un "enigma" o debatre les veritats i les mentides del seu cas fa que la cobertura sigui sensacionalista. El llenguatge sensacionalista utilitzat pels mitjans en aquest cas és una constant que es veu reflectida als titulars de les notícies, i en trobem més exemples, com els següents:

El camí que Diana Quer no va arribar a completar
Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle
El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer

Com es pot veure, es fa un ús dramàtic del llenguatge i, a més, en el segon exemple es posa a debat si Diana Quer va patir o no una agressió sexual.

Això va molt de la mà amb els titulars que es van publicar després d'unes declaracions on el Chicle va confirmar que la seva intenció al segrestar la noia era agredir-la sexualment: “‘El Chicle’ diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la” i “‘El Chicle’ confessa que va intentar violar Diana Quer però ella es va resistir i la va escanyar”. Aquests titulars donen la imatge de que si Quer no s'hagués resistit, Abuín no l'hagués assassinat i, d'aquesta forma, la responsabilitza del seu assassinat.

Així mateix, els titulars posteriors a la condemna de l'agressor, de qui ja s'assenyalava l'historial delictiu des d'abans de ser condemnat, sembla que es contradiguin entre sí:

El Chicle, culpable de l'assassinat i l'agressió sexual de Diana Quer
Veredict del cas Diana Quer: 'El Chicle', declarat culpable d'assassinat però no de violació

Aquesta contradicció es deu a que el segon titular crea una imatge falsa, doncs si bé no es va condemnar a Abuín per violació perquè no es va poder demostrar la penetració degut a l'estat del cos de Quer, sí que se'l va condemnar per agressió sexual.

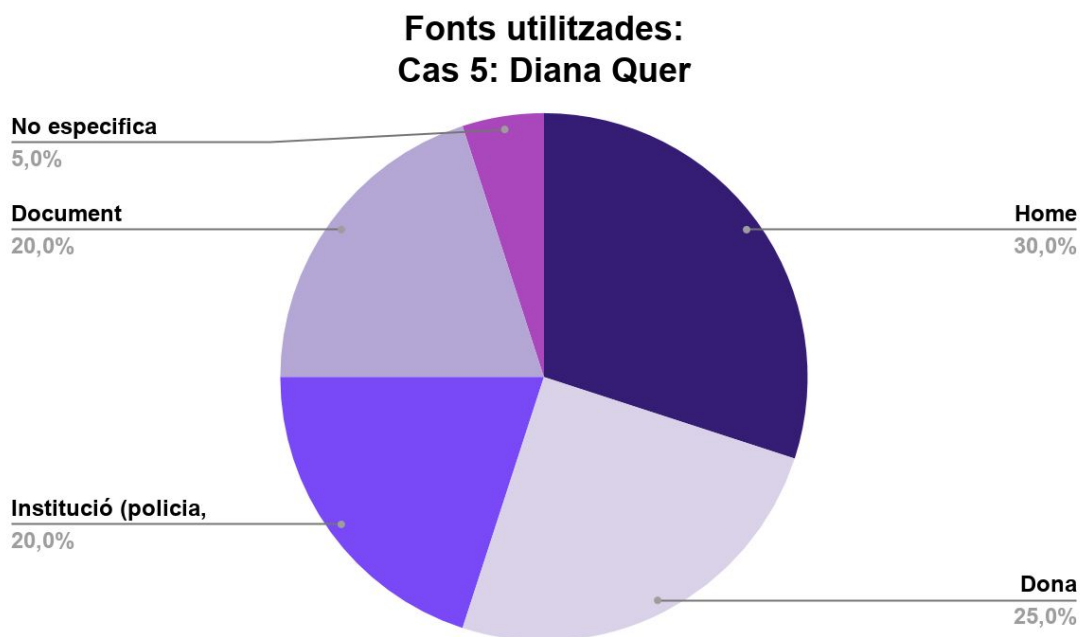
Anàlisi conjunt de les notícies

En les següents pàgines analitzarem un total de 18 notícies: 8 publicades pel diari *ABC*, 5 del diari *El País* i 5 de *La Vanguardia*. Totes elles van ser publicades entre el 24 d'agost de 2016, tres dies després que Diana Quer fos vista per darrera vegada, i el 12 de novembre de 2019, que va publicar-se la sentència que condemnava José Enrique Abuín a presó permanent revisable.

El primer a tenir en compte és que només una de les 18 notícies analitzades no comptava amb un element audiovisual. En aquest sentit, 10 de les notícies van acompanyades de vídeos que mostren des d'entrevistes amb la mare de Diana Quer fins a fragments del judici, de la reconstrucció dels fets i de detalls diversos sobre el cas (la troballa del telèfon mòbil de la noia, el recorregut que hauria d'haver fet per tornar a casa la nit que va ser segrestada). Si bé no entrarem a analitzar el contingut de totes aquestes peces -ja que no és l'interès principal d'aquest treball-, sí que cal destacar que la majoria d'elles són morboses, tenen un caràcter purament emocional i no aporten cap mena d'informació a la notícia.

Pel que fa a les imatges publicades, en trobem tres on apareix una fotografia de Diana Quer; tres on apareix Enrique Abuín (dues d'elles, amb la cara tapada); una de la casa on vivia l'agressor i una altra de la mare de Diana ensenyant una fotografia de la seva filla. En general, i al contrari del que passa amb els vídeos, totes les imatges publicades respecten la intimitat de Diana Quer i del seu entorn.

Sobre les fonts utilitzades, trobem el següent:

24

Com es pot veure a la gràfica, tot i que hi ha força diversitat, la majoria de les fonts utilitzades pels mitjans en la cobertura d'aquest cas són homes.

S'ha de tenir en compte, a més, que les fonts institucionals mencionades en aquestes notícies són la guàrdia civil i l'audiència provincial, dos estaments que, com ja hem mencionat a les anàlisi anteriors, estan generalment masculinitzats. De la mateixa forma, les fonts documentals a les quals es refereixen (l'acusació, la sentència i l'autòpsia), van estar redactades per homes també.

Hi ha una diferència, també, entre les veus masculines i les veus femenines que apareixen. Pel que fa a les dones, trobem només les veus de la mare de Diana Quer i de la seva germana, mentre que les veus masculines que apareixen no són de l'entorn familiar de la noia (exceptuant el seu pare), sinó que es tracta de Santiago Villanueva, delegat del govern de Galícia; Xosé Lois Piñero, alcalde d'A Pobra; José Ignacio Zoido, Ministre de l'Interior aleshores; i un agent de policia del qual no es menciona el nom. Com es veu, aquestes últimes són persones expertes o amb un càrrec polític o

---

²⁴ Gràfica d'elaboració pròpia

institucional. No trobem cap menció ni a les entitats feministes ni a cap dona experta (ni tan sols a María Fernández Álvarez, advocada d'Abuín, que va estar a primera línia durant el judici).

Veiem, doncs, que la mirada general de la notícia és una mirada masculina, així com les persones expertes consultades i referides durant els articles.

Pel que fa a l'ús d'eufemismes al parlar de la violència que va patir Diana Quer,, trobem els següents exemples:

"[...] cap autòpsia ha pogut confirmar-ho degut al temps transcorregut- que a Diana la van forçar abans de matar-la."
"Per una part, el mòbil sexual com a motivador del crim."
"[...] tenint sotmesa la víctima mitjançant l'ús de la força física i subjecta amb brides i cintes adhesives, la va despullar i va realitzar amb ella actes de contingut sexual ".
"[...] la jove que falta a casa ja no contestava [...]"
"[...] es va apropar a ella amb el cotxe, disposat a assaltar-la ."
"[...] va relatar que va veure la jove caminar sola i es va apropar a ella amb el cotxe disposat a assaltar-la ."
"La jove madrilenya va desaparèixer [...] i el seu cos va aparèixer més d'un any després [...]"

En el primer fragment, així com en el cinquè i el sisè, veiem que s'utilitzen les expressions "forçar" o "assaltar" sense mencionar l'agressió sexual de forma directa, com si es tractés d'un atac físic i prou.

Posteriorment, trobem altres eufemismes que difuminen la violència exercida sobre les dones, les responsabilitzen de l'agressió o desresponsabilitzen els agressors. Això ho veiem en exemples com parlar d'"actes amb contingut sexual" per referir-se a una agressió sexual; dir "mòbil sexual" en lloc d'agressió sexual; i descriure Diana Quer com "la jove que falta a casa", assenyalant-la com si fos ella la responsable de la seva desaparició.

En el darrer fragment, veiem l'ús de les expressions "aparèixer" i "desaparèixer" que, a més de cosificar la persona agredida (les dones no apareixem i desapareixem, ens

passen coses), mostra el que Barjola reivindica en parlar de les ja mencionades “desaparicions forçades” (Barjola, 2016). En aquest exemple és especialment rellevant, ja que aquesta publicació es fa un cop Diana Quer ja havia estat trobada, assassinada.

D'altra banda, a les notícies analitzades d'aquest cas, trobem força exemples d'una narració sensacionalista dels fets, ja que en diverses ocasions es presenta la informació com si es tractés de la història d'un llibre o d'una sèrie de televisió, fins al punt de parlar del judici contra Abuín com “el penúltim capítol del cas Diana Quer”²⁵. Això ho veiem també a altres publicacions, on es construeix un relat cronològic, amb un munt de detalls innecessaris que tenen com a intenció tocar la part més emocional dels lectors o amb l'ús de paraules com “botxí” o “tomba” per referir-se a l'assassí de la noia i al lloc on es va trobar el seu cos. Tot i que hi ha altres exemples, recollits en les taules annexades d'aquest treball, destaca especialment la notícia publicada per *La Vanguardia* el 2 de gener de 2018, que porta com a títol “El dia que 'el Chicle' va conduir la Guàrdia Civil fins al cos de Diana Quer”, que conté fragments com els següents:

"Feia dies que no plovia tant a Rianxo. Bona falta feia. El darrer dia de l'any, el cel es va trencar."

"Diluviava quan les restes de la jove van ser localitzades el diumenge [...]"

"Va ser l'únic moment en tres dies que el gos de la família, gran i desconcertat, va deixar d'udolar amb desesperació."

A les notícies analitzades, no s'han trobat exemples rellevants de detalls morboses de l'agressió sexual, però sí que hi ha un munt de suposicions i especulacions, així com d'informació no contrastada que, en molts casos, va resultar falsa. Des d'un principi, els mitjans van fer eco d'una de les hipòtesis de la policia, tractant-la com la més probable, i van publicar que segurament es tractava d'una “marxa voluntària que es va torçar” o d'una “aventura nocturna”. També es van publicar diverses informacions que

---

²⁵ Jiménez, J (2019). El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la. ABC. Link: https://www.abc.es/espana/galicia/abci-chicle-culpable-asesinato-y-agresion-sexual-diana-quer-201911301408_noticia.html

asseguraven que Diana havia estat vista el dia després d'haver estat segrestada, fet que no era possible, ja que va ser assassinada hores després.

Resalta, també, un fragment on, a través d'una cita de l'alcalde d'A Pobra, es desvincula el segrest de Diana Quer de la violència masclista:

*"[...] l'alcalde d'A Pobra ha apuntat que 'per desgràcia aquests comportaments masclistes són més comuns del desitjat', però les ha desvinculat de la investigació."*²⁶

Si bé és cert que té lògica que els mitjans donin cobertura a les declaracions d'un alcalde, també ho és que en aquest cas aquestes no es contrasten amb cap altra veu, quan les entitats feministes estaven parlant del tema i tenien discurs. Com ja hem mencionat anteriorment, a cap de les notícies es fa menció a les expertes en gènere, cosa que fa que la majoria de les fonts siguin institucionals i oficials i, tal com explica Dones Valentes, no tinguin mirada de gènere (Dones Valentes, 2018).

Si entrem a analitzar com es presenta la figura de Diana Quer a les notícies, veiem, en primer lloc, que es dona una objectivització de la noia en algunes de les notícies, on se la presenta com un objecte sobre el qual s'ha exercit una violència i no com a una persona que ha estat agredida. Així ho veiem als següents fragments:

"[...] dues línies de treball. La de que algú la fes desaparèixer i la de que una 'aventura nocturna' planejada per la jove es compliqués [...]"
"[...] al resistir-se, la va llençar a un pou [...]"
"[...] la va introduir al maleter del seu vehicle, la va traslladar a tota velocitat, [...]"
"L'assassí confés no es va complicar molt la vida, va abandonar el cadàver [...]"
"Se sentien satisfets perquè retornar Diana als seus pares ha estat el resultat d'una gran feina [...]"

Tots els verbs assenyalats són verbs que normalment s'apliquen sobre un objecte, no sobre una persona, i que per tant, cosifiquen Diana Quer. Com es veu, se la presenta de forma passiva: són altres persones (homes en tots els casos), els que realitzen una acció

---

²⁶ ABC, (2016) *Gana fuerza la hipótesis de una marcha voluntaria que se torció*
https://www.abc.es/espana/galicia/abci-desaparecida-pobra-coruna-gana-fuerza-hipotesis-marc-ha-voluntaria-torcio-201608261141_noticia.html

sobre un objecte passiu (la dona, en aquest cas, Diana Quer). Això és un exemple del que s'ha explicat al marc teòric: els mitjans construeixen una narració de les notícies que presenta les dones com a objectes i no com a subjectes de les agressions que pateixen (Gallego, 2008).

Aquesta objectivització, va acompanyada d'un qüestionament de la vida de Diana Quer i del que estava fent la nit que va ser segrestada. Per una banda, a diverses notícies es descriu la vestimenta que duia l'última vegada que va ser vista, de la mateixa forma que es qüestiona per què va tornar per aquell camí i es fica el focus en el seu cercle d'amics i en la família:

"La mare de Diana Quer ha reconegut que la jove va fer 'amistats noves' aquest estiu"
27

En donar aquesta informació, totalment irrellevant, es qüestiona si Quer podria haver desaparegut de forma voluntària, o podria haver-se ficat en perill a si mateixa a l'obrir els seus cercles i fer nous amics. El verb utilitzat, a més, és "reconèixer", com si la mare de Diana hagués estat amagant alguna cosa o estigués explicant un fet negatiu sobre la seva filla.

Trobem també un qüestionament sobre la vida familiar de Diana, vulnerant la seva intimitat i publicant informació que no té cap mena de relació amb l'agressió:

"Mutisme dels pares davant la mort de Diana [...]"
"[...] la setmana anterior a la desaparició de Diana es va produir una disputa molt forta entre ella, la seva germana i la seva mare."
"[...] , pares de la víctima i que a les darreres setmanes han estat notícia per diferents desacords arrel dels quals fins i tot s'han interposat demandes entre si [...]"

Assenyalar els problemes familiars, la forma de vestir, el camí que va prendre Quer o les amistats que havia fet l'estiu del seu assassinat és una forma més de crear el relat del terror sexual i de construir aquest imaginari on les dones han de corregir, moldejar i

---

²⁷ Abet, P (2016). Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar. ABC. Link: https://www.abc.es/espana/galicia/abci-desaparecida-pobra-coruna-gana-fuerza-hipotesis-marcha-voluntaria-torcio-201608261141_noticia.html

controlar els seus actes per tal de no ser agredides (Barjola, 2018) i contribueixen a la perpetuació dels mites sobre la violació, com el que, si una dona vesteix d'una forma determinada, és perquè vol ser agredida (Burt, 1980).

Si passem a analitzar com es presenta la figura de l'agressor, trobem, en primer lloc, que hi ha un toc racista al donar la informació. Degut a que el darrer missatge que Quer va enviar va ser explicant que, en paraules de la noia, un 'gitano' li havia cridat 'morena, vine aquí', molts mitjans van publicar des d'un principi que l'agressor de Diana podia ser d'ètnia gitana.

Així mateix, veiem que des del moment de la detenció d'Abuín, s'assenyala el seu historial delictiu i es crea una imatge que insisteix en la perillositat de l'agressor. Això fa que es creï una imatge d'anormalitat i d'excepcionalitat en la figura dels agressors sexuals, com si no fossin subjectes normatius de la nostra societat, sinó persones que, com Abuín, tenen un llarg historial delictiu o pertanyen a una minoria ètnica.

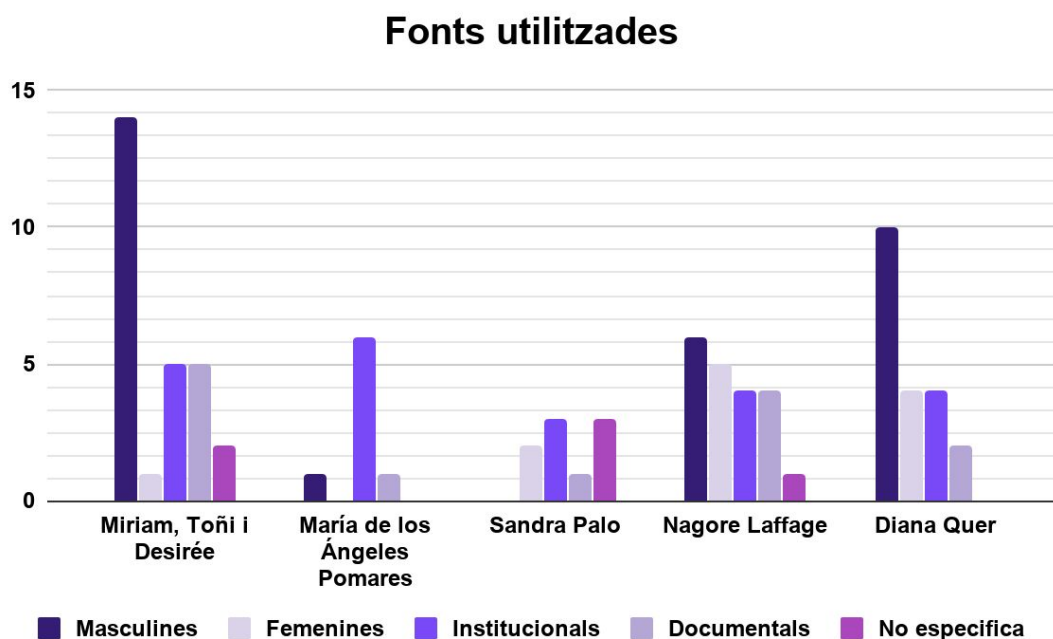

5. Conclusions

A partir de l'anàlisi realitzat en les pàgines anteriors, farem una comparativa dels casos per tal de determinar quins dels indicadors establerts han evolucionat i quines diferències hi ha entre el tractament que es feia de la violència sexual al 1992 i ara.

En primer lloc, trobem que, pel que fa al tractament audiovisual dels casos, durant la cobertura del cas de les nenes d'Alcàsser, es van publicar imatges morboses (especialment una de l'enterrament de les joves i una altre de la germana d'Antonia Gómez plorant), així com també es va fer amb la família de Sandra Palo i, d'una forma molt més exagerada, amb Diana Quer. En aquest últim cas, destaca també que gairebé totes les notícies anaven acompanyades d'un vídeo i, que aquests vídeos, son de caràcter morbós i emocional. Això, però, no es pot analitzar en aquest treball, ja que quan van succeir la majoria de les agressions analitzades, el periodisme digital no existia en algun dels casos i en d'altres era molt incipient i, per tant, no s'utilitzaven vídeos.

Si entrem a analitzar les fonts consultades pels mitjans, trobem el següent:

28

²⁸ Gràfic d'elaboració pròpia

Per a fer un bon anàlisi d'aquesta gràfica, cal tenir en compte el que ja s'ha repetit durant les pàgines anteriors: tal i com hem exposat al marc teòric, els mitjans de comunicació acostumen a donar veu a elits generalment masculinitzades, com són les autoritats policials, polítiques o judicials; fet que fa que les notícies acabin tenint sempre una mirada masculina (Fernández, 2003). De la mateixa forma, i seguint les recomanacions fetes per "Dones Valentes", s'han de diversificar les fonts consultades i no quedar-se només amb les fonts oficials, ja que normalment aquestes no compten amb una perspectiva de gènere.

Veiem, doncs, que malgrat a mesura que avancen els anys, les fonts femenines s'han anat fent més presents, tot i que continua mantenint-se una desproporció entre les veus femenines i les masculines. És destacable, a més, el paper que tenen cadascuna d'aquestes veus dins les notícies: mentre que la majoria dels homes que hi apareixen són persones expertes o personatges autoritaris (metges, forenses, polítics reconeguts), les veus femenines són principalment familiars i conegudes de les persones agredides. A cap de les notícies es dona espai a les entitats feministes ni a cap experta en gènere, ni tan sols en el cas de Sandra Palo, mare de la qual és una activista reconeguda avui dia, presidenta de l'Associació Sandra Palo.

També és remarcable que dos dels casos analitzats (el de María de los Ángeles Pomares i el de Sandra Palo) no compten amb fonts masculines o aquestes són poc representades. Això es deu, en el cas de Pomares, a que les fonts mencionades són molt poques en general, ja que és el cas menys mediàtic i les informacions que es van publicar estaven basades principalment en declaracions policials i les notícies no tenien gaire profunditat. Pel que fa a l'assassinat de Palo, és el cas on més fonts sense especificar trobem: es citen "fonts relacionades amb el cas", que probablement són homes, sense fer menció al seu gènere i, per tant, és possible que realment sí que hi hagi veus masculines que estan representades dins d'aquelles sense especificar.

Troblem, en conclusió, molt poca evolució pel que fa a l'ús de les fonts consultades.

Si entrem a analitzar el llenguatge utilitzat i la narració feta de les agressions, hi ha diversos punts a destacar: en primer lloc, l'ús de la paraula desapareguda és recurrent en els casos on les dones agredides van ser segrestades, fins i tot un cop havien estat

trobat els seus cossos, fent públics titulars com “Trobats els cadàvers de les tres nenes desaparegudes a Alcàsser amb indicis d’haver estat assassinades”. Tal i com explica Barjola a *Microfísica sexista del poder*, parlar de desaparicions, quan es tracta de desaparicions forçades, és una forma d’invisibilitzar la violència que pateixen les dones, i aquesta invisibilització està present a les notícies relacionades amb Miriam, Toñi i Desirée; amb Sandra Palo i amb Diana Quer. Determinem, doncs, que no ha existit una evolució en aquest aspecte, ja que se segueix qüestionant tant l’agressió, com el paper de la persona agredida durant la mateixa.

De la mateixa forma, la presència d’eufemismes que minimitzen la violència exercida sobre les dones agredides, que les culpabilitzen o que desresponsabilitzen els agressors dels seus actes, estan presents a l’anàlisi dels cinc casos. El més destacable d’aquest indicador, és que les expressions utilitzades pels mitjans s’han mantingut al llarg del temps: els termes “abusar” i “forçar”, així com expressions similars a “crim amb fins sexuals” o, directament, definir com a relació sexual el que en realitat és una agressió, son exemples que es troben a tots els casos, del primer a l’últim. En aquest sentit, podem relacionar aquest imaginari amb els mites sobre la violació de Burt, ja que veiem que en el cas de Laffage, per exemple, es continua mantenint (i perpetuant des dels mitjans) la idea sexista de que si una dona puja al pis d’un home, és perquè vol mantenir relacions sexuals.

Sí que es detecta una evolució en l’explicació de detalls morboses, ja que mentre al cas de les nenes d’Alcàsser és un dels indicadors més recurrents, als següents va disminuir aquesta tendència i, exceptuant fragments concrets, no es detalla amb morbositat l’agressió sexual. No obstant això, el llenguatge sensacionalista s’ha mantingut pràcticament intacte i a moltes de les notícies hi ha un abús d’adjectius o una narració pràcticament èpica de les agressions i els assassinats.

Això contribueix d’una forma molt clara a construir el que Barjola anomena el relat del terror sexual: si bé disminueixen els detalls donats i es respecta més la intimitat de les persones agredides en aquest sentit, es continua donant la informació com si es tractés d’una història de ficció, contextualitzant i creant imatges aterrades que s’instal·len al marc mental dels i les lectors. A través d’aquestes representacions, la violència sexual

es converteix en una amenaça sobre la que s'articula un mecanisme de control de les dones: la por a ser violades limita la seva autonomia i llibertat sexual (Brownmiller, 1975) i s'estableixen codis de comportament que transmeten un missatge a les dones: si no els compleixes, tot això que has llegit et pot passar, i en seràs responsable.

Troblem, també, que en els casos on els cossos de les noies han trigat més en aparèixer, s'han publicat especulacions i informacions sense contrastar que, en moltes ocasions, han estat falses. Aquestes especulacions, a més, insistien en la idea de que les noies havien marxat per voluntat pròpia i no havien patit cap agressió, així que se les responsabilitzava i es posava en dubte les seves agressions. L'ABC va publicar que les nenes d'Alcàsser havien estat vistes a Madrid de la mateixa forma que La Vanguardia va publicar que Diana Quer havia pujat a un cotxe amb desconeguts el matí després de ser vista per darrera vegada. En tots dos casos, havien estat assassinades abans de que es publiquessin aquestes informacions i, per tant, no podien ser veritat.

Si entrem a parlar de com presenten els mitjans de comunicació la figura de la dona agredida, veiem que la responsabilització i el qüestionament s'ha mantingut i té presència en els cinc casos analitzats. A totes les notícies, les persones agredides han patit aquesta agressió en un moment d'oci i diversió, mentre tornaven de festa, i els mitjans han fet pública aquesta informació amb insistència. Els exemples analitzats anteriorment són una mostra molt clara del que Barjola anomena la "dona pública". En tots els casos, es construeix el relat de que les dones agredides estaven ocupant un espai que no haurien d'haver ocupat: Miriam, Toñi i Desirée anaven de camí a una discoteca, Maria de los Ángeles Pomares tornava de celebrar el Carnaval, Sandra Palo havia sortit a prendre unes copes amb uns amics, Nagore Laffage estava passant-ho bé als Sanfermins i Diana Quer havia estat de festa tota la nit. Relacionar les agressions sexuals amb situacions concretes, tal i com es fa en tots aquests casos, alimenta l'imaginari que les agressions només es produeixen en circumstàncies determinades, de forma fortuïta i sota la responsabilitat de les dones (Dones Valentes, 2018).

A més d'això, també s'ha qüestionat el seu comportament i se les ha responsabilitzat de l'agressió: apart d'estar a l'espai públic, amb els perills que això comporta, les nenes d'Alcàsser van fer autoestop, Nagore Laffage va pujar al pis del seu agressor per

voluntat pròpia i Diana Quer havia fet molts amics aquell estiu. Els exemples que acabo de mencionar són informacions que els mitjans van considerar importants i publicables i a través de les quals, es construeix el relat del terror sexual on les dones són les responsables d'evitar les agressions que pateixen no imitant els comportaments assenyalats.

Pel que fa a l'indicador de si es debat la resposta que té la dona davant l'agressió sexual i sobre el consentiment, hi ha diverses coses a comentar. Per una part, trobem que a diverses publicacions es qüestiona de forma implícita si la persona agredida volia tenir o no aquella relació. En el cas de Nagore Laffage, que va pujar al pis d'Yllanes de forma voluntària, aquest qüestionament és molt més evident i, a la majoria de les notícies, no es presenten els fets com una agressió sexual si no com un assassinat derivat d'un malentès d'ella. Això, però, també es qüestiona als casos de Sandra Palo i de Diana Quer: de la primera, es publica a dues notícies una cita d'una veïna seva que assegura que Palo acostumava a marxar amb homes i a tornar al cap dels dies; i de Quer hi ha multitud de fragments on es valora la possibilitat de que tot fos una aventura adolescent, ja que la jove havia fet molts amics aquell estiu. Aquesta informació, que res té a veure amb el cas, crea la imatge de que potser les noies van consentir en un inici la relació, malgrat els seus agressors estan condemnats.

Veiem, doncs, que el relat que es construeix responsabilitza les dones a través de diferents elements: per una part, es qüestiona on estava i què feia, de la mateixa forma que es fa una valoració de la seva vida i del seu entorn; mentre que per l'altra, es posa en dubte la seva resposta davant l'agressió. La construcció d'aquest relat i els mecanismes mitjançant els quals s'assenyala la persona agredida com a responsable del que ha patit, són un cúmul de significats que denigren i culpabilitzen les dones (Barjola, 2018) i, com ja hem mencionat, instauren el relat del terror sexual dins l'imaginari col·lectiu. A més, tal i com diu Dones Valentes, al responsabilitzar la dona de l'agressió que pateix, es distorsiona el focus del problema al presentar-la com a responsable i al difuminar la culpa de l'agressor.

També és rellevant comentar que l'objectivització de les persones agredides continua estant present a les notícies, malgrat que es pot observar certa evolució en l'ús de les

paraules i les expressions utilitzades: al primer cas, el de les nenes d'Alcàsser, es cossifica les noies fins al punt de comparar-les amb xais i fer servir adjectius com "ultratjada" per referir-se a una d'elles i, si bé això no succeeix amb els casos posteriors, sí que trobem molts verbs que les objectivitzen. Entre els més utilitzats estan "abandonar" i "llençar".

Si entrem a analitzar com es presenta la figura de l'agressor, el primer que detectem és la construcció d'un perfil determinat a l'hora de parlar dels agressors sexuals. Aquesta construcció es fa de diverses formes: per una part, a aquelles notícies on l'agressor és d'una altra ètnia, es remarca aquesta característica i es desvincula la imatge de l'home blanc de les agressions sexuals. Això succeeix amb Rafael Fernández i José Enrique Abuín, tots dos d'ètnia gitana, i amb Diego Yllanes, que malgrat haver nascut a Espanya té arrels d'origen estranger.

Així mateix, en els casos on l'agressor té antecedents policials, es mencionen un cop rere altre. Aquest és el cas de tots els agressors exceptuant un, Diego Yllanes, del qual parlarem més endavant. Veiem, en conclusió, que no ha existit una evolució en aquest sentit i que la insistència en la excepcionalitat de la vida dels agressors sexuals s'ha mantingut al llarg dels anys.

Em sembla important, abans, fer un incís aquí i tenir en compte que, de la mateixa forma que el masclisme i l'heteropatriarcat determinen la manera d'informar, també ho fan altres estructures de poder. Quan es parla de delictes, inclosos els delictes sexuals, els mitjans reproduïxen en moltes ocasions estereotips racistes i classistes, que perpetuen altres desigualtats. D'això podem trobar exemples tant en el cas dels agressors com de les persones agredides.

Per posar un exemple, quan es va condemnar a José Diego Yllanes, l'agressor de Nagore Laffage, el *Diario Vasco* va titular la notícia "La caída de un chico diez", centrant-se en com havia comès "un error d'una nit" que li destruiria la carrera i ressaltant lo inexplicable que era que un "noi de deu" fos un agressor sexual²⁹. En el cas d'Enrique Abuín Gey, l'agressor de Diana Quer, el tractament inicial ja va ser diferent.

---

²⁹ Peñalba, J (2009). La caída de un chico diez. Diario Vasco. Link: <https://www.diariovasco.com/20091115/al-dia-local/caida-chico-diez-20091115.html>

Un cop detingut i abans que sortís la sentència el diari *El País* ja es referia a Abuín, un home sense estudis i fill d'estrangers, com a “el delinqüent” i “un tipus amb fama de mentider”³⁰.

Això enllaça amb l'indicador que contempla si els mitjans presenten atenuants com el consum d'alcohol o drogues per part dels agressors: de tots els casos analitzats, l'únic en que s'utilitza aquest consum com a explicació de l'agressió és en l'assassinat de Nagore Laffage, com acabem de mencionar, l'únic on l'agressor no tenia antecedents policials. Hem d'entendre que, tal i com diu Dones Valentès, les agressions sexuals són accions premeditades i responen a l'exercici d'una determinada manera d'entendre les relacions entre dones i homes (Dones Valentès, 2018), i presentar atenuants a les notícies que informen sobre elles és una forma de desresponsabilitzar els agressors i de justificar-los.

Que es presentés com atenuant l'alcohol només al cas d'Yllanes és rellevant perquè, com hem dit, els mitjans construeixen una imatge dels agressors sexuals on se'ls presenta com a monstres no integrats a la societat, com a no-homes, excusant així l'home normatiu de qualsevol responsabilitat i desvinculant-lo de les agressions sexuals (Barjola, 2018). Els agressors de les nenes d'Alcàsser, així com els de Sandra Palo, el de Maria de los Ángeles Pomares i el de Diana Quer tenien llargs històrics delictius i, per tant, la seva agressió es deu a una desviació de la conducta i a una vida desestructurada. Yllanes no compleix amb aquest perfil de no-home, al contrari, era un noi normatiu, amb parella formal i metge, així que els mitjans necessiten centrar-se en el consum d'alcohol per donar una explicació a l'agressió, i això el converteix a ell, gairebé, en víctima també (en realitat, és l'únic dels agressors als quals s'entrevista en alguna de les publicacions).

Com a conclusió, si bé s'observa una evolució en certs aspectes, com en la disminució de l'ús dels detalls exposats sobre les agressions sexuals, la valoració global és que no ha hi hagut un gran canvi des que es va cobrir el cas de l'assassinat de Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández al 1992 fins l'actualitat.

---

³⁰ Pontevedra, S (2019). La espeluznante tumba de agua que 'El Chicle' eligió para Diana Quer. El País. Link: https://elpais.com/sociedad/2019/11/22/actualidad/1574443276_160375.html

Per una part, trobem que encara s'utilitzen eufemismes per parlar de les agressions sexuals i que, aquests, tenen com intenció minimitzar la violència patida per les dones, culpabilitzar-les a elles i desresponsabilitzar els agressors. De la mateixa forma, seguim trobant una narració sensacionalista dels fets que contribueix en construir el relat del terror sexual i en ensenyar a les dones de tot allò que els pot passar si no segueixen els codis establerts per la societat en tot moment, creant imatges aterridores que s'instauren a l'imaginari col·lectiu.

Troblem també que se segueix responsabilitzant les dones i que s'alimenten els mites sobre la violació: es qüestiona què feien, com anaven vestides o quina vida duïen; mentre que als agressors se'ls presenta com a no-homes, com a persones que no pertanyen a la societat i se'ls desresponsabilitza de l'agressió.

En definitiva, és necessari oferir espais segurs a les persones agredides perquè puguin explicar les seves agressions sense por a ser responsabilitzades; donar veu a les entitats feministes i començar a utilitzar altres fonts periodístiques, que les notícies comptin amb una mirada de gènere; assenyalar els agressors i no presentar-los com a éssers estranys, sinó exposar que la violència sexual és un problema que es troba arrelat a la nostra societat i que cal abordar. Cal canviar els discursos i els relats entorn la violència sexual i els mitjans són agents claus en aquest repte.

6. Bibliografia

LLIBRES I ARTICLES ACADÈMICS

Brownmiller, S. (1975) *“Against Our Will: Men, Women, and Rape”*. Editorial Simon & Schuster. Estats Units

Burt, Martha R. (Febrero de 1980). «Cultural myths and supports for rape». *Journal of Personality and Social Psychology* (en anglès) (Asociación Estadounidense de Psicología via PsycNET)

Despentès, V. (2007) *‘La teoria del King Kong’*. Editorial Melusina. Espanya

Fernández, N. (2003) *‘La violencia sexual y su representación en la prensa’* Editorial Anthropos. Barcelona, Espanya

Gallego, J. (2008). *‘De reines a ciutadanes. La imatge de les dones als mitjans de comunicació.’* Dossiers Feministes, 11, 2008, 71-87. Universitat Autònoma de Barcelona

Giró Martí, X. (1999), Anàlisi crítica del discurs sobre nacionalisme i identitat als editorials de la premsa diària publicada a Catalunya des de la transició fins al govern del PP (1977-1996)

Nerea Barjola, (2018) *‘Microfísica sexista del poder’*. Editorial Virus. Barcelona, Espanya

McCombs, M. (2006). *‘Establint la agenda: l’impacte dels mitjans a l’opinió pública i el coneixement’*. Editorial Paidós. Barcelona, Espanya

Meyers, M (1997), *‘News Coverage of Violence Against Women’*. Revista Journalism and Mass Communication Quarterly; Thousand Oaks, CA Tomo 74, N.º 3

Millet, K. (2010) *‘Política Sexual’*. Editorial Càtedra, Colecció Feminismos. Espanya

Vance, Carole S. (1989) *El placer y el peligro: hacia una política de la sexualidad*”, en Placer y peligro. Explorando la sexualidad femenina. Madrid, Talasa Ediciones

Van Dijk, Teun A. (2009). *‘Discurso y poder: contribuciones a los estudios críticos del discurso’*. Editorial Gedisa. Barcelona, España

DOCUMENTS I GUIES

Centre Nacional d’Investigació sobre Violència Sexual als Estats Units (2017): *Reporting on Sexual Violence: Tips for Journalists*:

https://www.nsvrc.org/sites/default/files/2017-03/nsvrc_tip_sheet_reporting-on-sexual-violence-tips-for-journalists.pdf

Dart Centre Europe, (2011) : *'Reporting on sexual violence.'* :

https://dartcenter.org/sites/default/files/sexual%20violence%20tipsheet_final_27.08.11.pdf

Llei Orgànica 1/2004 de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere i els delictes contra la llibertat sexual, títol VIII:

https://www.oas.org/dil/esp/Articulos_178_a_183_185_a_196_Codigo_Penal_Espana.pdf

Muntané, I. García, V. (2018) *'Recomanacions per a informar sobre agressions sexuals'* Dones Valentes:

<http://aadas.org.es/wp-content/uploads/2019/02/GuiaDONES-VALENTES.pdf>

Macroencuesta de Violencia contra la Mujer:

https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/colecciones/pdf/Libro_22_Macroencuesta2015.pdf

OMS: *Comprender y abordar la violencia contra las mujeres*

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/98821/WHO_RHR_12.37_spa.pdf?sequence=1

NOTÍCIES

A.L (2008). Detingut un home pel cas de la jove de 20 anys trobada morta a Navarra.

ABC. Link: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20080709-27.html>

Abet, P (2016). El camí que Diana Quer no va arribar a completar. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/galicia/abci-camino-diana-no-llego-completar-201608251830_noticia.html

Abet, P (2016). Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per a la investigació. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/galicia/abci-dias-previos-desaparicion-diana-quer-claves-para-investigacion-201609030414_noticia.html

Abet, P (2016). Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/galicia/abci-desaparecida-pobra-coruna-gana-fuerza-hipotesis-marcha-voluntaria-torcio-201608261141_noticia.html

Abet, P (2016). La jove desapareguda va alertar un amic de que un home li deia

'morena, vine aquí'. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/abci-joven-desaparecida-alerto-amigo-hombre-decia-morena-aqui-201608250420_noticia.html

Abet, P (2019). Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle. ABC.

Link:

https://www.abc.es/espana/galicia/abci-diana-quer-violada-clave-juicio-contra-chicle-201911102243_noticia.html

Alonso, G (1992). Més de vuitanta radioaficionats col·laboren en la recerca de les nenes desaparegudes. ABC. Pàgina 70. Link:

<https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-19921118-70.html>

Alonso, G (1993). Detinguts els suposats autors del triple crim d'Alcàsser. ABC.

Pàgines 48-49. Link:

<https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-19930129-62.html>

Alonso, G (1997). Ricart, condemnat a 170 anys de presó per l'assassinat de Miriam, Toñi i Desirée. ABC. Pàgina 75. Link:

<https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-19970906-75.html>

Álvarez, M (2005). La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van acarnissar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/madrid/abci-muerte-sandra-palo-agonica-y-atroz-y-ensanaron-para-ocultar-violacion-dice-fiscal-200501270300-20225061570_noticia.html

Asry, K (2009). La fugida cap endavant d'Yllanes. El País. Link:

https://elpais.com/diario/2009/11/08/paisvasco/1257712806_850215.html

Bayarri, F (1992). La tragèdia d'Alcasser. El País. Link:

https://elpais.com/diario/1992/12/14/espana/724287607_850215.html

Córcoles, S (1999). Capturat el suposat assassí de la jove trobada a una sèquia d'Elche. ABC. Pàgina 41

Córcoles, S (1999). Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició. ABC. Pàgina 77. Link:

<https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-19990216-77.html>

D.V, SS (1993). Apareixen enterrades a Tous les adolescents d'Alcàsser. ABC. Pàgina 78. Link: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-19930128-78.html>

Dominguez, R; Alonso, G (1993). Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions. ABC. Pàgines 1-2. Link:

<https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-19930130-54.html>

Duva, J (1993). Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir. El País.

Link: https://elpais.com/diario/1993/01/30/cultura/728348423_850215.html

Duva, J (1993). Tres detinguts per l'assassinat de les nenes d'Alcàsser. El País. Link:

https://elpais.com/diario/1993/01/29/espana/728262012_850215.html

Duva, J (2008). 'He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta'. El País. Link:

https://elpais.com/diario/2008/07/13/espana/1215900018_850215.html

Enguix, S (1993). Dos acusats del triple crim d'Alcàsser gaudien de beneficis penitenciaris. La Vanguardia. Pàgina 21

Enguix, S (1993). La Guàrdia Civil deté a tres veïns de la comarca pel crim de les tres nenes. La Vanguardia. Pàgina 17. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1993/01/29/pagina-17/34719337/pdf.html?search=aparecen%20ni%C3%B1as%20alcasser>

Enguix, S (1993). Troben enterrades a prop de Tous a les tres adolescents que buscava tota Espanya. La Vanguardia. Pàgina 17

Enguix, S (1997). Alcàsser desenterra l'horror. La Vanguardia. Pàgina 36. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1997/05/15/pagina-36/34597583/pdf.html?search=miguel%20ricart>

Enguix, S (1997). L'Audiència de València condemna a Ricart a 170 anys de presó pel crim d'Alcàsser. La Vanguardia. Pàgina 27. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1997/09/06/pagina-27/34634662/pdf.html?search=miguel%20ricart>

Enguix, S (1999). Elche reviu el síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista. La Vanguardia. Pàgina 28. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1999/02/16/pagina-28/34487171/pdf.html?search=MARIA%20ANGELES%20POMAReS>

Hidalgo, C (2007). 'Rafita': retrat d'un assassí. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/abci-rafita-retrato-asesino-200706240300-1633885386803_noticia.html

I.B (2003). Detingut un menor per la seva relació amb la jove deficient de Getafe. ABC.

Pàgina 39. Link: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20030614-39.html>

Jiménez, J (2019). El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/galicia/abci-chicle-culpable-asesinato-y-agresion-sexual-diana-quer-201911301408_noticia.html

López, O (2017). El Chicle confessa que va intentar violar Diana Quer, però ella es va resistir i la va escanyar. El País. Link:

https://cat.elpais.com/cat/2017/12/31/espana/1514728561_529235.html

López, O (2017). La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer. El País. Link:

https://elpais.com/politica/2017/12/31/actualidad/1514704346_242019.html

Lardés, A (2009). El jurat popular declara culpable d'homicidi al jove que va matar a Nagore Laffage. ABC. Link:

<https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20091114-56.html>

Morcillo, C (2018). El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/galicia/abci-chicle-dice-mato-diana-quer-porque-resistio-cuando-intento-violarla-201801010201_noticia.html

Martínez, J (1992). La desaparició de tres nenes causa alarma a dues localitats de València. El País. Link:

https://elpais.com/diario/1992/11/16/espana/721868409_850215.html

Merino, J (2005). El Malaguita, condemnat a 64 anys de presó per l'assassinat de Sandra Palo. La Vanguardia. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2005/02/04/pagina-35/33701407/pdf.html?search=sandra%20palo>

Navarro, M (2017). La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer a un pou de Rianxo. La Vanguardia. Link:

<https://www.lavanguardia.com/sucesos/20171231/433989407623/localizado-cuerpo-diana-quer.html>

Navarro, M (2018). El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer. La Vanguardia. Link:

<https://www.lavanguardia.com/sucesos/20180101/434015861802/el-chicle-guardia-civil-cuerpo-diana-quer.html>

Ortega, P (2003). Del barri al reformatori... i viceversa. El País. Link:

https://elpais.com/diario/2003/12/21/espana/1071961213_850215.html

Pastor, M (1999). Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassinat d'una jove a la que va raptar a Elche. El País. Link:

https://elpais.com/diario/1999/02/20/espana/919465221_850215.html

Redacció (2016). El enigma de la desaparició de Diana Quer. La Vanguardia. Link:

<https://www.lavanguardia.com/vida/20160827/404226270755/sigue-la-busqueda-de-la-joven-desaparecida-y-se-mantienen-todas-las-hipotesis.html>

Redacció (2017). Detingut per agressió sexual un sospitós per la desaparició de Diana Quer. La Vanguardia. Link: <http://www.lavanguardia.com/vida/20171229/433944706926/detenido-por-agresion-sexual-un-sospechoso-de-la-desaparicion-de-diana-quer.html>

Redacció (2017). La Guardia Civil troba el cadàver de Diana Quer a un pou dins una antiga fàbrica. ABC. Link: https://www.abc.es/espana/galicia/abci-guardia-civil-encuentra-cadaver-diana-quer-201712310824_noticia.html

Redacció (2019). Comença el judici pel crim de Diana Quer. La Vanguardia. Link: <https://www.lavanguardia.com/vida/20191112/471542591767/comienza-el-juicio-por-el-crimen-de-diana-quer.html>

Redacció (2019). Veredicte del cas Diana Quer: 'El Chicle', declarat culpable d'assassinat però no de violació. La Vanguardia. Link: <https://www.lavanguardia.com/sucesos/20191130/471946041956/veredicto-diana-quer-el-chicle-declarado-culpable-asesinato-no-violacion.html>

Redacció (1992). Alarma a València per la desaparició de tres menors d'edat. ABC. Pàgina 12. Link: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-19921116-12.html>

Redacció (1992). La desaparició de tres adolescents desde divendres sembla l'angoixa a València. La Vanguardia. Pàgina 25. Link: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1992/05/19/pagina-25/33537412/pdf.html?search=alcacer>

Redacció (1992). Les tres desaparegudes d'Alcàsser van ser vistes ahir a Madrid. La Vanguardia. Pàgina 31. Link: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1992/02/09/pagina-31/33537510/pdf.html?search=las%20ni%C3%B1as%20de%20alcasser>

Redacció (1993). Trobats els cadàvers de les tres nenes desaparegudes d'Alcàsser amb indicis d'haver estat assassinades. El País. Link: https://elpais.com/diario/1993/01/28/espana/728175620_850215.html

Redacció (1993). Una posadera de Pamplona identifica a les joves d'Alcàsser. La Vanguardia. Pàgina 23. Link: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1992/02/09/pagina-23/34719287/pdf.html?search=las%20ni%C3%B1as%20de%20alcasser>

Redacció (2003). Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient. El País. Link: https://elpais.com/diario/2003/05/20/madrid/1053429858_850215.html

Redacció (2003). Detingut un menor per l'assassinat d'una discapacitada. La Vanguardia. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2003/06/14/pagina-39/33999769/pdf.html?search=sandra%20palo>

Redacció (2003). Els menors acusats de la mort de Sandra Palo reconeixen la seva participació al crim. El País. Link:

https://elpais.com/elpais/2003/10/06/actualidad/1065428220_850215.html

Redacció (2003). Els pares d'un dels assassins de Sandra Palo accepten que el seu fill pagui pel que ha fet. La Vanguardia. Link:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2003/10/10/pagina-37/34045682/pdf.html?search=sandra%20palo>

Redacció (2005). 64 anys de presó pel Malaguita per l'assassinat de Sandra Palo. El País. Link: https://elpais.com/diario/2005/02/04/madrid/1107519869_850215.html

Redacció (2009). Dotze anys i sis mesos de presó pel jove que va matar a Nagore. La Vanguardia. Link:

<https://www.lavanguardia.com/sucesos/20091120/53827769467/doce-anos-y-seis-meses-de-carcel-para-el-joven-que-mato-a-nagore.html>

Redacció (2009). L'assassini de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/navarra/abci-asesino-nagore-laffage-sanfermines-2008-reconoce-crimen-200911030300-1131163055180_noticia.html#vca=mod-sugeridos-p2&vmc=relacionados&vso=yllanes-reconoce-el-crimen&vli=noticia.foto.local

Redacció (2009). L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore Laffage. ABC. Link:

https://www.abc.es/espana/navarra/abci-autopsia-revela-brutal-asesinato-nagore-200911060300-1131258349968_noticia.html

Redacció (2010). El Suprem confirma la condemna de 12 anys i mig de presó pel crim de Nagore Laffage. El País. Link:

https://elpais.com/sociedad/2010/12/27/actualidad/1293404401_850215.html

S.F, O.L (2017). Detingut 'El Chicle', 41 anys i amb antecedents per tràfic de drogues. El País. Link:

https://elpais.com/politica/2017/12/29/actualidad/1514564803_768456.html

S.R (2016). La Guardia Civil busca a una jove madrilenya desapareguda a A Pobra. El País. Link: https://elpais.com/ccaa/2016/08/24/galicia/1472058157_172919.html

S.R (2016). Veritats, mentides i infinits caps per lligar al 'cas Diana Quer'. El País. Link: https://elpais.com/ccaa/2016/08/30/galicia/1472561873_846401.html

Vellert, S (1997). Miguel Ricart, condemnat a 170 anys per assassinat. El País. Link:

https://elpais.com/diario/1997/09/06/espana/873496814_850215.html

Zamora, I (2009). Diu l'assassí de Nagore Laffage tota la veritat?. ABC. Link:
https://www.abc.es/espana/navarra/abci-dice-asesino-nagore-toda-verdad-200911040300-1131186491135_noticia.html

7. Annexos

- Taula 1. Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández

Diari	Titular	Imatge	Què es veu a la imatge	Fonts	Fragment	Indicador
ABC	Apareixen enterrades a Tous les adolescents d'Alcàsser	No	No	1 sense especificar	“Com és habitual entre els joves de la zona, [...], les noies van decidir anar caminant. ”	2.1
ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d'Alcàsser	Si	Un mapa d'on es van trobar els cossos	Cap	“[...] probablement coneixien a les noies ”	2.1
ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	“[...] quan aquestes feien autoestop amb la intenció d'arribar a la discoteca”	2.1
ABC	Alarma a València per la desaparició de tres menors d'edat	Si	Un retrat de les tres menors	1 masculina (José Manuel)	“Jose Manuel Alcayna, va assegurar ahir que no han desaparegut per pròpia voluntat ”	1.3
ABC	Apareixen enterrades a Tous les adolescents d'Alcàsser	No	No	1 sense especificar	“[...] aportar proves en el sentit de violacions i, fins i tot, si les víctimes van ser forçades a ingerir alcohol o algún tòxic que omnuvilés els seus sentits i	1.3

					permetés als criminals -és obvi pensar que seran “varios”- actuar amb completa impunitat”	
ABC	Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions	Si	Un retrat del director de la Guardia Civil encarregat de la Unitat que va detindre els agressors	1 femenina (germana Miguel Ricart)	“[...] van rebre una brutal pallissa abans de morir, i van ser víctimes d’autèntiques barbaritats”	1.3
ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d’Alcàsser	Si	Un mapa d’on es van trobar els cossos	Cap	“[...] potser amb intenció d’ abusar d’elles ”	1.3
ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	“[...] després de convidar-les a pujar”	1.3
ABC	Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions	Si	Un retrat del director de la Guardia Civil encarregat de la Unitat que va detindre els agressors	1 femenina (germana Miguel Ricart)	“[...] en els tres casos apareixen esquinçaments vaginals i, en una d’elles, també anals. Aquest últim podria haver estat causat per un objecte contundent. A més, el cos d’una de les noies presentava importants esquinçaments a un pit [...].	1.5

ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	“A més de consumir allà violacions anals i vaginals que van incloure la introducció d’un pal per l’anus a Toñi i a Desirée. Fins i tot, per fer callar els crits de dolor i angustia, [...], no van dubtar en colpejar-les amb pals [...]”, “ja immovilitzades Miriam i Desirée, van llençar Toñi i, després de despullar-la contra la seva pròpia voluntat, va ser violada reiteradament, fins i tot amb un pal, [...]”, “Seguidament, van deslligar a Desirée, li van tallar el sostén i la camisa, [...]”, “[...] va arrencar amb unes alicates el mugró i l’aureola dreta de Desirée”	1.5
ABC	Apareixen enterrades a Tous les adolescents d’Alcàsser	No	No	1 sense especificar	“[...] aportar proves en el sentit de violacions i, fins i tot, si les víctimes van ser forçades a ingerir alcohol o algun tòxic que omnuvilés els seus sentits i permetés als criminals -és obvi pensar que seran “varios”- actuar amb completa impunitat ”	2.3

ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d'Alcàsser	Si	Un mapa d'on es van trobar els cossos	Cap	"[...] és estrany que, fins i tot, estiguessin calçades, ja que si es va entaular una lluita el més normal és que perdessin, al menys, una sabata"	2.3
ABC	Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions	Si	Un retrat del director de la Guardia Civil encarregat de la Unitat que va detindre els agressors	1 femenina (germana Miguel Ricart)	"[...] la noia, probablement Toñi, va intentar alliberar-se del seu botxí amb moviments de defensa. Poc després, les seves companyes, Desirée i Miriem, perdien la vida també a mans dels seus implacables botxins. "	1.4
ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	"Va ser aleshores quan les nenes, conscients de que les anaven a matar, van començar a cridar histèriques [...] "	1.4
ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	"[...] per fer callar els crits de dolor i angouxa de les adolescents, Ricart i el seu company [...] no van dubtar en colpejar-les amb pal i amenaçar-les [...]"	1.4

ABC	Més de vuitanta radioaficionats colaboren en la recerca de les nenes desaparegudes	No	No	2 institucionals (Benemèrita i Policia), 1 masculina (José Manuel)	“En un principi, tot apuntava a que les menors podrien trobar-se a algun centre de diversió , [...], tampoc és rebutja que alguna organització de delinqüents les mantingui recluses”	1.6
ABC	Més de vuitanta radioaficionats colaboren en la recerca de les nenes desaparegudes	No	No	2 institucionals (Benemèrita i Policia), 1 masculina (José Manuel)	“ [...] tot i que es va descartar que les nenes es trobessin a Madrid, tal i com indicava una de les hipòtesis més fiables [...]”	1.6
ABC	Més de vuitanta radioaficionats colaboren en la recerca de les nenes desaparegudes	No	No	2 institucionals (Benemèrita i Policia), 1 masculina (José Manuel)	“[...] en una nova trucada s'assegurava que havien estat vistes a la capital en perfecte estat”	1.6
ABC	Apareixen enterrades a Tous les adolescents d'Alcàsser	No	No	1 sense especificar	“[...] aportar proves en el sentit de violacions i, fins i tot, si les víctimes van ser forçades a ingerir alcohol o algun tòxic que omnuvilés els seus sentits i permetés als criminals -és obvi pensar que seran “varios”-	1.6

					actuar amb completa impunitat”	
ABC	Apareixen enterrades a Tous les adolescents d’Alcàsser	No	No	1 sense especificar	“[...] van començar a plantejar-se que la desaparició fos en realitat una fuga voluntaria ”	1.6
ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d’Alcàsser	Si	Un mapa d'on es van trobar els cossos	Cap	“[...] probablement coneixien a les noies”	1.6
ABC	Apareixen enterrades a Tous les adolescents d’Alcàsser	No	No	1 sense especificar	“[...] van començar a plantejar-se que la desaparició fos en realitat una fuga voluntaria ”	1.7
ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	“[...] a la que també van vestir i lligar un cop ultratjada [...]”, “ [...] van portar les nenes com si fossin xais a l'escorxador”	2.6
ABC	Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions	Si	Un retrat del director de la Guardia Civil encarregat de la Unitat que va detindre els agressors	1 femenina (germana Miguel Ricart)	“Un paper que va oblidar un dels presumptes assassins”, “observar els moviments de possibles sospitosos”, “ presumptament implicats”	1.7
ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d’Alcàsser	Si	Un mapa d'on es van trobar els cossos	Cap	“ presumptes autors”, “ suposada participació”,	1.7

ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d'Alcàsser	Si	Un mapa d'on es van trobar els cossos	Cap	“[...] potser amb intenció d'abusar d'elles”	1.7
ABC	Abans de morir, les nenes van patir un calvari de tortures i violacions	Si	Un retrat del director de la Guardia Civil encarregat de la Unitat que va detindre els agressors	1 femenina (germana Miguel Ricart)	“[...] va reconèixer que Miguel havia tingut problemes amb la policia al passat”	3.1
ABC	Ricart, condemnat a 170 anys pels assassinats de Miriam, Toñi i Desirée	Si	Un retrat de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	“El seu objectiu era satisfer els seus instints ”	3.4
ABC	Detinguts els suposats autors del triple crim d'Alcàsser	Si	Un mapa d'on es van trobar els cossos	Cap	“[...] és estrany que, fins i tot, estiguessin calçades, ja que si es va entaular una lluita el més normal és que perdessin, al menys, una sabata”	1.6
El País	La desaparició de tres nenes causa l'alarma a dues localitats de València	No	No	Cap	“[...] les joves van acordar anar a la discoteca Color, de Picassent, [...], ‘ni tan sols anaven a entrar, perquè no duien diners suficients. Només volien veure l'ambient”	2.1

El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“Havien aconseguit atreure-les mitjançant una invitació per prendre unes copes”	2.1
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“Les adolescents van pujar al Opel Corsa blanc de Ricart, sense adivinar que al entrar al cotxe ho feien acompanyades de la mort”	2.1
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“[...] Miriam García, Antonia Gómez i Desirée Hernández van accedir a prendre unes copes a un lloc no precisat”	2.1
El País	Tres detinguts per l'assassinat de les nenes d'Alcàsser	No	No	1 institucional (policia)	“Els investigadors donen por suposat que els assassins son persones que tenien alguna mena d'amistat amb les víctimes o almenys una relació superficial”	2.1
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“Dos joves amb un llarg historial delictiu [...]”	3.1

El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“El sàdic ritual va acabar [...]”	1.3
El País	Tres detinguts per l’assassinat de les nenes d’Alcàsser	No	No	1 institucional (policia)	“[...] un home ‘amb unes desviacions ’ del tipus sexual [...]”	1.3
El País	Trobats els cadàvers de les tres nenes desaparegudes d’Alcàsser amb indicis d’haver estat assassinades	No	No	1 masculina (Francisco Granados), 1 sense especificar	“[...] dues de les nenes tenien el cap separat del cos, tot i que es desconeix si aquest fet es deu a possibles agressions [...]”	1.5
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“[...] van obligar les joves a despullar-se, les van lligar, les van violar vaginal i, almenys en un cas, per via anal, després de donar-lis una brutal pallissa”	1.5
El País	Tres detinguts per l’assassinat de les	No	No	1 institucional (policia)	“[...] on suposadament van intentar una relació sexual ”	1.3

	nenes d'Alcàsser					
El País	Miguel Ricart, condemnat a 170 anys per assassinat	No	No	1 documental (sentència), 1 masculina (Fernando García)	“[...] les violacions amb un pal, les marques que va deixar a les cames de les nenes al subjectar els seus turmells, o la postura dels cossos junt a la fossa abans de rebre el cop mortal al cap”	1.5
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“El ministre de l'Interior, José Luis Corcuera, va anomenar ‘feres’ als assassins [...]”	3.1
El País	Tres detinguts per l'assassinat de les nenes d'Alcàsser	No	No	1 institucional (policia)	“[...] és possible que es desencadenés un forcejament en el que una de les nenes va resultar mortalment ferida”	2.3
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“Antonio Anglés, un individu perillós amb antecedents per tràfic de drogues [...], va ser detingut per mantenir segrestada i encadenada a una dona anomenada Nuria Pérez Mateu, drogadicta ”	3.1
El País	Tres detinguts per l'assassinat	No	No	1 institucional (policia)	“[...] un home ‘amb unes desviacions ’ del tipus sexual [...]”	3.1

	de les nenes d'Alcàsser					
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“Les adolescents van pujar al Opel Corsa blanc de Ricart, sense adivinar que al entrar al cotxe ho feien acompanyades de la mort ”	1.4
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“El sàdic ritual va acabar [...]”	1.4
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“Havien aconseguit atreure-les mitjançant una invitació per prendre unes copes”	2.6
El País	Les tres nenes van ser torturades i violades abans de morir	No	No	1 masculina (José Luis Corcuera), 1 documental (autopsia)	“[...] van traslladar les tres amigues, possiblement a la força”	1.7
La Vanguardia	La desaparició de tres adolescents desde divendres sembla l'angoixa a València	Si	Un retrat de les tres menors	1 institucional (policia)	“Les tres menors van ser vistes cap a les nou de la nit a prop d'una gasolinera de Picasent -a la que solen fer autoestop els joves [...]”	2.1

La Vanguardia	La desaparició de tres adolescents desde divendres sembra l'angoixa a València	Si	Un retrat de les tres menors	1 institucional (polícia)	“[...] no pot tractar-se d’una trapelleria d’adolescents. Cap d’elles té problemes amb els seus estudis [...], ni amb les seves famílies. ‘Eren noies normals , no solien freqüentar discoteques [...]”	2.2
La Vanguardia	Troben enterrades a prop de Tous a les tres adolescents que buscava tota Espanya	Si	Una fotografia dels pares de Míriam i Desirée amb cartells de les seves filles; Un retrat de les tres menors	2 masculines (Francisco Granados i Joan Lerma), 1 institucional (jutjat número 6 d'Alzira)	“L’edat, una mitjana de 14 anys, i la seva escasa experiència en sortides fora del entorn familiar descartaven la desaparició voluntària”	2.2
La Vanguardia	Troben enterrades a prop de Tous a les tres adolescents que buscava tota Espanya	Si	Una fotografia dels pares de Míriam i Desirée amb cartells de les seves filles; Un retrat de les tres menors	2 masculines (Francisco Granados i Joan Lerma), 1 institucional (jutjat número 6 d'Alzira)	“[...] el segrest amb fins sexuals [...]”	1.3
La Vanguardia	L'Audiència de València condemna a Ricart a 170 anys de presó pel crim d'Alcàsser	Si	Una fotografia de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	"[...] van ser violentades fins la mort"	1.3

La Vanguardia	Les víctimes van ser violades, torturades i rematades d'un tret a la nuca	No	No	1 documental (autopsia), 2 masculines (José Miguel Bort i Fernando García)	“[...] va hi haver violacions, doncs en els tres casos apareixen esquinçaments vaginals, i en una de les joves, també anal. Posteriors estudis determinaran si van ser violades amb algun objecte. Un dels cadàvers presentava esquinçaments a un pit”	1.5
La Vanguardia	La Guàrdia Civil deté a tres veïns de la comarca pel crim de les tres nenes	Si	Una fotografia de la germana de Toñi plorant	2 masculines (Francisco Granados i el subtinent de la guàrdia civil)	“[...] dues de les nenes van aparèixer amb els caps separats del tronc, [...], estaven vestits amb roba vaquera”	1.5
La Vanguardia	L'Audiència de València condemna a Ricart a 170 anys de presó pel crim d'Alcàsser	Si	Una fotografia de Miguel Ricart	1 documental (sentència)	"[...] l'apunyament de Toñi Gómez o la introducció d'un objecte a l'anus de Miriam García [...]"	1.5
La Vanguardia	Alcàsser desenterra l'horror	Si	Una fotografia de l'enterrament de les tres menors	3 masculines (Enrique Beltrán, Mariano Tomás i Fernando García)	"La policia el considerava un <i>ratero</i> , [...]"	3.1

La Vanguardia	Alcàsser desenterra l'horror	Si	Una fotografia de l'enterrament de les tres menors	3 masculines (Enrique Beltrán, Mariano Tomás i Fernando García)	"[...] la seva pròpia mare el va qualificar de 'molt violent ' [...]"	3.1
---------------	------------------------------	----	--	---	--	-----

- Taula 2. María de los Ángeles Pomares

Diari	Titular	Imatge	Què es veu a la imatge	Fonts	Fragment	Indicador
ABC	Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	3 institucional (policia, bombers i jutjat número 2 d'Elche)	"La reconstrucció de les últimes hores de vida de María Ángeles la situa a la nit del dissabte a la festa dels Carnivals, a Santa Pola, junt uns amics. En aquest ambient desenfadat podria haver conegut algun desconegut i el grup s'hauria disgregat posteriorment."	2.1
ABC	Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	3 institucional (policia, bombers i jutjat número 2 d'Elche)	"[...] no s'ha de descartar que la jove fos conduïda de forma voluntaria o violenta des de la festa fins els passatges solitaris [...]"	2.1

El País	Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassinat d'una jove a la que va raptar a Elche	No	No	1 institucional (policia) i 1 masculina (Luis Garrido)	"Eren les vuit del matí de diumenge i la jove acabava de despedir-se d'uns amics amb els que havia assistit al Carnaval a una discoteca d'Altabix."	2.1
ABC	Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	3 institucional (policia, bombers i jutjat número 2 d'Elche)	"[...] la forma d'actuar de l'assassí fa pensar que es tracta d'un home de certa sang freda que, potser, ja ha comès altres agressions."	3.1
ABC	Capturat el suposat assassí de la jove trobada a una sèquia d'Elche	No	No	1 institucional (policia)	"[...] a l'autòpsia es van trobar restes biològiques, determinant-se que la noia havia estat forçada sexualment."	1.3

ABC	Capturat el suposat assassí de la jove trobada a una sèquia d'Elche	No	No	1 institucional (policia)	"[...] l'arrestat residia al barri marginal [...]"	3.1
La Vanguardia	Elche reviu el síndrom Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"La jove se'n va anar de festa de carnaval el dissabte i va prometre que el diumenge ja estaria de tornada [...]"	2.1
El País	Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassinat d'una jove a la que va raptar a Elche	No	No	1 institucional (policia) i 1 masculina (Luis Garrido)	"L'home va intimidar la jove i la va obligar a anar en el seu propi cotxe [...]"	1.3

La Vanguardia	Elche re viu el síndrom e Alcàsser amb l'assassi nat i violació d'una jove oficinist a	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"Possiblement, van abusar d'ella a Santa Pola i després la van llençar a una sèquia, a uns 30 quilòmetres d'on tot va començar."	1.3
El País	Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassi nat d'una jove a la que va raptar a Elche	No	No	1 institucional (policia) i 1 masculina (Luis Garrido)	"L'individu va confesar que va actuar sota els efectes de les drogues."	3.3
El País	Una jove de 24 anys, estrangu lada amb el seu jersei després de ser violada a Elche	No	No	1 documental (autopsia), 1 institucional (jutjat d'Elche)	"L'autòpsia va revelar que va ser estrangulada amb el seu propi jersei i que hi ha indicis de violació."	1.3

La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"[...] per garantir la tranquil·litat familiar, va prometre als seus pares que dormiria a casa de la seva tieta i que posteriorment tornaria al domicili patern a primera hora del matí de diumenge. Però no ho va fer. "	2.1
El País	Una jove de 24 anys, estrangulada amb el seu jersei després de ser violada a Elche	No	No	1 documental (autopsia), 1 institucional (jutjat d'Elche)	"María Ángeles Pomares Cuesta, una il·licitana de 24 anys, va celebrar el carnaval fins la matinada , però mai va arribar a casa seva".	2.1
La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista"	1.4

La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista "	2.2
La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"María Ángeles, natural d'Elche i administrativa de professió, és la més gran de tres germanes. Sempre es mantenia en contacte amb els seus pares quan sortia de festa. "	2.2
La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"[...] en el que sembla una revisió del cas Alcàsser. "	1.4

La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"Possiblement, van abusar d'ella a Santa Pola i després la van llençar a una sèquia, a uns 30 quilòmetres d'on tot va començar. "	1.4
El País	Una jove de 24 anys, estrangulada amb el seu jersei després de ser violada a Elche	No	No	1 documental (autopsia), 1 institucional (jutjat d'Elche)	"María Ángeles Pomares Cuesta, una ilcitàna de 24 anys, va celebrar el carnaval fins la matinada, però mai va arribar a casa seva".	1.4
La Vanguardia	Elche revisió del síndrome Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	" Possiblement , van abusar d'ella a Santa Pola i després la van llençar a una sèquia, a uns 30 quilòmetres d'on tot va començar."	1.6

La Vanguardia	Elche revisió del síndrom e Alcàsser amb l'assassinat i violació d'una jove oficinista	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	1 institucional (policia)	"Possiblement, van abusar d'ella a Santa Pola i després la van llençar a una sèquia, a uns 30 quilòmetres d'on tot va començar."	1.6
ABC	Troben el cadàver d'una jove hores després de denunciar-se la seva desaparició	Si	Els inspectors investigant el lloc on va ser trobat el cos	3 institucional (policia, bombers i jutjat número 2 d'Elche)	"[...] no s'ha de descartar que la jove fos conduïda de forma voluntaria o violenta des de la festa fins els passatges solitaris [...]"	2.6
El País	Detingut un home amb antecedents penals per la violació i l'assassinat d'una jove a la que va raptar a	No	No	1 institucional (policia) i 1 masculina (Luis Garrido)	"[...] fins una finca al parc natural de Fondo on la va assassinar."	omissió

	Elche					
--	-------	--	--	--	--	--

- Taula 3. Sandra Palo

Diari	Titular	Imatge	Què es veu a la imatge	Fonts		Indicador
El País	Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient	No	No	Cap	"La jove havia sortit a prendre unes copes amb els seus amics del taller ocupacional en el qual treballava"	2.1
ABC	Detingut un menor per la seva relació amb la jove deficient de Getafe	No	No	1 institucional (policia)	"[...] han detingut un menor d' ètnia gitana [...]"	3.1
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van ensenyar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	1 institucional (Minister i Fiscal)	"[...] tots són delinqüents comuns , d'allà que utilitzessin mitjans brutals i aberrants"	3.1
ABC	Rafita': retrat d'un assassí	Si	Una fotografia de la mare de Sandra Palo	1 femenina (María del Mar)	"[...] s'aprecien accessos d'ira, egocentrisme, inadaptació, hostilitat,	3.1

				Bermúdez)	marginalitat crònica, baix autocontrol [...]"	
ABC	Rafita': retrat d'un assassí	Si	Una fotografia de la mare de Sandra Palo	1 femenina (María del Mar Bermúdez)	"'Rafita' va créixer a un entorn en el qual es va convertir en normal veure entrar i sortir de la presó al cap de família"	3.2
ABC	Rafita': retrat d'un assassí	Si	Una fotografia de la mare de Sandra Palo	1 femenina (María del Mar Bermúdez)	"El historial delictiu d'aquest xaval va començar als 7 anys. Amb aquella edat ja era un ' tironer '"	3.2
ABC	Rafita': retrat d'un assassí	Si	Una fotografia de la mare de Sandra Palo	1 femenina (María del Mar Bermúdez)	"La seva mare es dedicava a vendre al <i>mercadillo</i> del barri [...] el que els seus fills robaven a comerços"	3.2
ABC	Detingut un menor per la seva relació amb la jove deficient de Getafe	No	No	1 institucional (policia)	"[...] després d'abusar d'ella [...]"	1.3
El País	Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient	No	No	Cap	"L'autòpsia va demostrar que els homicides havien abusat sexualment de la víctima [...]"	1.3
El País	64 anys de presó pel Malaguita per	Si	Una fotografia de l'avia de Sandra Palo plorant i	1 institucional (l'Audièn	"[...] van permetre el noi abandonar el vehicle, cosa que també va voler fer	1.3

	l'assassinat de Sandra Palo		ensenyant una imatge de la seva neta	cia Província l de Madrid)	Sandra, però li va ser impedit per l'acusat, que havia decidit tenir una relació sexual amb ella "	
La Vanguardia	Els pares d'un dels assassins de Sandra accepten que el seu fill pagui pel que ha fet	No	No	l sense especificar (fontes cercanes a la família)	"[...] que el seu fill pagui pel que ha fet", "[...] la seva participació als fets", "![...] van reconèixer la seva intervenció als fets"	1.3
La Vanguardia	L'acusat de l'assassinat de Sandra Palo s'exculpa	No	No	Cap	"[...] reconeix que va mantenir relacions sexuals amb ella, però va assegurar que van ser consentides [...]"	1.3
El País	La jove assassinada a Leganés va ser raptada a una parada d'autobús	No	No	l sense especificar (veïns)	"Diferents veïns de la víctima van assenyalar que no era la primera vegada que faltava del domicili familiar. L'estiu passat, es va fugar quatre o cinc dies amb l'encarregat d'una paradeta de melons que hi havia al barri [...]"	2.3
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroz i es van ensenyar per a	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	l institucional (Ministeri i Fiscal)	"[...] la seva filla Jessica -per desgracia , ja, la única femella- [...]"	1.4

	ocultar la seva violació, diu la fiscal					
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van ensenyar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	1 institucio nal (Minister i Fiscal)	"[...] es contenia, a dures penes, amb el semblant desencaixat pels sobreacollidors relats que es van sentir ahir a la sala sobre l'estat del cadàver i la despiadada mort de la seva 'nena', [...]"	1.4
El País	La jove assassinada a Leganés va ser raptada a una parada d'autobús	No	No	1 sense especificar (veïns)	"Les dones feien petits 'corralets' als carrers on xerraven del crim"	1.4
ABC	Detingut un menor per la seva relació amb la jove deficient de Getafe	No	No	1 institucio nal (policia)	"[...] Sandra va haver de morir lluitant [...]"	2.4
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	1 institucio nal (Minister i Fiscal)	"[...] es contenia, a dures penes, amb el semblant desencaixat pels sobreacollidors relats que es van sentir ahir a la sala	2.5

	ensanyar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal				sobre l'estat del cadàver i la despiadada mort de la seva 'nena' , [...]"	
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van ensanyar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	1 institucional (Minister i Fiscal)	"[...] la situació de debilitat i especial vulnerabilitat de la jove -amb un 53 per cent de minusvalia- visible i apreciada per tots els implicats [...]"	2.5
El País	La jove assassinada a Leganés va ser raptada a una parada d'autobús	No	No	1 sense especificar (veïns)	"Els veïns van assenyalar que Sandra Palo no tenia cap tret físic que denotés el retard mental que tenia [...] només se li notava el retard quan parlava, perquè sempre repetia les mateixes coses [...]"	2.5
El País	Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient	No	No	Cap	"Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficient "	2.5

El País	64 anys de presó pel Malaguita per l'assassinat de Sandra Palo	Si	Una fotografia de l'avia de Sandra Palo plorant i ensenyant una imatge de la seva neta	1 institucional (l'Audiència Provincial de Madrid)	"[...] no podia preveure l'atac que va patir degut a la minusvalia que patia"	2.5
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van ensenyar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	1 institucional (Minister i Fiscal)	"La mare de la infortunada [...]"	2.6
ABC	La mort de Sandra Palo va ser agònica i atroç i es van ensenyar per a ocultar la seva violació, diu la fiscal	Si	Una fotografia d'un dels acusats, d'esquenes	1 institucional (Minister i Fiscal)	"[...] la seva filla Jessica -per desgracia, ja, la única femella- [...]"	2.6
ABC	Rafita': retrat d'un assassí	Si	Una fotografia de la mare de Sandra Palo	1 femenina (María del Mar Bermúdez)	"[...] el que van fer aquella nit no era, ni molt menys, una experiència totalment nova per aquesta banda [...]"	2.6

El País	Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficiënt	No	No	Cap	"Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficiënt "	2.6
El País	Detingut un dels tres suposats violadors i assassins d'una deficiënt	No	No	Cap	"Els tres homicides van montar la seva víctima al cotxe amb la mentida de portar-la al seu domicili"	2.6
El País	Els menors acusats de la mort de Sandra Palo reconeixen la seva participació al crim	Si	Una fotografia de l'avia de Sandra Palo plorant i ensenyant una imatge de la seva neta	1 femenina (Emilia Zabollos)	"Després d'introduir a un cotxe a la noia [...]"	2.6
La Vanguardia	Detingut un menor per l'assassinat d'una discapacitada	No	No	1 sense especificar (font de la investigació)	"Detingut un menor per l'assassinat d'una discapacitada "	2.6
La Vanguardia	Els pares d'un dels assassins de Sandra accepten que el seu fill pagui pel que ha	No	No	1 sense especificar (font cerques a la família)	"Els nois la van introduir a un cotxe i [...]"	2.6

	fet					
La Vanguardia	El Malagueta, condemnat a 64 anys de presó per l'assassinat de Sandra Palo	No	No	1 documental (sentència)	"Astorga i els menors els van amenaçar amb una navalla i se'ls van emportar al cotxe"	2.6

- Taula 4. Nagore Laffage

Diari	Titular	Imatge	Què es veu a la imatge	Fonts	Fragment	Indicador
ABC	L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore LAffage	No	No	2 masculines (metges)	"[...] va actuar com a conseqüència d'un estímul molt fort, un estat pasional que suposava un atac als seus trets de personalitat i no va tenir la capacitat de no fer-ho. "	3.3
ABC	L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore LAffage	No	No	2 masculines (metges)	"No és un inadaptat, és una persona normal. "	3.1

ABC	L'autòpsia revela el brutal assassinat de Nagore LAffage	No	No	2 masculines (metges)	"Els forenses van exposar que la víctima en el moment de la mort registrava una tasa d'alcohol en sang d'1, 12 o 0,6 grams d'alcohol [...]"	2.1
ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"En una actitud submisa i capbaix , sense arribar a emocionar-se, el processat va manifestar [...]"	1.4
ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"[...] va assenyalar que no coneixia ni a Nagore Laffage ni a les seves amigues [...]"	2.1

ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"Preguntat per quant va beure la nit del 6 de juliol, el processat va assenyalar que potser va ser una "cachi" de cervesa , més d'un "cubata" de ron i algún "chupito" de tequila , fins una mica més de les 4 de la matinada. Va negar prendre drogues, [...] la defensa va assenyalar que als anàlisi surt positiu el consum d'amfetamines. "	3.3
ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"[...] va reiterar que no recorda colpejar-la ni voler seguir amb la relació. "	1.3
ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"José Diego Yllanes va relatar que va pensar en suïcidar-se , però no ho va fer perquè no volia matar-se al costat de casa seva."	3.1

ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"I recorda, així, haver-li tallat el dit a la víctima o haver arrossegat el cadàver sota el llit."	2.6
ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"L'acusat va afirmar tenir parella formal en el moment en el que van ocórrer els fets [...]"	3.1
ABC	L'assassí de Nagore Laffage als Sanfermins de 2008 reconeix el crim	No	No	1 documenta l (judici)	"L'acusat va afirmar tenir parella formal en el moment en el que van ocórrer els fets [...]"	1.3
ABC	Diu l'assassí de Nagore Laffage tota la veritat?	No	No	Cap	"Tot va començar com una relació consentida [...]"	2.1
ABC	Diu l'assassí de Nagore Laffage tota la veritat?	No	No	Cap	"Els Sanfermins van quedar marcats en sang i no com conseqüència d'un fatal 'encierro'"	1.4

ABC	El fiscal demana 20 anys de presó pel presumpte assassí d'una jove durant els Sanfermins	No	No	1 institucion al (jutjat d'instrucció número 1 de Pamplona)	"El acusat es trobava a un portal del carrer Pedro I amb un grup de noies i ella va aparèixer i es va dirigir directament a ell, 'dient-li alguna cosa a l'orella'. "	2.1
ABC	Detingut un home pel cas de la jove de 20 anys trobada morta a Navarra	No	No	1 institucion al (govern de la comunitat de Navarra)	"[...] en relació al cas del cadàver d'una jove apareguda abans d'ahir [...]"	1.6
ABC	El jurat popular declara culpable d'homicidi al jove que va matar a Nagore Laffage	Si	Una imatge de José Diego Yllanes durant el judici	1 documental (sentència), 1 masculina (Eduardo Ruiz, advocat)	En cap moment es menciona l'agressió sexual	Omissió
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"Nagore i José Diego van començar a parlar i van simpatitzar. Tant, que sobre les 7:45 es van dirigir cap un pis del carrer de Sancho Ramirez [...]"	2.1

El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"Yllanes estava borratxo i li va costar treball ficar la clau al pany de casa seva."	3.3
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"Yllanes estava borratxo i li va costar treball ficar la clau al pany de casa seva."	1.4
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"[...] segons ell, es va produir quan la noia va creure que pretenia forçar-la a mantenir relacions sexuals plenes. "	1.3
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2	"[...] al veure que no respirava, el presumpte criminal es va adonar del que havia passat: estava morta."	1.6

				d'Aoiz), 1 sense especificar		
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"[...] al veure que no respirava, el presumpte criminal es va adonar del que havia passat: estava morta. "	1.3
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"I després va agafar tres grans bosses d'escombraries i cinta adhesiva per embolicar el cos i així fer un paquet. "	2.6

El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 de Aoiz), 1 sense especificar	"Va depositar el cadàver de la noia, vestida amb el típic abillament dels sanfermins (pantaló i camisa blancs, mocador vermell i una caçadora) i a uns 80 metres va deixar una bossa amb les joïes de la víctima i altres objectes (entre ells, el ganivet fet servir per seccionar-li el dit)."	1.5
El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"José Diego Yllanes mai no havia patit cap mena d'alteració mental. El dia del crim va beure molt alcohol , però assegura que no va consumir cap tipus de drogues [...] encara tingui moltes llacunes als seus records [...]"	3.3

El País	"He fet una cosa molt dolenta. Tinc una noia morta"	No	No	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"[...] és un noi normal, extrovertit, intel·ligent, que mai ha causat problemes [...]"	3.2
El País	El Suprem confirma la condemna de 12 anys i mig de presó pel crim de Nagore Laffage	Si	Una imatge de José Diego Yllanes durant el judici i una imatge de la mare de Nagore amb una foto de la noia	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"La brusquedat del jove, segons la sentència del TSJN, va ser interpretada ' erròniament ' per Laffage com un intent d' agressió sexual i el va amençar amb 'destruir la seva carrera i denunciar-lo'"	2.1
El País	El Suprem confirma la condemna de 12 anys i mig de presó pel crim de Nagore Laffage	Si	Una imatge de José Diego Yllanes durant el judici i una imatge de la mare de Nagore amb una foto de la noia	2 masculines (veí i Eduardo Ruiz), 1 institucion al (jutjat número 2 d'Aoiz), 1 sense especificar	"Yllanes va reaccionar colpejant i estrangulant a Nagore [...]"	3.1

El País	La fugida cap endavant d'Yllanes	No	No	4 masculines (José Diego Yllanes, dos amics d'Yllanes i el seu pare), 3 femenines (Asun Casasola, una noia de la qual no s'especifica el nom i una amiga de Nagore), 1 institucion al (pèrit forense)	<p>""El judici m'ha trastocat força. El tipus aquest és metge. Si no et pots fiar d'ells, aleshores de qui?</p> <p>Haurem de pensar-ho dues vegades abans d'anar a casa algú que no coneguem bé [...]"</p>	2.1
El País	La fugida cap endavant d'Yllanes	No	No	4 masculines (José Diego Yllanes, dos amics d'Yllanes i el seu pare), 3 femenines (Asun Casasola, una noia de la qual no s'especifica el nom i una amiga	<p>"La brutalitat del crim confesat per Yllanes perturba en venir d'algú amb la seva trajectòria impoluta".</p>	3.2

				de Nagore), 1 institucional (pèrit forense)		
El País	La fugida cap endavant d'Yllanes	No	No	4 masculines (José Diego Yllanes, dos amics d'Yllanes i el seu pare), 3 femenines (Asun Casasola, una noia de la qual no s'especifica el nom i una amiga de Nagore), 1 institucional (pèrit forense)	"Tot perillava si Nagore explicava el que havia passat: la seva reputació a la clínica, la relació amb la seva novia, la seva trajectòria exemplar [...]"	3.1
La Vanguardia	Dotze anys i sis mesos de presó pel jove que va matar a Nagore	No	No	1 institucional (jutjat), 1 femenina (Asun Casasola)	En cap moment es menciona l'agressió sexual	Omissió

- **Taula 5. Diana Quer**

Diari	Titular	Imatge	Què es veu a la imatge	Fonts	Fragment	Indicador
-------	---------	--------	------------------------	-------	----------	-----------

ABC	La jove desaparegu da va alertar un amic de que un home li deia: 'morena, vine aquí'	Si	Un vídeo de la mare de Diana Quer	1 femenina (mare Diana Quer)	"Els pares de la jove, que la descriuen com una noia 'molt tranquila i formal ', insisteixen en que l'absència de la Diana no és voluntaria."	2.2
ABC	La jove desaparegu da va alertar un amic de que un home li deia: 'morena, vine aquí'	Si	Un vídeo de la mare de Diana Quer	1 femenina (mare Diana Quer)	"Els pares de la jove, que la descriuen com una noia 'molt tranquila i formal', insisteixen en que l'absència de la Diana no és voluntària. "	1.3

ABC	El camí que Diana Quer no va arribar a completar	Si	Un vídeo construït el camí que va fer Diana i imatges de llocs on va estar	1 institucional (guardia civil)	"[...] Diana va haver de creuar una zona de naus abandonades. Molt a prop d'aquest paratge estaven aparcats els vehicles dels firants que montaven les seves paradetes en la romeria."	3.1
ABC	Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 femenina (mare Diana)	"Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar"	2.1
ABC	Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 femenina (mare Diana), 1 masculina (alcalde)	"La mare de Diana Quer ha reconegut que la jove va fer 'amistats noves' aquest estic."	2.2

ABC	Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 femenina (mare Diana), 1 masculina (alcalde)	"[...] l'alcalde d'A Pobra ha apuntat que 'per desgracia aquests comportaments masculistes són més comuns del desitjat', però les ha desvinculat de la investigació. "	1.7
ABC	Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 femenina (mare Diana)	"Guanya força la hipòtesi d'una marxa voluntària que es va torçar"	1.5
ABC	Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 sense especificar	"[...] els agents s'afanyen en lligar tots els fils possibles i conèixer què va fer i amb qui. "	2.1
ABC	Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 sense especificar	"Mutisme dels pares"	2.2

ABC	Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 sense especificar	"[...] hi ha un testimoni que insisteix en que va veure a Diana al tall de les 7 del matí a les proximitats d'una gasolinera molt allunyada de casa seva [...]"	1.6
ABC	Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 sense especificar	"Sobre la taula estan també els cercles d'amics que la noia frequentava [...]"	2.1
ABC	Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 sense especificar	"[...] dues línies de treball. La de que algú la fes desaparèixer i la de que una 'aventura nocturna' planejada per la jove es compliqués [...]"	2.6

ABC	Els dos dies previs a la desaparició de Diana Quer: claus per la investigació	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 sense especificar	"[...] dues línies de treball. La de que algú la fes desaparèixer i la de que una 'aventura nocturna' planejada per la jove es compliqués [...]"	1.6
ABC	La Guardia Civil troba el cadàver de Diana Quer a un pou dins una antiga fàbrica	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	Cap	"El testimoni del principal sospitós , José Enrique Abuín, hauria estat clau per donar amb el parador de la madrilenya, ja que ha confessat el crim. "	1.7
ABC	La Guardia Civil troba el cadàver de Diana Quer a un pou dins una antiga fàbrica	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	Cap	"[...] al resisit-se, la va llençar a un pou [...]"	2.6

ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"El presumpte assassí seurà a molts pocs metres dels pares de la morta"	1.4
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"Diana López-Pine l va denunciar a Juan Carlos Quer per maltractament (totes les denúncies prèvies han estat arxivades) i aquest va respondre-l a amb una denúncia per amenaces, simulació de delictes i intent d'agressió. Enredats en la seva pròpia teranyina judicial, donaran compte [...]"	1.4

ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"El focus mediàtic estarà situat sobre cada un dels detalls que es presenciïn a la sala de visites, amb un públic limitat, i que seran narrats per les desenes de periodistes ja acreditats [...]"	1.4
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"[...] desfilaran per la sala fins a nou forenses encarregats de valorar les circumstàncies de la mort de Diana."	1.4
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"[...] cap autopsia ha pogut confirmar-ho degut al temps transcorregut- que a Diana la van forçar	1.3

					abans de matar-la."	
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"Per una part, el mòbil sexual com a motivador del crim."	1.3
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"[...] fins solapar el recorregut del telèfon de Diana amb el del seu botxí ."	1.4
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"[...] aportaran la seva visió sobre com és el Chicle i el seu tipus de vida ."	3.2
ABC	Va ser Diana Quer violada? La clau del judici contra el Chicle	Si	Una imatge de José Enrique Abuín al jutjat	1 documental (acusació)	"L'últim capítol del cas Quer s'escriu ja."	1.3
ABC	El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 masculina (agent de policia)	"El penúltim capítol del cas Diana Quer es va començar a escriure aquest diumenge,	1.4

					[...]"	
ABC	El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 masculina (agent de policia)	"[...] un antic pou al seu interior que es va convertir en la tomba de Diana Quer.""	1.4
ABC	El Chicle diu que va matar a Diana Quer perquè es va resistir quan va intentar violar-la	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 masculina (agent de policia)	"Tot apunta a que aquell 'gità' era un depredador , el Chicle."	3.1
ABC	El Chicle, culpable de l'assassinat i l'agressió sexual de Diana Quer	Si	Un vídeo del judici	1 documental (judici)	"[...] la va introduir al maleter del seu vehicle, la va traslladar a tota velocitat, [...]"	2.6

ABC	El Chicle, culpable de l'assassinat i l'agressió sexual de Diana Quer	Si	Un vídeo del judici	1 documental (judici)	"[...] tenint sotmesa la víctima mitjançant l'ús de la força física i subjecta amb brides i cintes adhesives, la va despullar i va realitzar amb ella actes de contingut sexual ".	1.3
El País	La Guardia Civil busca a una jove madrilenya desapareguda a A Pobra	Si	Una imatge de Diana Quer	1 institucional (guardia civil), 1 masculina (ministre de l'interior)	"[...] i la seva filla, a la que descriuen com una jove ' molt formal ', no havia tornat."	2.2
El País	La Guardia Civil busca a una jove madrilenya desapareguda a A Pobra	Si	Una imatge de Diana Quer	1 institucional (guardia civil), 1 masculina (ministre de l'interior)	"[...] després de ser vista al passeig, davant la pizzeria Mi Manda Picone d'A Pobra, amb la seva samarreta blanca i els seus pantalons curts de	2.1

					color rosa."	
El País	La Guardia Civil busca a una jove madrilenya desapareguda a A Pobra	Si	Una imatge de Diana Quer	1 institucional (guardia civil), 1 masculina (ministre de l'interior)	"[...] la jove que falta a casa ja no contestava [...]"	1.3
El País	La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 institucional (guardia civil), 1 masculina (ministre de l'interior)	"[...] el Chicle, principal sospitós i amb antecedents per tràfic de drogues i agressió sexual, [...]"	3.1
El País	La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer	Si	Un vídeo sobre diversos detalls	1 institucional (guardia civil), 1 masculina (ministre de l'interior)	"[...] es va apropar a ella amb el cotxe, disposat a assaltar-la. "	1.3
El País	El Chicle confessa que va intentar violar Diana Quer però ella es va resistir i la va escanyar	Si	Una imatge de José Enrique Abuín amb la cara tapada	1 documental (anàlisi forense)	"[...] va relatar que va veure la jove caminar sola i es va apropar a ella amb el cotxe disposat a assaltar-la. "	1.3

El País	El Chicle confessa que va intentar violar Diana Quer però ella es va resistir i la va escanyar	Si	Una imatge de José Enrique Abuín amb la cara tapada	1 documental (anàlisi forense)	"Ella es va resistir, la qual cosa el va portar a escanyar-la."	2.3
El País	Detingut 'El Chicle', 41 anys i amb antecedents per tràfic de drogues	Si	Una imatge de la casa de José Enrique Abuín	1 institucional (policia)	"[...] és veí de Taragonya, una parròquia del municipi de Rianxo, i ha tingut seriosos problemes amb la justícia. "	3.1
El País	Detingut 'El Chicle', 41 anys i amb antecedents per tràfic de drogues	Si	Una imatge de la casa de José Enrique Abuín	1 institucional (policia)	"[...] uns veïns van assegurar haver vist a Diana Quer la matinada de la seva desaparició, baixant-se d'un cotxe amb diversos homes i pujant-se a un altre."	2.1

El País	Detingut 'El Chicle', 41 anys i amb antecedents per tràfic de drogues	Si	Una imatge de la casa de José Enrique Abuín	1 institucional (policia)	"[...] uns veïns van assegurar haver vist a Diana Quer la matinada de la seva desaparició, baixant-se d'un cotxe amb diversos homes i pujant-se a un altre."	2.1
El País	Veritats, mentides i infinits caps per lligar al 'cas Diana Quer'	Si	Un vídeo amb imatges de la Diana Quer i imatges de la recerca de la policia	1 institucional (policia)	"Ara se sap que la noia, de 18 anys, va donar senyals de vida més enllà de les 2.43, quan envia un Whatsapp a un amic de Madrid, perquè va voler a comunicar-se amb el seu mòbil cap a les 3.30."	1.6

El País	Veritats, mentides i infinits caps per lligar al 'cas Diana Quer'	Si	Un vídeo amb imatges de la Diana Quer i imatges de la recerca de la policia	1 institucional (policia)	"Alguns testimonis assenyalen que va ser vista de nou al centre de la vila costera a la que veraneja la seva família."	1.6
El País	Veritats, mentides i infinits caps per lligar al 'cas Diana Quer'	Si	Un vídeo amb imatges de la Diana Quer i imatges de la recerca de la policia	1 institucional (policia)	"[...] la setmana anterior a la desaparició de Diana es va produir una disputa molt forta entre ella, la seva germana i la seva mare."	2.2
El País	Veritats, mentides i infinits caps per lligar al 'cas Diana Quer'	Si	Un vídeo amb imatges de la Diana Quer i imatges de la recerca de la policia	1 institucional (policia)	"[...] una presumpta desaparició voluntària de Diana Quer [...]"	2.1
La Vanguardia	L'enigma de la desaparició de Diana Quer	Si	Una imatge de la mare de Diana Quer mostrant una fotografia de la seva filla	2 masculines (pare Diana i Santiago Villanueva), 1 femenina (Valeria Quer)	"[...] encara que totes les hipòtesis segueixen obertes, s'investiga si 'va marxar "	2.1

					voluntària ment i després es va torçar".	
La Vanguardia	L'enigma de la desaparició de Diana Quer	Si	Una imatge de la mare de Diana Quer mostrant una fotografia de la seva filla	2 masculines (pare Diana i Santiago Villanueva), 1 femenina (Valeria Quer)	"[...] encara que totes les hipòtesis segueixen obertes, s'investiga si 'va marxar voluntàriament i després es va torçar".	1.6
La Vanguardia	La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer a un pou de Rianxo	Si	Una imatge de Diana Quer, un vídeo del lloc on es va trobar el cadàver i una imatge del mateix lloc	1 institucional (policia)	"[...] quan l'home va atacar una nova dona [...]"	2.6
La Vanguardia	La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer a un pou de Rianxo	Si	Una imatge de Diana Quer, un vídeo del lloc on es va trobar el cadàver i una imatge del mateix lloc	1 institucional (policia)	"L'assassí confés no es va complicar molt la vida , va abandonar el cadàver [...]"	1.4
La Vanguardia	La Guardia Civil localitza el cadàver de Diana Quer a un pou de	Si	Una imatge de Diana Quer, un vídeo del lloc on es va trobar el cadàver i una	1 institucional (policia)	"L'assassí confés no es va complicar molt la vida, va	2.6

	Rianxo		imatge del mateix lloc		abandonar el cadàver [...]"	
La Vanguardia	Veredictes del cas Diana Quer: 'El Chicle', declarat culpable d'assassinat però no de violació	Si	Un vídeo amb imatges del judici, una imatge dels jutjats i una imatge del moment de la reconstrucció del crim	1 documental (sentència)	"La jove madrilenya va desaparèixer [...] i el seu cos va aparèixer més d'un any després [...]"	1.3
La Vanguardia	Veredictes del cas Diana Quer: 'El Chicle', declarat culpable d'assassinat però no de violació	Si	Un vídeo amb imatges del judici, una imatge dels jutjats i una imatge del moment de la reconstrucció del crim	1 documental (sentència)	"No s'ha pogut provar que hi hagués penetració, cosa necessària per acreditar la violació, pel que ha estat condemnat per un delicte d'agressió sexual [...]"	1.6

La Vanguardia	Comença el judici pel crim de Diana Quer	No	No	1 instituciona 1 (Audiència Provincial d'A Coruña), 1 masculina (pare Diana Quer), 1 femenina (mare Diana Quer)	"[...] començarà a jutjar el Chicle a un lloc que ja li és familiar, doncs a l'abril passat ja va comparèixer a la sala de bodes que acollirà la vista per un altre delictes."	1.4
La Vanguardia	Comença el judici pel crim de Diana Quer	No	No	1 instituciona 1 (Audiència Provincial d'A Coruña), 1 masculina (pare Diana Quer), 1 femenina (mare Diana Quer)	"[...], pares de la víctima i que a les darreres setmanes han estat notícia per diferents desacords arrel dels quals fins i tot s'han interposat demandes entre si [...]"	2.2

La Vanguardia	El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer	Si	Una imatge de José Enrique Abuín amb la cara tapada, una imatge dels serveis funeraris traslladant el cos de Diana Quer i una de la policia treballant	1 femenina (parroquiana), 1 masculina (home a un bar)	"Feia dies que no plovia tant a Rianxo. Bona falta feia. El darrer dia de l'any, el cel es va trencar."	1.4
La Vanguardia	El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer	Si	Una imatge de José Enrique Abuín amb la cara tapada, una imatge dels serveis funeraris traslladant el cos de Diana Quer i una de la policia treballant		"Diluviava quan les restes de la jove van ser localitzades el diumenge [...]"	1.4
La Vanguardia	El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer	Si	Una imatge de José Enrique Abuín amb la cara tapada, una imatge dels serveis funeraris traslladant el cos de Diana Quer i una de la policia treballant		"Va ser l'únic moment en tres dies que el gos de la família, gran i desconcertat, va deixar d'udolar amb desesperació."	1.4

La Vanguardia	El dia que 'el Chicle' va conduir la Guardia Civil fins el cos de Diana Quer	Si	Una imatge de José Enrique Abuín amb la cara tapada, una imatge dels serveis funeraris traslladant el cos de Diana Quer i una de la policia treballant		"Se sentien satisfets perquè retornar Diana als seus pares ha estat el resultat d'una gran feina [...]"	2.6
---------------	--	----	--	--	--	-----